

# Landinrichting Schelde en Rupel

Landinrichting

Schelde en Rupel

ontwerp planprogramma

maart 2014

VLM 

lne.  
Departement  
Leefmilieu,  
Natuur en  
Energie



# Landinrichting Schelde en Rupel

## Colofon

### Auteur:

#### Vlaamse Landmaatschappij regio Oost

Cardijnlaan 1

2200 Herentals

Tel. 014 25 83 00

Fax 014 25 83 99

[www.vlm.be](http://www.vlm.be)

**Datum rapport**  
maart 2014

**status / revisie**  
ontwerp planprogramma

**VLM**



**lne.**  
Departement  
Leefmilieu,  
Natuur en  
Energie



## **INHOUDSOPGAVE**

### **1. inleiding**

- 1.1 historisch overzicht
- 1.2 juridische basis landinrichting
- 1.3 situering 'Schelde en Rupel'

### **2. lopende, geprogrammeerde of gewenste projecten op het vlak van inrichting en beheer**

### **3. voorstel landinrichtingsprojecten 'Schelde en Rupel'**

- 3.1 landinrichtingsproject 'Klein-Brabant en Zwijndrecht'
  - 3.1.1 situering deelgebieden en mogelijke inrichtingsmaatregelen
  - 3.1.2 overzichtstabel mogelijke inrichtingsmaatregelen
  - 3.1.3 meerwaarde landinrichting
- 3.2 landinrichtingsproject 'Rupelstreek'
  - 3.2.1 situering deelgebieden en mogelijke inrichtingsmaatregelen
  - 3.2.2 overzichtstabel mogelijke inrichtingsmaatregelen
  - 3.2.3 meerwaarde landinrichting
- 3.3 gebiedsdekkende thematische maatregelen
- 3.4 overzichtstabel mogelijke maatregelen plattelandsontwikkeling

### **4. toetsing van de gewenste projecten aan de kwaliteitscriteria en de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse regering**

### **5. vervolgtraject, prioriteitenstelling en financiering**

- 5.1 vervolgtraject
- 5.2 prioriteitenstelling
- 5.3 financiering

### **6. bijlagen**

- 6.1 advies commissie voor landinrichting over agenderingsnota, 08/11/2013
- 6.2 synthese inforonde terugkoppeling programma van initiatieven met streekpartners
- 6.3 deelnemers experten-sessie toekomstverhaal 'Schelde en Rupel'
- 6.4 overzicht bilaterale gesprekken voor samenstelling programma van initiatieven
- 6.5 streekpartners in terugkoppelingsronde over programma van initiatieven

### **7. addendum**

- 7.1. fasering en prioritering
- 7.2. financiering fase 1

## 1. inleiding

### 1.1 HISTORISCH OVERZICHT

Dit ontwerp van planprogramma vindt zijn oorsprong in het programma van initiatieven 'Schelde-Landschapspark' dat de VLM op vraag<sup>1</sup> van de Vlaams Minister bevoegd voor Plattelandsbeleid en in overleg met het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Schelde-Landschapspark<sup>2</sup> (IGS-SLP) opmaakte.

De redactie van het programma van initiatieven werd in het voorjaar van 2013 afgerond op basis van een ruime consultatieronde bij de colleges van burgemeester en schepenen en ambtenaren van de Antwerpse gemeenten, lid bij het IGS-SLP, bij een aantal Vlaamse administraties en regionale en lokale experts in de brede waaier aan thema's die in de open ruimte spelen. Tijdens de consultatieronde werd gepeild naar mogelijke initiatieven, op korte en langere termijn, voor een duurzame en kwaliteitsvolle inrichting van de open ruimte van de Antwerpse gemeenten van het IGS-SLP. Het accent lag op projectvoorstellen die effectief op uitvoering gericht zijn en waarbij de inzet van VLM-instrumenten als landinrichting en natuurinrichting een meerwaarde heeft.

De ideeën, behoeften en aandachtspunten die naar boven kwamen werden door de VLM in projectfiches vertaald die op een bondige manier het 'wat, waarom, hoe en door wie' van de voorstellen weergaven. De projectfiches werden gebundeld in het programma van initiatieven Schelde-Landschapspark.

Een screening van de projectfiches en een analyse van de thematische en gebiedsgerichte samenhang toonden aan dat landinrichting het geschikte instrument kan zijn om nieuwe initiatieven en lopende processen in de open ruimte van deze Antwerpse gemeenten op elkaar af te stemmen en via gebiedsgerichte landinrichtingsprojecten te realiseren.

Het programma van initiatieven werd in mei 2013 voorgesteld aan de kabinetten van de ministers bevoegd voor landinrichting en voor het plattelandsbeleid. Naar aanleiding van dit overleg werd aan de VLM gevraagd om het programma van initiatieven op korte termijn terug te koppelen naar de streekpartners. Deze terugkoppelingsronde<sup>3</sup> werd afgerond in

---

<sup>1</sup> Mandaat van maart 2008 om 'ter ondersteuning van het Schelde-Landschapspark en de opdracht van het flankerend beleid SIGMA-plan een plan van aanpak uit te werken, een programma van openruimte-initiatieven te definiëren en met partners tot uitvoering ervan over te gaan.'

<sup>2</sup> Het project Schelde-Landschapspark werd op 17 december 2004 door de Vlaamse regering goedgekeurd in het kader van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Schelde-Landschapspark (IGS-SLP) werd opgericht om uitvoering te geven aan het Scheldecharter via diverse projecten rond bv. dorpskernherontwikkeling, natuur en landschap, toerisme, recreatie en erfgoed. Het IGS-SLP bestaat sinds 11 augustus 2008 uit 15 gemeenten. Voor de provincie Antwerpen gaat het om Bornem, Brasschaat, Hemiksem, Niel, Puurs, Schelle, Sint-Amands, en Zwijndrecht.

<sup>3</sup> Het programma van initiatieven werd teruggekoppeld naar: het IGS-SLP; een aantal diensten van de provincie Antwerpen; de gemeenten Bornem, Puurs, Sint-Amands, Hemiksem, Niel, Schelle, Zwijndrecht; de gemeenten Boom en Rumst; de overheidsadministraties Waterwegen en Zeekanaal, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Milieu Maatschappij, Onroerend Erfgoed, Agentschap Landbouw en Visserij, Afdeling Wegen en Verkeer, Ruimte Vlaanderen; Toerisme Provincie Antwerpen/Scheldeland.

september 2013. De resultaten bevestigden dat het inzetten van landinrichting ondersteund wordt door de streekpartners.

Een belangrijke ontwikkeling die tijdens de consultatieronde naar boven kwam was de mogelijke afstemming op het 'Gebiedsprogramma Rupelstreek' dat de provincie Antwerpen aan het opmaken is. Het Gebiedsprogramma Rupelstreek heeft heel wat raakpunten met de maatregelen die in het programma van initiatieven (dat voor het gedeelte Rupelgemeenten beperkt was tot de gemeenten Schelle, Hemiksem en Niel) naar boven kwamen. Een optimale inhoudelijke afstemming en het streven naar de best mogelijke synergie tussen tijdspad, overlegstructuren en beslissingstraject bieden voor beide projecten kansen om elkaar te versterken en mensen en middelen efficiënt in te zetten.<sup>4</sup> Om die reden, en na overleg met beide gemeenten, werd de projectperimeter van 'Schelde en Rupel' uitgebreid met de gemeenten Boom en Rumst.

Op 8 november 2013 kreeg de mandaatvraag voor de opmaak van een planprogramma 'Schelde en Rupel' een unaniem gunstig advies van de Commissie voor Landinrichting. Op basis van het advies van de Commissie heeft Vlaams minister Schauvliege, bevoegd voor landinrichting, aan de VLM de opdracht gegeven voor het opmaken van een ontwerp van planprogramma 'Schelde en Rupel'. Het advies van de Commissie (*bijlage 6.1*) en de aanvullingen die de streekpartners tijdens de ronde van de terugkoppeling formuleerden (*synthese in bijlage 6.2*) werden mee verwerkt in dit ontwerp van planprogramma.

Het planprogramma is op te vatten als een kader waarbinnen VLM verder werkt. Na goedkeuring van het planprogramma zal, ter voorbereiding van de agenda's van planbegeleidingsgroepen, verder afstemming gezocht worden met de partners en met lopende projecten.

## 1.2 JURIDISCHE BASIS LANDINRICHTING

Het besluit van de Vlaamse regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996, wijzigde de wetgeving m.b.t. de opmaak van landinrichtingsplannen grondig. De belangrijkste wijzigingen zijn een meer vraaggestuurde werking van landinrichting en het veel kortere voortraject voor de uitvoering van landinrichtingswerken.

Het voortraject voor een landinrichtingsproject omvat de opmaak van een ontwerp van planprogramma. Een ontwerp van planprogramma wordt in artikel 5 van het besluit van de Vlaamse regering van 28 mei 2004 als volgt omschreven:

*Het ontwerp van planprogramma omvat:*

*1° een niet-limitatief overzicht van lopende, geprogrammeerde of gewenste projecten op vlak van inrichting en beheer uitgaande van de diensten van de Vlaamse Regering, de*

---

<sup>4</sup> De opportuniteiten voor afstemming tussen beide projecten werden, bij het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst tussen VVP en VLM op 2 december 2013, in die zin ook aangehaald als voorbeeld voor gebiedsgerichte samenwerking (*zie hiervoor hoofdstuk 5.1*).

*agentschappen, de provincie(s), de gemeente(n), publiekrechtelijke rechtspersonen en indien passend binnen de doelstellingen van landinrichting, van privaatrechtelijke rechtspersonen;*

*2° een overzicht van de projecten waarvoor er een concrete vraag is om landinrichting als ondersteunend instrument in te zetten;*

*3° inrichtingsprojecten landinrichting die nodig zijn, waarbij voor elk project de doelstellingen, de meerwaarde van landinrichting en het tijdspad worden weergegeven en het gebied wordt bepaald;*

*4° de toetsing van de gewenste projecten aan kwaliteitscriteria en de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse regering;*

*5° een prioriteitenstelling van de inrichtingsprojecten landinrichting.*

Het ontwerp van planprogramma 'Schelde en Rupel' werd volgens deze inhoudsopgave opgemaakt.

**- Voorontwerp van decreet betreffende de landinrichting:**

De Vlaamse Regering heeft op 20 december 2013 het voorontwerp van decreet betreffende de landinrichting definitief goedgekeurd, met het oog op de indiening ervan bij het Vlaams Parlement. Indien het decreet wordt goedgekeurd, zal het de nieuwe rechtsgrond vormen voor de landinrichting, in de plaats van het hoofdstuk VII van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij.

De overgangsbepalingen van het voorontwerp van decreet betreffende de landinrichting stellen:

*“Art. 7.2.5. §1. Op de projecten die op grond van hoofdstuk VII van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij zijn aangevat voor de inwerkingtreding van dit artikel, blijven de bepalingen van het voormelde decreet van 21 december 1988 van toepassing zoals die geldig waren voor de inwerkingtreding van dit artikel.*

*§2. In afwijking van paragraaf 1 kunnen na de inwerkingtreding van dit artikel geen inrichtingsplannen meer worden opgemaakt met toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken. Deze inrichtingsplannen worden opgemaakt als landinrichtingsplannen volgens de bepalingen van deel 3, titel 3, hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2 van dit decreet. De bepalingen van deel 1, deel 2 en deel 3, titel 4 en titel 5 van dit decreet zijn ook van toepassing op deze landinrichtingsplannen. Bijgevolg zijn de artikelen 9, tweede lid tot en met artikel 17 van het voormelde besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004 niet van toepassing. De bepalingen van het besluit van de*

*Vlaamse Regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken zijn niet van toepassing op deze landinrichtingsplannen.*

*In afwijking van paragraaf 1 zijn de bepalingen van artikel 3.3.6 van dit decreet van toepassing als er nog geen planbegeleidingsgroep voor het inrichtingsproject landinrichting in kwestie is opgericht met toepassing van het voormelde besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004. Als er al een planbegeleidingsgroep voor het inrichtingsproject landinrichting in kwestie is opgericht met toepassing van het voormelde besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004, dan wordt die planbegeleidingsgroep behouden en neemt hij de taken waar van de planbegeleidingsgroep als vermeld in artikel 3.3.6. van dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan.”*

In het geval van goedkeuring van het ontwerp van decreet betreffende de landinrichting door het Vlaamse Parlement, en in het geval dat de goedkeuring van het planprogramma ‘Schelde en Rupel’ door de Vlaamse Regering zou dateren van voor de inwerkingtreding van het nieuwe decreet betreffende de landinrichting, zullen de (land)inrichtingsplannen voor de landinrichtingsprojecten van het planprogramma ‘Schelde en Rupel’ worden opgesteld volgens de bepalingen van het nieuwe decreet betreffende de landinrichting vanaf de inwerkingtreding ervan.

In essentie blijft landinrichting ook met dit decreet het afstemmen en het op geïntegreerde wijze uitvoeren van maatregelen gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van functies, kenmerken en kwaliteiten van een gebied. Maar de beschikbare instrumenten voor uitvoering van ‘klassieke’ landinrichting worden vergroot (met o.a. instrumenten voor flankerend beleid en nieuwe instrumenten) en er is een verbrede en vereenvoudigde inzet van deze instrumenten (ook via een spoor naast de landinrichtingsprocedure) namelijk voor de uitvoering van een project, plan of programma.

De opportuniteiten die het nieuwe decreet biedt worden sporadisch (bijvoorbeeld de mogelijke meerwaarde van herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil voor het behoud van de open ruimte van de polder van Niel en Schelle) aangehaald, maar niet systematisch gescreend in de beschrijving van de landinrichtingsprojecten in *hoofdstuk 3* van het ontwerp van planprogramma ‘Schelde en Rupel’. Een grondige screening op niveau landinrichtingsplan zal gebeuren op basis van de publicatie van de uitvoeringsbesluiten.

***- Uitvoeren maatregelen in bestemmingen die niet zijn vermeld in artikel 12, eerste lid, van het decreet van 21 december 1988:***

Hoofdstuk VII van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij geeft het kader voor de landinrichting. Artikel 12 van het decreet stelt dat:

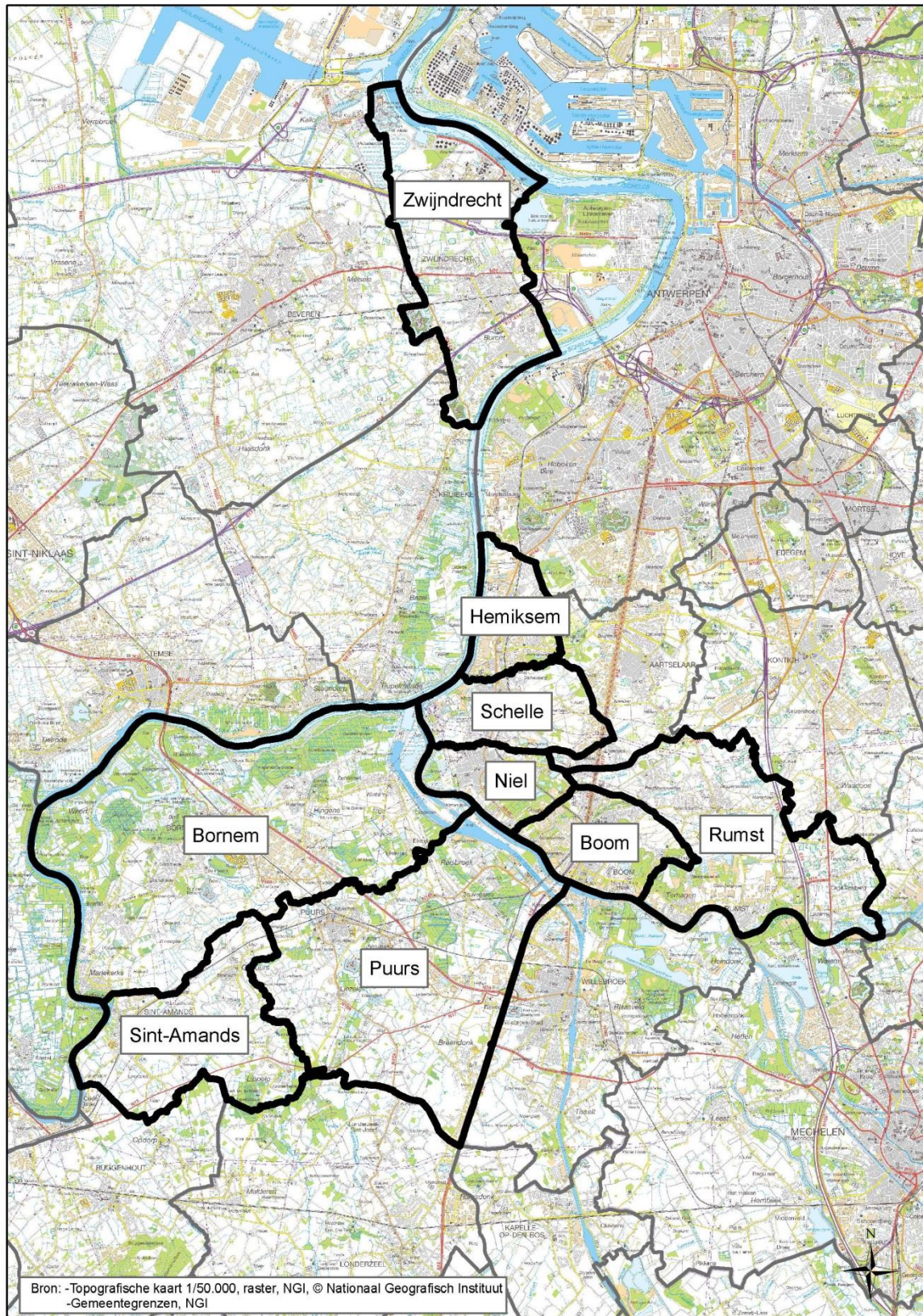
*1° “landinrichting uitsluitend van toepassing is op de landelijke gebieden en de recreatiegebieden, evenals de woongebieden met landelijk karakter en de ontginningsgebieden, en de met een van deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden, aangewezen op de plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke ordening.”*

*2° “de Vlaamse Regering kan bij wijze van uitzondering gronden in andere gebieden aan landinrichting onderwerpen, voor zover het onmisbaar is voor de uitvoering van een landinrichtingsplan opgesteld krachtens art. 13.”*

Om de doelstellingen van het ontwerp van planprogramma te kunnen realiseren in ‘Schelde en Rupel’ kan het mogelijk zijn dat deze uitzonderingsmaatregel moet aangevraagd worden. Gelet op de verstedelijkings- en mobiliteitsdruk in het gebied en de mozaïek van bestemmingen bestaat immers de kans dat maatregelen (onder andere de integrale aanpak van blauwgroene netwerken, de realisatie van ontbrekende schakels in fiets- en wandelnetwerken met ontsluiting naar de dorpskernen achter de dijken, een betere ontsluiting en de herwaardering van het watergebonden en industrieel erfgoed, de herwaardering van verloren gewaande open ruimte, investeren in de leefbaarheid van dorpskernen, infrastructuur begeleidende maatregelen bij het heraanleggen van de N16, mogelijkheden groene inkleding bedrijventerreinen, ...) vanuit het landelijk gebied deels moeten doorgetrokken worden naar niet-landelijke bestemmingszones zoals woongebied of woonuitbreidingsgebied.



### 1.3 SITUERING 'SCHELDE EN RUPEL'





### **Belang van het projectgebied op Vlaams niveau:**

Het toekomstverhaal voor een bepaald gebied is gebaseerd op de kenmerken en waarden van het gebied. Het vertrekt vanuit een geïntegreerde benadering van het gebied, maar legt vervolgens toch een duidelijke focus op wat het gebied kan onderscheiden binnen (én buiten) Vlaanderen. Investerings in het gebied zijn kwalitatief en uniek en versterken elkaar onderling zodat het gebied een verhoogde aantrekkingskracht heeft binnen (én buiten) Vlaanderen. Uiteindelijk leidt gebiedsontwikkeling tot zichtbare en hoog kwalitatieve veranderingen in het gebied, geënt op en in versterking van de onderliggende kenmerken en waarden. In een bij uitstek verstedelijkt gebied als Vlaanderen is dé uitdaging bij gebiedsontwikkeling om landschap en open ruimte terug zichtbaar, kwalitatief en samenhangend aanwezig te krijgen en (opnieuw) mee structurerend te laten werken.

De ligging centraal in het metropolitaan kerngebied tussen Antwerpen en Brussel zorgt in het projectgebied 'Schelde en Rupel' voor een sterke ruimtelijke druk en verstedelijking. Het gebied is goed ontsloten via de hoofdwegen E19, A12 en N16, die structuurbepalend zijn op Vlaams niveau. Verder is er het watergebonden economisch netwerk langs Schelde, Rupel en het Zeekanaal, waterweginfrastructuur op Vlaams niveau. Tussen Boom en Puurs liggen de bedrijventerreinen van de Brabantse poort, een bundeling van economische activiteiten op provinciaal niveau.

Ondanks de sterke beïnvloeding van industrialisatie en stedelijke functies bezit deze regio nog belangrijke Vlaamse en bovenlokale landschappelijke waarden. Het bereiken van een evenwicht tussen landbouw, natuur, bos en verstedelijkingsdruk is de uitdaging voor deze regio. Het behoud en de kwalitatieve invulling van de openruimtevingers tussen de Rupel en de vermelde infrastructuren, en van de open ruimte langs de Scheldevallei vanaf Bornem tot en met Hemiksem, zijn hiervan voorbeelden.

De Schelde- en de Rupelvallei behoren tot de natuurlijke structuur van Vlaanderen en vormen een ruim gebied met een samenhangend en aaneengesloten geheel van natuur- en landschapswaarden en open gebieden die verder gezamenlijk kunnen ontwikkeld worden. De natuurwaarden worden bedreigd door versnippering en het verdwijnen van kleinschalige landschapselementen. De Schelde en Rupel zijn ook recreatieve assen die deze mozaïek van openruimtegebieden met elkaar verbinden. De meeste natuur- en landschapswaarden kunnen gekoppeld worden aan het fysisch systeem van de cuesta van Boom en de valleirand van de Schelde vanaf Bornem tot en met Hemiksem. De oude Schelde, de Scheldevallei in Hingene, de samenvloeiing van Schelde en Rupel, de grote meanders van Schelde en Rupel, de polders van Sint-Amands, Bornem, Puurs, Schelle en Niel, het kleiwinningsgebied rond Boom, de stuifzandrug in Bornem, de valleien van Vliet en Molenbeek in Bornem en Puurs, het landbouwgebied in Bornem en de verwevenheid landbouw en natuur tussen Wintam en Eikenvliet structureren verder het reliëf.

Bakens in het landschap zijn de samenvloeiing van Schelde en Rupel, het Zeekanaal, de fortengordel, de kastelen van Hemiksem, Hingene en Bornem, het domein Hof ter Melis in Lippelo en de abdijen van Hemiksem en Bornem. Deze bakens zijn vaak gelinkt aan ankerplaatsen in het projectgebied. Een andere belangrijke erfgoedwaarde zijn de vergeten nijverheden en het er mee samenhangend watergebonden erfgoed.

Klein-Brabant kent een aantal samenhangend landbouwgebieden met een typische landschappelijke structuur waar de nadruk ligt op grondgebonden activiteiten zoals

groententeelt in open lucht. Landbouw als beheerder van de open ruimte heeft hier kansen. Ook in de openruimte-vingers van Rupelstreek is landbouw een belangrijke ruimtelijke drager. Landbouw garandeert mee het open houden van het landschap en heeft hier kansen als beheerder van de open ruimte.

Het versterken van een kwalitatief openruimte-aanbod op de beide Schelde-oeveren, de relatie met het Sigma-plan en een goede ontsluiting vanuit verstedelijkte kernen typeren het ambitieniveau van deze regio.

## 2. lopende, geprogrammeerde of gewenste projecten op het vlak van inrichting en beheer

### 2.1 DE PROCESAANPAK

Zoals in hoofdstuk 1.2 aangehaald bestaat een planprogramma onder andere uit:

*1° een niet-limitatief overzicht van lopende, geprogrammeerde of gewenste projecten op vlak van inrichting en beheer uitgaande van de diensten van de Vlaamse Regering, de agentschappen, de provincie(s), de gemeente(n), publiekrechtelijke rechtspersonen en indien passend binnen de doelstellingen van landinrichting, van privaatrechtelijke rechtspersonen;*

*2° een overzicht van de projecten waarvoor er een concrete vraag is om landinrichting als ondersteunend instrument in te zetten;*

Het eerste deel wordt in dit hoofdstuk behandeld. Het tweede aspect wordt geïntegreerd in de maatregelentabel in *hoofdstuk 3*, waarin de mogelijke landinrichtingsprojecten 'Schelde en Rupel' aan bod komen.

Voor de opmaak van het niet-limitatief overzicht van lopende, geprogrammeerde of gewenste projecten werd een procesaanpak gevolgd waarbij zowel het beleidsniveau en het ambtelijk niveau als de organisaties die actief zijn in de open ruimte, stapsgewijs geconsulteerd werden.

In maart 2012 werd met de verschillende Vlaamse, provinciale en lokale overheden en organisaties met expertise in open ruimtehema's een experten-sessie gehouden, waarbij een dertigtal experten (*bijlage 6.3*) op een integrale manier de uitdagingen voor de toekomst van de streek bekeken en een reeks doelstellingen (op basis van een prioriteringsoefening) voor een optimale ontwikkeling van de open ruimte in 'Schelde en Rupel' formuleerden.

De experten-sessie kreeg in het najaar 2012 een vervolg in een reeks bilaterale gesprekken waarbij aan de betrokken overheden onder meer volgende vragen werden voorgelegd:

*- Kunt u een overzicht geven van aandachtspunten die u vanuit uw organisatie/sector belangrijk vindt voor de kwaliteit van de open ruimte in de Antwerpse gemeenten van het Scheldelandschapspark?*

*- Wat is hierin prioritair voor uw organisatie? Hoe zou u die aandachtspunten schikken in volgorde van belangrijkheid/dringendheid?*

*- Hoe zou u die aandachtspunten vertalen in concrete open ruimte projecten? Kan u voor deze projecten beknopt doelstellingen formuleren, een timing, een eerste kijk op de nodige financiering (eigen middelen, Vlaamse, federale, Europese betoelaging?), een preciezer locatie?*

*- Hoe ziet u de rol van uw organisatie in de planning, coördinatie en uitvoering van deze projecten? Hoe ziet u de rol van de VLM hierbij? Met welke partners kan u hiervoor een samenwerkingsverband aangaan (administraties, particulieren, verenigingen, ...)*

*- Welke maatschappelijke uitdagingen worden de komende 5 tot 10 jaar relevant voor uw sector/organisatie in de open ruimte van het gebied, welke trends duiken op in uw werkveld waar rekening moet mee gehouden worden?*

De resultaten van de experten-sessie en de reeks bilaterale gesprekken werden vertaald in de redactie van een programma van initiatieven.

In de zomer van 2013 werd het programma van initiatieven teruggekoppeld naar de betrokken lokale, provinciale en Vlaamse overheden (zie bijlage 6.4) met de focus op volgende vragen:

*- zijn de vragen en aandachtspunten van uw organisatie die tijdens de consultatieronde naar boven kwamen terug te vinden? Zijn ze correct omschreven in de projectfiches?*

*- welke projectfiches ziet u als prioritair?*

*- heeft uw organisatie nog bijkomende vragen die in een projectfiche kunnen vertaald worden?*

*- ziet u kansen om aan te sluiten bij initiatieven die in andere projectfiches, beschreven worden?*

Deze getrapte aanpak resulteerde in de lijst van lopende en geprogrammeerde processen en projecten waaraan 'Schelde en Rupel' kan aanhaken (zie hieronder) en de tabel van maatregelen waarvoor er een vraag is om landinrichting als instrument in te zetten (zie hoofdstuk 3)

## **2.2 LOPENDE EN GEPROGRAMMEERDE PROJECTEN EN PROCESSEN**

### **2.2.1 natuurbehoud en -herstel**

Kenmerkend zijn het valleicomplex van de Schelde en Rupelvallei met aansluitend de Gebuisloop, de Vliet tussen Rupel en N16, de Vliet en Molenbeek rond en zuidelijk van Puurs, het hof van Coolhem en Het Moer. Het zijn mogelijke en effectief overstromingsgevoelige gebieden en, met uitzondering van de Vlietvallei, ook habitatrictlijngebied. In de Rupelstreek is de Bovenvliet tussen Schelle en Aartselaar overstromingsgevoelig en als VEN-gebied aangeduid, samen met de voormalige kleiputten van Walenhoek in Niel. Op de grens tussen Schelle en Niel ligt, langs de Wullebeek, een smalle strook natuurgebied.

#### **Natura 2000 – IHD's**

Het projectgebied overlapt met het habitatrictlijngebied 'Schelde- en Durme-estuarium'. Dit is in totaal 1009 ha groot en is opgesplitst in 17 kleinere deelgebieden waaronder het Graafschaf, Buitenlandpolder, Hingenebroek-Oudbroekpolder, Gebuisloop, Het Moer en het Hof van Coolhem. Het tweede habitatrictlijngebied in het projectgebied is de historische fortengordel rond Antwerpen met het natuurreservaat Orchis, fort van Bornem en het fort van Liezele.

De SBZ 'Schelde- en Durmeëstuarium, gebieden buiten Sigma en Natuurontwikkelingsplan is in totaal van belang voor 10 Europese habitattypes en 8 Europese soorten, waarvan de bostypes het hoofdaandeel vormen (ca 135 ha). 93% hiervan is aangeduid als alluviaal bos

(91E0). De grootste aaneengesloten alluviale boscomplexen hier zijn gelegen in en rond het gebied “Moer/Eikevliet” en het “Coolhembos”. In de overige gebieden overheersen grasland en moerashabitats en zijn de alluviale bostypes beperkter in oppervlakte, waardoor ze versnipperd voorkomen. De actuele staat van instandhouding van de aanwezige boshabitattypes is gedeeltelijk aangetast.

Naast een kwaliteitsverbetering van de bestaande alluviale boshabitats 91E0 worden plaatselijke versterkingen als doel voorgesteld om de versnipperde kernen te versterken en beter te bufferen tegen invloeden van buitenaf bv. verdroging.

Uitbreiding van alluviaal bos kan in de eerste plaats gerealiseerd worden door de lokale waterhuishouding te herstellen, omvormingsbeheer van populierenaanplant naar meer natuurlijke loofhoutbossen en een aangepast duurzaam beheer waardoor de bestaande bossen kwalitatief Ook de privéboseigenaars zullen gestimuleerd worden om bij te dragen tot het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, meer bepaald in verband met bosvorming en verbetering van de habitatkwaliteit.

Het werkingsgebied voor de Instandhoudingsdoelstellingen Schelde-estuarium werd afgebakend als het natuurlijke overstromingsgebied van het Schelde-estuarium (gedefinieerd als de vallei van de Schelde en haar zijrivieren tot waar het getij merkbaar is). Dit gebied overlapt grotendeels met het door de Vlaamse Regering op 22 juli 2005 vastgelegd geactualiseerd Sigmoplan.

Bij de opmaak van de Instandhoudingsdoelstellingen werden 3 categorieën vooropgesteld: categorie 1: Natuurinrichtingsgebieden van het Sigmoplan. Deze gebieden liggen zowel binnen SBZ als buiten SBZ. Oppervlakte-uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van de habitats en van het leefgebied van soorten in deze gebiedscategorie zijn de voornaamste doelstellingen voor het Schelde-estuarium (IHD-Z).

categorie 2: Hiertoe behoren de SBZ-deelgebieden binnen het werkingsgebied van de IHD-Z die geen projectgebied van het Sigmoplan zijn. In deze gebieden wordt uitgegaan van een stand still van de oppervlakte van habitattypes en leefgebied van soorten. Voor deze gebieden worden vanuit de IHD-Z geen bijkomende maatregelen (= geen uitbreiding van leefgebied en habitats) voorzien voor zover het Sigmoplan inderdaad tot de voorziene natuurkwaliteit zal leiden.

categorie 3: SBZ-H deelgebieden die niet (volledig) overlappen met het werkingsgebied van de IHD-Z (aangezien ze niet in contact staan met het huidige estuarium) en dus niet vervat zitten in beslist beleid. Het betreft deelgebieden 29 – Moer van Bornem/Eikevliet, 53 -Gebuispolder en 55-Coolhembos.

Naast het IHD-verhaal is er binnen het planprogramma eveneens aandacht voor ruimere soortgerichte maatregelen. Op basis van het voorkomen van Rode lijst soorten zoals bvb. Ingekorven vleermuis, veenmol, zompsprinkhaan, ... binnen het projectgebied kunnen er doelgerichte acties ondernomen worden om de aanwezige populaties te beschermen en waar nodig hun areaal uit te breiden. De Provincie heeft eveneens Prioritaire soorten (PPS) aangeduid waar soortspecifieke acties voor kunnen worden genomen.

## VEN

Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) vormen twee belangrijke gebiedsgerichte instrumenten van het Vlaams natuur- en bosbeleid. De totale oppervlakte VEN binnen het projectgebied bedraagt 3.462,28 ha en 19,3 ha werd aangeduid als natuurverwevingsgebied (rond Kleidaal in Aartselaar). De deelgebieden van het VEN kunnen gegroepeerd worden:

- Vallei van Boven-Schelde van Dender- tot Rupelmonding
- Hof van Coolhem, Het Moer – Vlietvallei – Noordelijk Eiland – polders van Niel
- Kleiputten van Niel-Terhagen
- Bovenvliet tussen Hemiksem, Schelle en Aartselaar

Hier liggen kansen om samen met partners de natuurverbindingsgebieden en de ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang in te richten.

### **Aandachtspunten van ANB voor het gebied ‘Schelde en Rupel’**

#### *Ontsnippering*

Ontsnipperingsmaatregelen zijn gewenst langs de N16 ( thv Vliet en Molenbeek en vanaf Bornem centrum tot Schelde), langs de N17 ( thv Molenbeek, Lippelose Beek en Klaverbeek) en de A12 (thv de Struisbeek). Lopende initiatieven thv Coeck-Wienerberger ifv otter en bever worden opgevolgd.

#### *S-IHD Fortengordels*

Vanuit het Fort van Liezele kan men verbindingen realiseren met de vallei van de Molenbeek tot Lippelobos, en noordwaarts tot aan de Rupel via Coolhem en Zielbeek door het optimaliseren van de vallei als verbindingsgebied en door het ontsnipperen van wegen. Vanuit het Fort van Bornem kunnen verbindingen gelegd worden naar de Vliet langs de Koningsbeek en de Ronebeek, met behoud van de open kouter, en naar het natuurgebied Orchis en Branstheide.

#### *Zwijndrecht*

De forten en de Halve Maan zijn van belang als vleermuisverblijfplaats, maar inrichting en bescherming zijn noodzakelijk voor de instandhouding van de verblijfplaatsen. De natuurverbinding dient aan te sluiten op de natuurkerngebieden en de ecologische infrastructuur in de haven.

#### *S-IHD Schelde*

Aandachtspunten zijn het Moer van Hingene (optimaliseren waterhuishouding, bosvorming en –uitbreiding, mildere impact sportterreinen en landbouw, verwerving van de verbinding met Vlietvallei), Coolhem (bosuitbreiding, verbinding met Vliet via KLE’s, verbinding met Zielbeek), de vlasrootputten, wielen en KLE’s (bufferstroken tegen inspoeling van nutriënten en pesticiden), Branstheide – Kraaienbroek – Planterijen (heideherstel, verwerving, behoud zandwegen en ontsnipperen), het open landbouwgebied tussen Bornem, Puurs en Oppuurs (maatregelen voor behoud minimum populatie akkervogels en weidevogels), Spierbroek (bosvorming en –uitbreiding, recreatieve ontsluiting), polders (waterhuishouding ifv elzenbroekbossen) en het Graafschap (verwerving ifv natuurbeheer, bosuitbreiding en recreatieve ontsluiting).

*Rupelstreek*

De rugstreeppad is aanwezig in het Noordelijk en Zuidelijk Eiland, Krekelenberg en de kleiputten Rumst-Terhagen. In de omgeving van Niel en Schelle zijn nog potenties aanwezig in oude kleigroeves mits er een gepast beheer is. Stapstenen dienen in kaart te worden gebracht, zodat uitwisseling mogelijk is tussen kernpopulaties.

*Electrabelsite*

Bij herbestemming is het belangrijk om natuur maximaal kansen te geven langsheen de Schelde en Rupel, ook om het impact op Schelde en KBR te vermijden (geluid, licht, ..).

*vallei Vliet*

De spuikom is een belangrijk foerageer- en rustplaats voor watervogels. Samenhangend met de fietsontsluiting kunnen natuurwaarden versterkt worden.

*noord zuid-verbinding*

In de openruimte-vingers kunnen groene noord zuid-verbindingen gerealiseerd worden vanaf de Rupel over Walenhoek tot het domein Klaverblad/Waterfront. Bosuitbreiding kan boscomplexen verbinden. Deze verbindingen zijn ook van belang voor vleermuizen.

**2.2.2 het Sigmoplan**

In het kader van het geactualiseerde Sigmoplan wordt voor het 2015-project Oudbroek- en Schellandpolder (GOG) in Bornem een inrichtingsplan opgemaakt voor de aanleg van een gecontroleerd overstromingsgebied met natuurinvulling als wetland. Voor het Groot-Schoor (2020) en het Stort van Bornem (2025) wordt een ontpoldering voorzien. De projecten Hingene Broekpolder en Spierbroekpolder zijn 2030 –projecten (GOG). Er wordt momenteel gewerkt aan de inrichtingsplannen van de projectgebieden die ten laatste in 2015 moeten opgestart worden en de vervolgstappen worden voorbereid (milieu-effectenrapport, GRUP en stedenbouwkundige vergunning).

Rond de Dijlemonding worden drie gecontroleerde overstromingsgebieden (GOG's) aangelegd om het rivierenland beter te beschermen tegen overstromingen. Twee gebieden krijgen een bijkomende natuurinrichting met gereduceerd getijdengebied (GOG-GGG). Het gecontroleerde overstromingsgebied Tien Vierendelen komt alleen bij stormtij onder water te staan, daardoor kunnen landbouwers het grasland blijven gebruiken. Deze Sigma-projectgebieden zijn gelegen op grondgebied van de gemeenten Willebroek en Mechelen en overlappen dus niet met de landinrichtingsprojecten Schelde en Rupel.

De maatregelen die mogelijk zijn in landinrichting 'Schelde en Rupel' overlappen niet met het Sigmoplan maar integreren zich in de uitvoering van het SIGMA-plan. Het Sigmoplan is gebaseerd op veiligheid en natuurlijkheid, maar het vormt geen aaneengesloten gebied. Dit geeft kansen voor een landinwaartse integratie van landschappelijke, recreatieve en cultuurhistorische elementen en waarden. De voorstellen over de gravitaire afwatering van De Vliet, het herstel van de 'wielen, natuurontwikkeling in de vallei van De Vliet, het verminderen van de recreatieve druk op de Scheldedijken door fietsers en wandelaars ook landinwaarts te voeren, en de herwaardering en een betere ontsluiting van het kleinschalig nautisch erfgoed zijn enkele voorbeelden die verband houden met het Sigma-plan. De Sigmaplangebieden worden op die manier geïntegreerd in een ontsloten netwerk van open



ruimtegebieden langs de Schelde en landinwaarts langs de groenblauwe verbindingen van Vliet en Molenbeek.

VLM heeft voor de cluster van Sigma-projecten in Bornem een landbouweffectenrapport (LER) opgemaakt, heeft de betrokken landbouwers bevroegd en zoekt actief naar ruilgronden voor getroffen landbouwers in het kader van een actieve lokale grondenbank.

Om het Sigmaplan en de bescherming tegen overstromingen te realiseren is het onvermijdelijk dat grond wordt ingenomen. Vaak is dit landbouwgrond. Bij de inplanting en inrichting van overstromings- en natuurgebieden wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de landbouw. Voor landbouwers die toch grond verliezen door het Sigmaplan, heeft de Vlaamse Regering het flankerend landbouwbeleid in het leven geroepen. Dit is een pakket van compenserende en begeleidende maatregelen die de gevolgen van het Sigmaplan voor landbouwers moeten verzachten: fasering in de tijd, financiële compensaties,... Speciaal voor het Sigmaplan werd een grondenbank ingesteld. Via die grondenbank kunnen landbouwers hun grond ruilen tegen andere grond die buiten het projectgebied ligt.

### **2.2.3 landbouw**

Landbouw is een belangrijke open ruimtegebruiker, maar staat onder grote druk door verstedelijking, vertuining, versnippering, industrie-uitbreiding en andere transformaties. De multifunctionaliteit op het platteland levert hindernissen voor de bedrijfsvoering op (schaalvergroting, vestiging van nieuwe bedrijven), maar biedt tegelijk ook kansen voor de professionele landbouw. Landbouw levert namelijk ook diensten zoals landschaps- en natuurbeheer, thuisverwerking en –verkoop, hoevertoerisme, zorgfuncties, biologische producten, enz. Naast de ruimtedruk worden land- en tuinbouwers ook geconfronteerd met wijzingen wat betreft regelgeving, het Europese gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), verwachtingen en vragen vanuit de maatschappij, enzovoort.

Bij het opmaken van de landinrichtingsplannen zal onderzocht worden met welke maatregelen landinrichting de land- en tuinbouwers in de regio kan ondersteunen bij een aantal van deze transformaties.

#### ***- Gewestplan en bemestingsnormen***

De ruimte die in Vlaanderen voorzien is voor landbouw is in principe vastgelegd in de gewestplannen. De bestemming volgens het gewestplan is dan ook een belangrijke randvoorwaarde voor de landbouwactiviteiten. Dit uit zich o.a. in de bemestingsnormen die rechtstreeks gekoppeld zijn aan deze gewestplannen.

Het gedeelte ten zuiden van de N16 vormt een groot aaneengesloten - voornamelijk herbevestigd - landbouwgebied dat doorsneden wordt door de Vliet, de Molenbeek en bebouwingslinten. Ten noorden van de N16 liggen kleinere landbouwgebieden ter hoogte van Wintam, Eikevliet en Sauvegarde, die deels herbevestigd zijn (Grote Kouter en Kleine Amer) maar deels ingekleurd worden als verwevingsgebied (zoals landbouwgebied Oudbroek – Kasteel van Hingene, landbouwgebied Engelse Hoek). Ook tussen Bornem, Branst en Mariekerke zijn dergelijke verwevingsgebieden aangeduid.

In onderstaande tabel wordt de oppervlakte in landbouwgebruik, aangegeven middels de eenmalige perceelsregistratie (EPR) 2012, opgesplitst per gewestplanbestemming: 79% in agrarisch gebied en 21% in niet-agrarisch gebied.

Gewestplanbestemming	Landbouwgebruik in projectgebied	
	in ha	in %
Agrarisch gebied	3632	79
Niet-agrarisch gebied	971	21
Bos- & natuurgebied	413	
Woon- & recreatiegebied	342	
Industrie- & ontginningsgebied	216	
<i>Totaal</i>	<i>4603</i>	<i>100</i>

Tabel 1: Gewestplanbestemmingen in het projectgebied

In het projectgebied ligt 413 ha van het landbouwgebruik in een groene gewestplanbestemming. Deze landbouwgronden in groene bestemming liggen vooral tegen de Schelde in Bornem en in de gemeente Puurs. In het projectgebied komt een aantal focusgebieden nitraat voor. Een focusgebied nitraat omvat de gebieden waarvoor op basis van metingen een slechte waterkwaliteit van grondwater en/of oppervlaktewater werd vastgesteld. In die gebieden gelden lagere nitraatresidu drempelwaarden en gaan begeleidende maatregelen voor landbouwers sneller in.

#### **- typering van de aanwezige land- en tuinbouw**

In 2012 waren er 313 adressen binnen deze negen gemeenten (inclusief Boom en Rumst) met een landbouwnummer. Dit zijn niet allemaal professionele landbouwbedrijven. 178 bedrijven zijn zogenaamde kleine bedrijven of bedrijven zonder productie. De overige 135 land- en tuinbouwbedrijven worden in onderstaande tabel verder onderverdeeld

Soort bedrijf	Eindtotaal	relatief
gespecialiseerd groentebedrijf	58	43,0%
gespecialiseerd melkveebedrijf	26	19,3%
gespecialiseerd vleesveebedrijf	10	7,4%
bedrijf met combinaties van melk- en vleesvee	7	5,2%
bedrijf met combinaties van gewassen	6	4,4%
gespecialiseerd akkerbouwbedrijf	5	3,7%
gespecialiseerd varkensbedrijf	5	3,7%
bedrijf met combinaties van gewassen en veeteelt	4	3,0%
gespecialiseerd graasdierbedrijf met paarden, schapen, geiten of andere graasdieren	4	3,0%
gespecialiseerd fruitteeltbedrijf	3	2,2%
gespecialiseerd mestkalverenbedrijf	2	1,5%

gespecialiseerd sierteeltbedrijf	2	1,5%
gespecialiseerde aardbeienkwekerij	2	1,5%
gespecialiseerd pluimveebedrijf	1	0,7%
<b>Eindtotaal</b>	<b>135</b>	<b>100,0%</b>

Er zijn opvallend veel groentebedrijven actief in de betrokken gemeenten. De helft van deze bedrijven bevindt zich in de gemeente Puurs, de resterende in Rumst, Sint-Amands, Bornem en Zwijndrecht. Samen gebruiken deze bedrijven momenteel 540 ha landbouwgrond. De gewassen die door deze bedrijven worden geteeld zijn:

<b>Teelt</b>	<b>Opp (ha)</b>
Bloemkool	164
Korrelmais	97
Prei	72
Grasland	88
Tomaten	24
Sla	18
Snijmais	14
Gebouwen	12
Venkel	7
Andere groenten	10
Andere teelten	34
<b>Totale gebruiksoppervlakte groentebedrijven</b>	<b>540</b>

#### **- het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid**

Eind 2010 presenteerde de Europese landbouwcommissaris Dacian Ciolos zijn voorstel voor een "groener, billijker, efficiënter en doeltreffender" Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Dit GLB – dat met een jaar vertraging ingaat op 1 januari 2015 - is er voor de landbouwers én voor alle EU-burgers en moet duidelijk maken welke collectieve voordelen de landbouwers leveren voor de samenleving als geheel. De Europese landbouw moet concurrerend zijn op economisch en op milieuvlak.

De finale teksten van de verordeningen zijn op 20 december 2013 gepubliceerd. Voor het nieuwe GLB in voege kan treden, moet deze Europese wetgeving nog verder uitgewerkt worden in uitvoeringsbepalingen waarvan de definitieve goedkeuring te verwachten is tegen mei 2014. Ook wordt er gewerkt om het nieuwe beleid tijdig om te zetten naar Vlaams niveau. Daarom keurde de Vlaamse Regering op 20 december 2013 een conceptnota goed waarin de krachtlijnen van de op te maken Vlaamse regelgeving uitwerkt worden. De Europese bepalingen en deze Vlaamse conceptnota geven aan dat het huidige systeem van ontkoppelde directe steun (de bedrijfstoelage) vervalft. In 2015 worden nieuwe betalingsrechten toegekend op nagenoeg het gehele landbouwareaal. Deze betalingsrechten zullen niet langer recht geven op één jaarlijks bedrag (de bedrijfstoelage) maar op een basisbetaling en één of meerdere gerelateerde betalingen. Lidstaten krijgen een zekere vrijheid om de waarde van die betalingen te bepalen, maar worden ook verplicht om de verschillen in waarde tussen individuele betalingsrechten ten minste te verkleinen door de hoogste en laagste bedragen gradueel naar elkaar toe te laten evolueren, en om de grootte van de jaarlijkse betalingen per bedrijf boven een bepaalde drempel af te romen. De betaling van directe steun blijft verbonden met het respecteren van

randvoorwaarden, en door de invoering van een vergroeningsbetaling (ecologisch focusgebied) wordt een aanzienlijk deel van de directe steun gebruikt als beloning voor landbouwers die publieke milieugoederen leveren. Gekoppelde steun blijft mogelijk voor een vastgelegde lijst van sectoren. Tot slot wordt de doelgerichtheid van directe steun verhoogd door ervoor te zorgen dat de directe steun bij de “actieve landbouwers” terecht komt.

Voor de rechtstreekse inkomenssteun (pijler I) is er in 2014 een overgangperiode: de huidige regeling wordt voor een jaar verlengd, maar de toeslagrechten worden al toegekend op basis van het nieuwe GLB-budget. Ook voor de agromilieumaatregelen (pijler II) wordt 2014 een overgangsjaar. Vanaf 2015 treedt voor beide pijlers dan een volledig nieuwe regeling in werking.

### **- vragen vanuit ADLO en Boerenbond**

#### ***vanuit ADLO:***

- Er moet aandacht zijn voor een zuinig ruimtegebruik, zeker wanneer landbouwgronden worden opgenomen in projectgebieden. Een integrale benadering houdt ook rekening met de landbouwbelangen.
- Het project rond hernieuwbare energie uit ongebruikte biomassa is een voorbeeld van verbrede landbouw. Onderzoek naar de haalbaarheid ervan in deze regio is het overwegen waard.
- Een verdere bevraging van de sector in het vervolgtraject van landinrichting is nodig om de mogelijkheden na te gaan van inrichtingswerken in functie van het versterken van de landbouw- en tuinbouwstructuur.
- Landinrichting dient te onderzoeken hoe landbouwers kunnen bijdragen aan de inrichting en het beheer van een kwalitatief agrarisch landschap.

#### ***vanuit Boerenbond:***

- Ondersteunende maatregelen ikv verbeteren waterkwaliteit;
- Ondersteunende maatregelen ikv reductie van N-emissies;
- Ondersteunende maatregelen ikv IPM (Integraal Pesticiden Management);
- Ondersteunende maatregelen ikv optimaal benutten ecologisch focusgebied (ikv GLB);
- Maatregelen ikv tegengaan wildschade;
- Maatregelen ikv ontsnippering landbouwareaal;
- Maatregelen ter opwaardering en onderhoud van landbouwwegen;
- Maatregelen ikv waterberging in natuurgebied zonder dat er een bijkomende claim komt voor het landbouwgebied;
- Maatregelen ikv waterhuishouding waar de landbouw ook beter van wordt;
- Maatregelen die de kleinschaligheid van de bedrijven kunnen ondervangen en inspelen op schaalevoluties;
- Maatregelen die inspelen op de leeftijd van bedrijfsleiders;
- Opwaardering van het resterende landbouwgebied;
- Garanties voor behoud van agrarisch gebied, gezien de vele ruimtelijke claims in de regio;

- Eventueel acties op basis van vrijwilligheid/sensibilisering voor de landbouwers met betrekking tot vergeten groenten, groene zorg, ... ,waarbij de landbouwer vrij is om te bepalen wat hij al dan niet wil doen.

### **- gebiedsgerichte instrumenten en studies**

#### beheerovereenkomsten in 'Schelde en Rupel'

##### *Stand van zaken vandaag:*

Binnen de afbakening van het projectgebied 'Schelde en Rupel' zijn er momenteel 61 lopende objecten waarvoor een beheerovereenkomsten is gesloten door 13 landbouwers voor een oppervlakte van 3.03ha. Het gaat vooral om beheerovereenkomsten perceelsranden beheer, aanleg en onderhouden van kleine landschapselementen en om drie beheerovereenkomsten bescherming van oppervlakte water en grondwater. Deze beheerovereenkomst werd gesloten binnen grondwaterwinningsgebieden. De gesloten beheerovereenkomsten liggen verspreid over de gemeenten Schelle, Sint-Amands, Bornem en Puurs. In de gemeentes Boom, Niel, Hemiksem en Zwijndrecht zijn momenteel geen beheerovereenkomsten actief.

##### *Gebiedsgerichte aanpak binnen 'Schelde en Rupel' vanaf 2015:*

De programmaperiode van PDPOII is afgelopen (2008-2013) en het nieuwe PDPOIII gaat op 1 januari 2015 van start. Vanaf deze datum (onder voorbehoud van Europese goedkeuring) zullen er nieuwe beheerpakketten kunnen afgesloten worden. Binnen de afbakening van 'Schelde en Rupel' zullen volgende beheerpakketten mogelijk zijn: soortenrijke graslanden, beheer van perceelsranden, beheer van kleine landschapselementen, bemestingsvermindering en fosfaatuitmijning ifv natuurdoelen binnen Natura 2000-gebieden en verminderde bemesting in het kader van waterkwaliteit (afbakening door de Mestbank april 2014).

##### *- Instrument perceelsrandenbeheer: bufferstrook langs waterlopen*

Door het gebiedsgericht inzetten van het instrument bufferstroken kan bijgedragen worden aan een verbetering van de waterkwaliteit.

##### *- Instrument perceelsrandenbeheer: bufferstrook langs kleine landschapselementen*

Het instrument perceelsrandenbeheer - bufferstrook kan ook toegepast worden langs kleine landschapselementen (heggen, houtkanten, houtwallen, waardevolle wegbermen,...).

##### *- Instrument Faunastrook-Faunarand*

In 2008 was er een gebiedsafbakening waarin specifiek maatregelen voor akkervogels konden uitgevoerd worden. Momenteel bekijkt het INBO deze afbakening opnieuw.

##### *- Instrument aanleg Bloemenstrook*

De aanleg van de kleurrijke stroken draagt bij aan de biodiversiteit. Ze kunnen aangelegd worden langs een houtig landschapselement of een waardevol bos.

*- Instrument Soortenrijke graslanden-Botanisch beheer*

Binnen het projectgebied 'Schelde en Rupel' zijn er twee beheergebieden botanisch beheer afgebakend.

*- Instrument Verminderde bemesting-BO Water*

De VLM bekijkt momenteel waar dit pakket effectief zal kunnen ingeschakeld worden. De afbakening zal bekend zijn tegen eind april 2014.

*- Instrument Beheer Kleine Landschapselementen (KLE)*

Volgende pakketten zijn mogelijk: onderhoud haag, kaphaag, heg, houtkant, knotbomen en omvormingsbeheer houtkanten.. Een gebiedsgerichte aanpak krijgt de voorkeur.

Uitgaande van de verhouding oppervlakte landbouwgrond – totale oppervlakte houden vooral de gemeenten Schelle, Puurs, Sint Amands, Bornem en Rumst de meeste kansen in om het instrument beheerovereenkomsten op een gebiedsgerichte manier in te zetten.

*de ruilverkaveling Klein-Brabant*

In 1980 werd het ruilverkavelingcomité Klein-Brabant opgericht met als opdracht een ruilverkaveling uit te voeren in 501 ha van de gemeente Bornem, 407 ha van de gemeente Puurs en 600 ha van de gemeente Sint-Amands. In 1993 werd de ruilverkavelingsakte verleden. In deze ruilverkaveling was er een verschillende aanpak voor de groententeelt en de melkveehouderij en was er al aandacht voor een aantal landschappelijke elementen die de regio kenmerken zoals de vlasrootputten.

*'onderzoek naar het beheer van oogstresten bij vollegrondsgroenten en mogelijkheden van vanggewassen en teeltrotaties' (sept. 2012 – juni 2014)*

Deze opdracht kadert in het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen zoals opgelegd in het Actieprogramma 2011-2014 (MAP4). Deze studie wordt in opdracht van VLM uitgevoerd door een consortium van UGent – EV ILVO- PSKW- Inagro – PCG – BDB.

Oogstresten van landbouwgewassen vormen een cruciale schakel voor het op peil houden van de bodemvruchtbaarheid. In landbouwecosystemen blijft bij de oogst in veel gevallen meer bovengrondse biomassa achter op het veld dan dat er verwijderd wordt in het geoogste product.

Het areaal vollegrondsgroenten in Vlaanderen voor teelten die een belangrijke hoeveelheid oogstresten achterlaten en die laat (= na 1 september) worden geoogst bedraagt bijna 13000 ha. Oogstresten van vollegrondsgroenten nemen een bijzondere plaats in (in vergelijking met de meeste akkerbouwgewassen) omwille van een aantal redenen:

- Een vaak zeer grote hoeveelheid biomassa
- Een vaak hoge stikstofinhoud
- Een zeer snelle mineralisatie
- Vaak oogst in jong (vegetatief) stadium bij hoge dagelijkse N-opname
- Vaak oogst in de (late) herfst, zonder volggewas

Naast een belangrijke rol in opbouw/behoud van organische stof, bevatten oogstresten ook een aanzienlijke hoeveelheid nutriënten. Binnen een duurzame landbouwuitbating is het optimaal behoud of optimale benutting van deze nutriënten dan ook een belangrijke zorg.

Boerderijcompostering wordt gezien als een van de mogelijke pistes om verantwoord om te gaan met oogstresten. Om een goed composteringsproces te bekomen is echter een minimum percentage bruin materiaal (ca 45%, zoals stro, houtsnippers...) vereist die de hoeveelheid koolstofgehalte in de hoop bepaalt. Juist hierin is een samenwerkingsverband tussen landbouw en beheer van het buitengebied opportuun.

Het scheersel van ondermeer hagen en houtkanten (kleine landschapselementen) in het buitengebied en maaisel van bermgras kan een bron van bruin materiaal leveren voor het boerderijcomposteren. Eén van de meest geschikte methoden om organische restproducten om te vormen tot een hoogwaardige bodemverbeteraar is het aërobe composteringsproces. Het proces vergt echter wel opvolging.

## **2.2.4 integraal waterbeleid**

Het integraal waterbeleid gaat uit van een gebiedsgerichte aanpak en vraagt een nauwe samenwerking tussen de waterbeheerders op de verschillende niveaus en tussen de verschillende beleidsdomeinen.

### ***- de gravitaire uitwatering van de Vliet in de waterbeheerplannen***

In het Bekkenbeheerplan van het Benedenscheldebekken (2008-2013) is de actie 'Onderzoek naar het herstellen van de gravitaire lozing (en eventueel de getijdenwerking) van de Vliet (Klein-Brabant)' (actie A1.3.6) ingeschreven. Deze actie wordt pas uitgevoerd na evaluatie van de haalbaarheidsstudie die door VMM in samenwerking met W&Z zal worden uitgevoerd. In het maatregelenprogramma 2010-2015 voor Vlaanderen, dat de stroomgebiedbeheerplannen voor de Schelde en de Maas begeleidt, is voor het speerpuntgebied 'Vliet' de maatregel 'Het herstellen van de gravitaire lozing (en eventueel de getijdenwerking) van de Vliet (Klein-Brabant) door de aanleg van een nieuwe uitwateringsconstructie en een verlegde waterloop (de maatregel 8A\_019) ingeschreven. In de eerste generatie stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas werden 21 speerpuntgebieden geselecteerd. De duurste aanvullende maatregelen uit het maatregelenprogramma worden in een eerste fase niet algemeen voor heel Vlaanderen uitgevoerd maar enkel in deze speerpuntgebieden. Deze aanpak laat toe om de kosten van de aanvullende maatregelen tijdelijk te concentreren op een selectie van waterlichamen.

In 7 speerpuntgebieden wil Vlaanderen tegen 2015 de goede toestand bereiken. In de andere 14 speerpuntgebieden wil Vlaanderen tegen 2015 een belangrijke vooruitgang boeken. De Vliet, een onbevaarbare waterloop, behoort tot deze tweede groep van 14 speerpuntgebieden. Dit speerpuntgebied is bepaald door het afstroomgebied van het waterlichaam. De speerpuntgebieden worden beschouwd als voorbeeldprojecten van integraal werken: verschillende acties en maatregelen optimaal op elkaar afgestemd.

In 2013 en 2014 wordt het stroomgebiedbeheerplan tweede generatie voor Schelde en Maas (2016-2021) uitgewerkt. In 2014 komt het ontwerp hiervan in openbaar onderzoek.

Bedoeling is dat het in januari 2016 van kracht wordt. In het in opmaak zijnde actieprogramma hiervan is de actie 'Onderzoek naar en herstellen van de gravitaire lozing (met eventueel getijdenwerking) van de Vliet (Klein-Brabant) door de aanleg van een nieuwe uitwateringsconstructie met ev. een verlegging van de waterloop' vermeld (de actie 6I\_010).

#### **- signaalgebieden**

In het bekkenbeheerplan Benedenscheldebekken werden er ook in de projectperimeter van 'Schelde en Rupel' signaalgebieden aangeduid. Dit zijn gebieden waar de ontwikkelingsmogelijkheden in functie van de bestemming op het gewestplan niet overeenstemmen met de noden van het watersysteem en de gewenste aanpak van wateroverlast. In het Benedenscheldebekken zijn Hof ter Bollen in Puurs en Verbrande dijk in Zwijndrecht goedgekeurde signaalgebieden.

Er kan overwogen worden om het goedgekeurde signaalgebied Beneden IJselaar met de waterlopen Benedenvliet, Grote Struisbeek en Kleine Struisbeek en gelegen in Aartselaar en Wilrijk op te nemen in het projectgebied van landinrichting 'Schelde en Rupel'. Dit signaalgebied ligt niet aansluitend maar in het verlengde van het project Bovenvliet, de A12 is de westelijke grens van het signaalgebied. De bestemming is industriegebied en zone voor ambachtelijke bedrijven en KMO's. Het huidige gebruik bestaat grotendeels uit weiland. Het nieuwe functioneel gebruik zal worden gerealiseerd met een gewestelijk RUP. Inrichting van dit signaalgebied met het behoud van het waterbergend vermogen verhoogt de meerwaarde van de inzet van landinrichting in deze beekvallei.

#### **- opvolging studie 'onderzoek naar het beheer van oogstresten bij vollegrondsgroenten en mogelijkheden van vanggewassen en teeltrotaties'**

Oogstresten hebben een cruciale rol te vervullen binnen een duurzame bedrijfsvoering en zijn een enorme opportuniteit voor het sluiten van de organische stof- en de nutriëntenkringloop op. Maar bedrijfsoogstresten van groenten kunnen ook gezien worden als een potentiële bedreiging voor het behalen van de doelstellingen van de nitraatrichtlijn.

Oogstresten bevatten in een aantal gevallen meer dan  $200 \text{ kg N ha}^{-1}$ , overeenkomend met twee derden van de totale N-opname gedurende het groeiseizoen. Bovendien wordt deze stikstof bij het grootste deel van deze oogstresten snel vrijgesteld. Zo kan men aannemen dat bij oogstresten van bloemkool meer dan 80% van de N in de oogstresten zal gemineraliseerd zijn binnen de 8 weken na inwerken bij voldoende hoge temperaturen.

Dit heeft belangrijke implicaties op het risico op N-verliezen bij inwerken van oogstresten in de herfst. Zelfs bij inwerken eind oktober-begin november zijn de bodemtemperaturen gewoonlijk nog voldoende hoog om een belangrijke N-vrijstelling en nitrificatie te geven voor de winter, hetgeen kan resulteren in het verlies van het grootste deel van de N door nitraatuitspoeling. Sinds de zomer van 1999 is het oppervlaktewatermeetnet van de VMM uitgebreid met voor de landbouw specifieke meetpunten. Die uitbreiding kwam tot stand in overleg met de landbouworganisaties Boerenbond en Algemeen Boerensyndicaat en wordt het MAP-meetnet genoemd.

Het focusgebied nitraat omvat de gebieden waarvoor op basis van metingen een slechte waterkwaliteit van grondwater en/of oppervlaktewater werd vastgesteld. In die gebieden



gelden lagere nitraatresidu-drempelwaarden en gaan de begeleidende maatregelen sneller in. Voor 2014 werd 280.000 ha van het landbouwareaal als focusgebied aangeduid.

## 2.2.5 landschap en archeologie

### **- beschermde landschappen, ankerplaatsen en erfgoedlandschappen**

Bij het uitvoeren van werken of opmaak van plannen door overheden is er een zorgplicht voor ankerplaatsen of erfgoedlandschappen. Dit houdt in dat geen maatregelen genomen mogen worden die schadelijke gevolgen kunnen hebben op het landschap. De voorgestelde erfgoedprojecten in deze beschermingszones nemen het (erfgoed-) landschap en archeologie als basis voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Enkele voorbeelden:

- De ontsluiting van de fortengordel en de Defensieve Dijk in Zwijndrecht geeft mogelijkheden om zowel een cultuurhistorische als recreatieve en ecologische samenhang te zoeken in de aanpalende gebieden.
- De Scheldeoevers in Sint-Amands is een project dat een integrale visie moet zoeken tussen bewoners van het beschermde dorpsgezicht 'Dam', de recreanten langs de Scheldeoevers, de aanpalende polder en de historische site van de 'Oude Steenovens'.
- Wondermooie wielen is een project in de beschermde polder van Hingene met als doel de landschappelijke en ecologische waarden van de wielen te verhogen.
- Het Moer te Eikevliet staat aangeduid als ankerplaats in de landschapsatlas en maakt deel uit van een mogelijk project rond de Vliet. Dit project zoekt een oplossing voor de gravitaire ontwatering van de Vliet. In het zoeken naar een draagvlak tussen de sectoren is er een bindende rol weggelegd voor erfgoed en landschap. Het herstellen en benadrukken van de landschappelijke relictten geven kansen voor natuur, recreatieve ontsluiting en maatregelen voor landbouw.

Door bij de opmaak van gebiedsgerichte projecten de focus te leggen op erfgoed (landschappen, monumenten en archeologie) kan een breed draagvlak gecreëerd worden bij overheden, particulieren en omwonenden. Landschapsarcheologie is hierbij een methode die VLM zal toepassen om de omgevingskwaliteit in deze gebieden te verhogen.

## 2.2.6 recreatie en toerisme

De belangrijkste dragers van het toeristisch en recreatief gebruik zijn:

- de natuur- en bosgebieden langs de Schelde en de Rupel. Vooral de fietspaden op de dijken hebben een grote aantrekkingskracht. In de recreatieve routenetwerken spelen de gratis voetveren een belangrijke verbindende rol.
- de polders en de kleiwinningsputten langs Schelde en Rupel (zoals Walenhoek en het provinciaal domein De Schorre) kennen een belangrijk recreatief medegebruik.
- Het sport- en recreatiecentrum Breeven in Bornem .
- de forten met het fort Liezele en het fort van Breendonk dat als werkkamp en gedenkteken van bovenlokaal belang is.

Juist buiten het projectgebied zijn Klein-Willebroek en het domein Hazewinkel publiekstrekkingen.

In het kader van de opmaak van **het strategisch beleidsplan van Toerisme Scheldeland** maakt de VLM deel uit van het 'Toerismeparlement' dat de krachtlijnen voor de volgende vijf jaar onderzoekt. Relevante strategische doelstellingen zijn de noodzaak aan authentieke profilering van het Scheldeland (als regio van water, met de Schelde als speerpunt en het accent op zachte recreatie) en de nood aan meer samenwerking en betrokkenheid, ook tussen publieke partners.

Andere relevante beleidsdocumenten waarmee initiatieven voor toerisme en recreatie in het kader van landinrichting moeten afgestemd worden zijn onder andere:

- het **Sigmaplan**, meer in het bijzonder het recreatieve aspect waarbij in en rond de Sigmagebieden nieuwe fiets- en wandelroutes worden aangelegd en belevingselementen als vogelkijkhutten, uitkijkpunten, hengelvijvers en speelbossen. Een integrale recreatieve aanpak aan beide Schelde-oeveren, in overleg met de betrokken Oost-Vlaamse besturen en toeristische organisaties, is daarbij aangewezen.

- het **beleidsplan 'Waterrecreatie en –toerisme'**, samengevat in een 12-puntenplan. Voor de recreatie en toerisme 'op' het water ontwikkelden de waterwegbeheerders 'Waterwegen en Zeewezen' en nv 'De Scheepvaart' op basis van dit beleidsplan samen een beleidsvisie voor 'meer en betere recreatie op het water', als kader voor overleg.

### **2.2.7 mobiliteit en infrastructuur**

Het plangebied ligt centraal tussen twee poorten van internationaal belang: de haven van Antwerpen en de luchthaven van Zaventem. De ontsluiting van de Brabantse poort is provinciegrensoverschrijdend en niet enkel noord-zuid geïoriënteerd maar ook oost-west tussen Mechelen en Sint-Niklaas. De ontsluiting van de bedrijventerreinen op het hoofdwegennet is belangrijk. Onder andere hiervoor zijn er in het plangebied verschillende mobiliteitsvisies opgemaakt zoals het streefbeeld voor de A12 (afdeling wegen en verkeer 2006) het streefbeeld voor de N16 (afdeling wegen en verkeer 2004) en het intergemeentelijk mobiliteitsplan Rupelstreek en Aartselaar uit 2011. In deze rapporten wordt ontsluiting binnen de duurzame ontwikkeling van het gebied gesitueerd, met doelstellingen als multimodale bereikbaarheid, het verbeteren van de verkeersleefbaarheid en het verbeteren van de verkeersveiligheid. Nieuwe infrastructuren (laad- en loskaden, fietspaden, wegen, ..) dienen vanuit dit kader ontwikkeld te worden. Een multimodaal netwerk is een alternatief voor het autoverkeer in de regio en gaat uit van een efficiënter gebruik van de beschikbare ruimten. Dit zijn innovatieve ontwikkelingen die de regio-identiteit versterken.

De Schelde en het Zeekanaal maken deel uit van hoofdwegennet in Vlaanderen. De Rupel is een secundaire waterweg. Het Zeekanaal is één van de belangrijkste vervoersassen voor goederenverkeer tussen Antwerpen en Brussel, met de NV Zeekanaal als beheerder om het economisch nut te maximaliseren. Het Zeekanaal ontsluit met aanlegkades de bedrijventerreinen van Willebroek, Puurs en de terreinen langs de Rupel.

Een andere vervoersas voor goederenvervoer is de spoorlijn van Zeebrugge over Mechelen en Dendermonde, richting Leuven en Luxemburg. Het station van Boom is een multifunctioneel spoorweg – wegplatform voor containertrafiek en dient ook verder watergebonden ontwikkeld te worden. Het doortrekken van de spoorlijn uit Boom naar het

zuidelijk eiland tussen Rupel en het Zeekanaal is gewenst om ook daar de watergebonden ontwikkelingen intermodaal te ontsluiten.

Personenvervoer over het water kan binnen het Schelde- en Rupelgebied een bijzondere meerwaarde betekenen voor de regio, waarbij de natuurlijke en de landschappelijke kwaliteiten kunnen gevaloriseerd worden. De Schelde kan worden ingeschakeld in de functionele en de recreatieve mobiliteit waarbij trekpleisters in de Schelde- en Rupelregio worden verbonden.

**- Het kaderplan voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van de Brabantse Poort (provincie Antwerpen, 2005)**

Het ruimtelijk structuurplan Antwerpen besteedt veel aandacht aan de afbakening van bedrijventerreinen, verstedelijking en economische activiteiten. De Brabantse poort is een belangrijke concentratie van economische activiteiten in de verstedelijkte gebieden tussen Boom en Willebroek, langs het Zeekanaal Brussel-Schelde, het knooppunt van de A12, langs de spoorlijnen Antwerpen-Puurs en Mechelen-Sint-Niklaas en langs de N16. Hierbij worden de bedrijventerreinen langs het Zeekanaal maximaal ingevuld met watergebonden bedrijven. De samenvloeiing van Rupel en Schelde is de grens voor deze economische ontwikkeling van samen ongeveer 1400 ha bedrijventerreinen. Ook de nieuwe activiteiten n.a.v. de reconversie (hergebruik van kleiputten) van de Rupelstreek horen bij de Brabantse Poort. Het aanbod van bedrijventerreinen in deze regio tegenover het totaal aanbod in de provincie Antwerpen is 10%.

Troeven van de regio zijn de gunstige ligging in de het metropolitaan kerngebied, de aanwezigheid van hoogwaardige infrastructuren. Het belang van de Brabantse poort zal enkel maar toenemen doordat verschillende economische stromen elkaar kruisen in de Brabantse poort. Het bestaand multimodaal aanbod zoals de inland-containerterminal in Willebroek, het spoorplatform in Boom, de overslagfaciliteiten langs het Zeekanaal en de stationsomgevingen vormen een sterk uitgangspunt om deze trend verder te ontwikkelen.

Het kaderplan heeft geleid tot een beleidskader voor de opmaak van provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen, een draagvlak voor het concept Brabantse Poort en een draaiboek met een aantal concrete acties. Een bedrijventerreinenstrategie zowel voor nieuwe werklocaties, herwaardering van bestaande plekken als inbreiding van bestaande terreinen werd ontwikkeld. De uitdaging is om met een globale visie de druk van de economische potenties van het gebied op de openruimtestructuren van de Rupelstreek en de Scheldevallei te verminderen. Enkele accenten in relatie tot de landschappelijke kwaliteit zijn:

- invulling van de natuurverbindende functie voor de noordelijke Rupeloever;
- de leefbaarheid van Ruisbroek moet gegarandeerd worden en het landbouwgebied gevrijwaard;
- de leefbaarheid van Niel als onderdeel van het grootstedelijke gebied Antwerpen dient gegarandeerd te worden;
- Boom is een kleinstedelijk gebied met een apart planningsproces met een ontwikkeling als multimodale toegang tot de Brabantse poort;

- de N16 is geen aaneengesloten band van bedrijventerrein: er is ruimte voor natuurlijke ontwikkelingen binnen de Vlietvallei als groene as tussen de bedrijvenstrips van Bornem en Puurs;
- de Vlietvallei, het Moer en het Hof van Coolhem worden ontwikkeld als een groene as;
- In Puurs-Kalfort en Bornem staat de leefbaarheid centraal bij ontwikkelingen binnen het ruimtelijk netwerk.

De provincie Antwerpen zet drie nieuwe processen in gang om bijkomende bedrijventerreinen en ruimten voor hoog-dynamische recreatie te realiseren. De provincie benadrukt het belang van een goede afstemming tussen de overheden met betrekking tot het ruimtelijk beleid.

1. PRUP Ooievaarsnest: een nieuw bedrijventerrein met ruimte voor geluidshinderlijke sporten. In 2014 start de PRUP-procedure.
2. PRUP Willebroek Noord Bis: een nieuw bedrijventerrein waarvoor de procedure is afgerond.
3. Voor het PRUP Willebroek-Centraal en het PRUP Willebroek-Zuid wordt de PRUP-procedure in 2014 opgestart. Ook hier is het doel om nieuwe regionale bedrijventerreinen te realiseren.

#### **- BIODIVA**

Vanuit het provinciaal milieubeleidsplan werkt de provincie ook aan het in stand houden en verbeteren van de biodiversiteit op haar grondgebied. De provincie concentreert zich hierbij vooral op de gebieden die buiten de natuurgebieden vallen. Vele kleiputten in de Rupelstreek zijn ondertussen omgevormd tot natuurgebied of bedrijventerreinen. De provincie zet met het BIODIVA-project in op een goede samenhang tussen het natuurlandschap en de bedrijventerreinen door het natuurvriendelijker maken van bedrijventerreinen. Net als landbouwgronden en restruimten kunnen ook bedrijven stapstenen zijn binnen een ecologisch netwerk. BIODIVA is een meetinstrument dat bedrijven helpt een eerste zicht te krijgen hoe ze binnen hun bedrijfsvoering aan biodiversiteit werken. Aan de hand van deze doorlichting worden concrete acties uitgewerkt. Voorbeelden van maatregelen zijn broedkasten voor vogels, een ecologisch waardevol ingerichte bufferzone en het behoud van waardevolle bomenrijen.

#### **- Streefbeeldstudie N16 (2004)**

De N16 is een verbindingsweg op Vlaams niveau in het metropolitaan kerngebied waarvan de hoofdfunctie het verbinden is van de hoofdinfrastructuren A12 en E19, de ontsluiting van Klein-Brabant en Willebroek en de ontsluiting van de bedrijvigheid erlangs. Het streefbeeld wordt door middel van concepten ontwikkeld. Deze concepten hebben consequenties op het wegbeeld en de ontsluitingsinfrastructuur. Er worden typeprofielen en suggesties naar toekomstige detailuitwerkingen van de knooppunten tussen Schelde en Willebroek voorgesteld. De nieuwe knooppunten worden bijkomende landschappelijke bakens in het gebied. Aandacht voor ontsnipperingsmaatregelen blijft zeer acuut (bv voor kleine zoogdieren onder N16). Ook onder de N7 (thv Lippelose beek, Klaverbeek en Molenbeek)

en A12 ter hoogte van de struisbeek dienen relevante ecologische verbindingen te worden gerealiseerd).

### **- *Verbreiding en verdieping intermobiliteitsplan Rupelstreek en Aartselaar 2011***

Het hoger wegennet speelt een belangrijke rol bij de aanpak van de verkeersproblematiek in de Rupelstreek. De A12 dient hierbij als primaire weg te worden ingericht voor het noord-zuidverkeer. Het bovenlokaal oost-westverkeer dient opgevangen te worden door de doortrekking van de N171. Alle andere lokale assen kunnen dan ingericht worden naar leefbaarheid en verkeersveiligheid. Nieuwe strategische ruimtelijke ontwikkelingen zoals bv de uitvoeringsplannen voor de bedrijventerreinen in Rumst, het RUP Poort van Noeveren, de Schorre en de ontwikkelingen Bovenvliet in Schelle moeten worden afgestemd op dit mobiliteitsbeleid.

#### *Voetgangersnetwerk en een bovenlokaal fietsroutenetwerk*

Een kwalitatief voetgangersnetwerk met onder andere een verbeterde oversteekbaarheid van de A12, de N171 en de bovenlokale ontsluitingswegen, wordt in deze studie voorgesteld. Acties rond een bovenlokaal fietsroutenetwerk omvatten onder andere het afwerken van de fietsroute langs de Rupel waarbij missing links, alternatieve routes en de verenigbaarheid met de bedrijvigheid langs de waterlopen worden onderzocht.

#### *Openbaar vervoersnetwerk*

De Rupelstreek is goed ontsloten via het openbaar busvervoer. Vanuit de gemeenten worden wensen m.b.t. het busvervoer geformuleerd, zoals een betere busontsluiting van de gemeente Rumst en de omgeving Benedenvliet, in functie van het herwaarderingsproject en de ontwikkeling van de abdij van Hemiksem.

#### *Lightrail*

De Lijn voorziet in haar planning een sneltram tussen Boom en Brussel langs de A12. Samen met de gewenste opwaardering van de spoorlijn Sint-Niklaas - Boom - Antwerpen kan Boom zich in de toekomst ontwikkelen tot een interregionaal knooppunt tussen sneltramprojecten en bestaande treinverbindingen. Het is een duurzaam alternatief voor de A12 en voor de ontsluiting van de bedrijventerreinen.

### **- *LABO Intermodale mobiliteit Schelde-Landschapspark***

Dit labo, dat georganiseerd wordt door het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Schelde-Landschapspark, heeft de bedoeling om inzicht te verwerven in de bovenlokale mobiliteitsproblematiek van de gemeenten. Kansen op verbetering en lopende ruimtelijke processen met impact op mobiliteit worden onder de loep genomen. Er wordt gezocht naar synergie en complementaire projecten. Het Labo wil vanuit het gezichtspunt van een intermodale mobiliteit en in samenwerking met de gemeenten de motor zijn voor initiatieven en hefboomen genereren voor een duurzame gebiedsontwikkeling.

In december 2013 vond het eerste LABO SLP plaats met vertegenwoordigers van gemeenten, provincie, W&Z, De Lijn, NMBS, VLM, Interwaas en Maatschappij Linker schelde-oever. Drie prioritaire projecten zullen in nieuwe labo's verder worden onderbouwd:

- project 1. De uitbouw van spoorlijn 52 als hoogwaardige openbare vervoerscorridor met verhoogde frequentie en kwalitatieve ontwikkeling van de knooppunten;
- project 2. Optimalisatie infrastructuur en exploitatie van spoorlijn 54 tussen Temse en Puurs, met verknoping van de toekomstige tram van en naar Brussel;
- project 3. De ontsluiting van Linkeroever en de mobiliteit van en naar de Waaslandhaven.

### 3. voorstel voor landinrichtingsprojecten in ‘Schelde en Rupel’

In een ontwerp van planprogramma kunnen één of meer landinrichtingsprojecten voorgesteld worden om de doelstellingen voor het gebied te realiseren. Nadat de Minister of de Vlaamse Regering het planprogramma heeft goedgekeurd, is de VLM belast met de opmaak van één of meerdere landinrichtingsplannen voor elk landinrichtingsproject. Voor elk landinrichtingsproject richt de Minister een planbegeleidingsgroep op. De VLM maakt een landinrichtingsplan op onder begeleiding van de planbegeleidingsgroep.

Voor ‘Schelde en Rupel’ wordt een landinrichtingsproject ‘Klein-Brabant en Zwijndrecht’ en een landinrichtingsproject ‘Rupelstreek’ voorgesteld.

Het landinrichtingsproject ‘Klein-Brabant en Zwijndrecht’ omvat de gemeenten Bornem, Puurs, Sint-Amands en Zwijndrecht. Hoewel de gemeente Zwijndrecht geografisch niet aanpaalt aan de cluster van Klein-Brabantse gemeenten, is er wel een samenhang in de open ruimtethema’s en doelstellingen die landinrichting in dit landinrichtingsproject op het oog heeft. Ook om redenen van een efficiënte overleg- en beslissingsstructuur verdient het de voorkeur om geen extra landinrichtingsproject en planbegeleidingsgroep in te stellen, maar het landinrichtingsplan voor Zwijndrecht door een goede agendering en duidelijke werkafspraken binnen de planbegeleidingsgroep ‘Klein-Brabant en Zwijndrecht’ op maat te behandelen.

Het landinrichtingsproject ‘Rupelstreek’ omvat de gemeenten Hemiksem, Schelle, Niel, Boom en Rumst. Dit zijn de gemeenten die ook in het Gebiedsprogramma Rupelstreek van de provincie Antwerpen opgenomen werden.

In dit hoofdstuk worden de beide landinrichtingsprojecten verder verduidelijkt aan de hand van:

#### *1. een situeringskaart en verdere indeling in deelzones*

De indeling in deelzones steunt op de gebiedsgerichte samenhang van de mogelijke landinrichtingsmaatregelen. De indeling steunt logischerwijs vaak op een ruggengraat van natuurlijke structuren (bv valleigebieden) of infrastructuur (bv de dijken, de N16). De aangeduide deelzones zijn in het vervolgtraject niet zomaar evenredig te vertalen in een gelijk aantal inrichtingsplannen. De samenhang tussen de maatregelen in de deelzones onderling moet in het vervolgtraject van het ontwerp van planprogramma immers nog verder onderzocht en verfijnd worden, met voldoende ruimte voor een flexibele aanpassing aan de evolutie in de komende jaren van de gebiedsprocessen en -projecten.

#### *2. een niet-limitatieve overzichtstabel met de mogelijke gebiedsgerichte maatregelen per deelzone*

De doelstelling van landinrichting kan voor een aantal deelzones al verder gepreciseerd worden in een reeks gebiedsgerichte maatregelen, die genummerd op de kaart worden weergegeven. Voor elke maatregel wordt verder gepreciseerd:

- welke overheid het initiatief aan bod bracht;
- welke partners mogelijk aan planvorming, financiering en uitvoering kunnen deelnemen (richtinggevend en niet-limitatief);
- over welk soort maatregel het kan gaan: onderzoek, de coördinatie planvorming, inrichtingswerken;
- of er nood is aan grondmobiliteit.

*3. een tekst waarin de meerwaarde van landinrichting voor het landinrichtingsproject in hoofdlijnen verduidelijkt wordt.*

Naast de gebiedsgerichte maatregelen die in de deelzones gelokaliseerd kunnen worden, wordt over de twee landinrichtingsprojecten heen verder een niet-limitatief overzicht gegeven van:

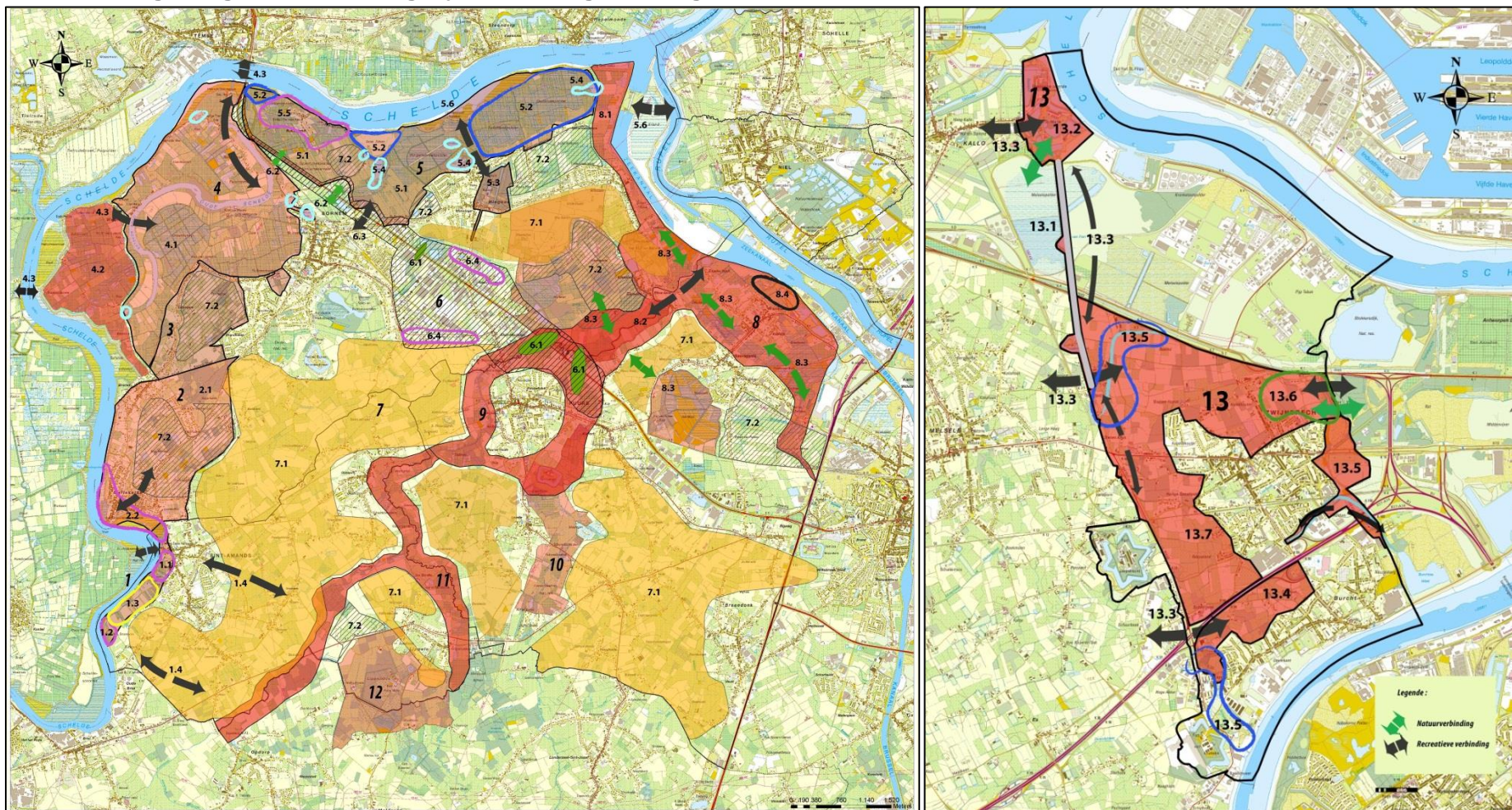
- mogelijke **gebiedsdekkende maatregelen** die over de beide projecten heen mogelijk zijn voor de thema's: recreatie, erfgoed, groenblauwe netwerken, grondmobiliteit, klimaat en energie, mobiliteit.

- mogelijke maatregelen die de horizontale thema's van **het plattelandsbeleid** in 'Schelde en Rupel' mee vorm kunnen geven en die in hoofdzaak verband houden met de relatie tussen stad en platteland, energie, verbrede plattelandseconomie, mobiliteit, overleg en samenwerking. Bij de opmaak van de landinrichtingsplannen kan onderzocht worden op welke manier (bijvoorbeeld door het stimuleren van onderzoek, het samenbrengen van partners, het screenen van financiële middelen, ...) deze plattelandsinitiatieven een plaats kunnen krijgen in 'Schelde en Rupel', en welke rol landinrichting hierin kan spelen. Ook voor deze maatregelen wordt, louter indicatief, vermeld wie het initiatief aan bod kan brengen (dit hoeft niet perse de 'trekker' te zijn) en wie als partner kan betrokken worden.



### 3.1 LANDINRICHTINGSPROJECT 'KLEIN-BRABANT EN ZWIJNDRECHT'

#### 3.1.1 situering deelgebieden en mogelijke inrichtingsmaatregelen



## 3.1.2 niet-limitatieve overzichtstabel mogelijke inrichtingsmaatregelen

MAATREGEL	vraag van	mogelijke partners	soort maatregel	nood aan grondmobiliteit
<b>DEELZONE 1</b>  <b>Het ontwikkelen en uitvoeren van een integrale visie voor een betere ruimtelijke samenhang van de omgeving kaai Sint-Amands met de wijk Ten Dam en aanliggende Scheldepolders, richting Mariekerke en de historische site Steenovens.</b>				
1.1 het inrichten van de erfgoedsite Ten Dam, ondersteund door een participatief project met belanghebbenden	VLM	Sint-Amands, Onroerend Erfgoed, W&Z, TPA en Toerisme Scheldeland, wijkbewoners, Kempens Landschap	coördinatie planvorming en inrichting	x
1.2 het verder ontwikkelen van de historische site Steenovens, inclusief de inrichting als toeristisch-recreatief onthaalknooppunt, en de inrichting van de Scheldepolder ter hoogte van Steenovens	Sint-Amands	Provincie Antwerpen, vzw Steenovens, RLSD, Toerisme Scheldeland, Onroerend Erfgoed, Kempens Landschap	coördinatie planvorming en inrichting	x



1.3 de ruimtelijke invulling van de polder door het uitwerken van een gebiedsvisie, met afstemming tussen landbouw, natuur en recreatie	VLM	Sint-Amands, Natuurpunt, W&Z, landbouwsector, eigenaars en gebruikers	coördinatie planvorming en inrichting, uitwerken	x
1.4 het op punt stellen van de recreatieve geleiding over de oude historische dijken, weg van de Scheldedijk en via onthaalknooppunten verbonden aan het watergebonden, industrieel en natuurlijk erfgoed	VLM en provincie	Toerisme Scheldeland, Sint-Amands, Kempens Landschap	coördinatie planvorming en inrichting	
<b>DEELZONE 2</b> <b>De Sint-Jansveldbeek ontwikkelen als blauwgroene verbinding.</b>				
2.1 het ontwikkelen en realiseren van een integrale visie rond inrichting en beheer van het valleigebied Sint-Jansveldbeek in landbouwgebied, woongebied en verschillende bos- en natuurgebieden	Bornem	Polders Scheldeschorren Noord, ANB, Natuurpunt, eigenaars en gebruikers, landbouwsector, bewoners, Visserijcommissie, Provincie, W&Z	coördinatie planvorming en inrichting	x
2.2 de Kil van Mariekerke als watergebonden erfgoed een plaats geven in de omgeving waarmee ze visueel en historisch verbonden is, het beschermd dorpsgezicht, inclusief het onderzoeken van een mogelijke samenhang met de kil van Sint-Amands en de slikken en schorren	Bornem	Onroerend Erfgoed, vissers, W&Z, ANB, Sint-Amands, NP, Toerisme Scheldeland, RL	coördinatie planvorming en inrichting	

<b>DEELZONE 3</b>  <b>De invulling van het RUP Luipegemkouter als verwevingsgebied, met een evenwicht tussen de behoeften van paardenhouderij, landbouw, natuur en bos, en recreatie</b>	Bornem	Paardenhouderij, gebruikers en eigenaars, landbouwsector, Natuurpunt, ANB	coördinatie planvorming en inrichting	x
<b>DEELZONE 4</b>  <b>Het ontwikkelen en realiseren van een integrale visie over de samenhang Scheldeovers, polder van Weert en ankerplaats Oude Schelde tussen Bornem en Weert en de Sint-Bernardusabdij</b>				
4.1 de mogelijkheden onderzoeken van maatregelen voor het invullen van de ankerplaats Oude Schelde, met de samenhang tussen recreatie, erfgoed en landschap als bindmiddel tussen de mogelijke maatregelen	Bornem	Onroerend Erfgoed, provincie, ANB, eigenaars en gebruikers, RL	onderzoek in functie inrichting	x
4.2 het behoud van de open ruimte van de polder, inclusief het ontwikkelen van een gebiedsvisie in functie van mogelijke inrichting	VLM	Bornem, RLSD, eigenaars en gebruikers, polderbestuur, streekmuseum Zilverreiger, Natuurpunt, ANB, OE	ontwikkelen gebiedsvisie in functie van mogelijke inrichting	x
4.3 het onderzoeken en realiseren van maatregelen om recreanten van de Scheldedijken naar het achterliggend landschap en erfgoed te leiden, in afstemming met het Sigma-plan	VLM en Bornem	Toerisme Scheldeland, W&Z, ANB	coördinatie planvorming en inrichting	

<b>DEELZONE 5</b>  <b>Het invullen van de ankerplaats 'Polder en kasteel van Hingene' met een samenhang tussen erfgoed, recreatie en landschap en afgestemd op de lopende processen van Sigma en IHD</b>				
5.1 het behoud van de (open ruimte) van de polders, inclusief het ontwikkelen van een gebiedsvisie in functie van mogelijke inrichting	VLM	Bornem, RLSD, W&Z, eigenaars en gebruikers, polderbestuur, Natuurpunt, ANB, Onroerend Erfgoed	ontwikkelen van een gebiedsvisie in functie van mogelijke inrichting	x
5.2 het onderzoeken van de rol die maatregelen van landinrichting in afstemming met en aanvullend op de lopende processen Sigma en IHD kunnen hebben ( zie hoofdstuk 2.2.1 en 2.2.2)	VLM	ANB, W&Z	onderzoek, met aanvullend mogelijke inrichting	x
5.3 het realiseren van een verbinding tussen onthaalknooppunt De Notelaer richting kasteel Hingene	provincie	De Notelaer, ANB, Natuurpunt, Onroerend Erfgoed, Toerisme Scheldeland	coördinatie planvorming en inrichting	x
5.4 het realiseren van een betere inrichting en ontsluiting van de wielen	Bornem	RLSD, Natuurpunt, ANB, eigenaars en gebruikers, vissersvereniging,	coördinatie planvorming en inrichting	x
5.5 onderzoek en realisatie herwaardering erfgoed gehucht Buitenland (historiek veerdam, wijmenteelt, Oud Antwerpen) in het kader van watergebonden en industrieel erfgoed	Bornem	Eigenaars, Onroerend Erfgoed, Toerisme Scheldeland, Natuurpunt, provincie	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x

5.6 onderzoeken met welke maatregelen recreanten van de Scheldedijken naar achterliggend landschap kunnen geleid worden, in afstemming met het Sigma-plan	Bornem	Toerisme Scheldeland, W&Z,	coördinatie planvorming en inrichting	x
<b>DEELZONE 6</b> <b>Het ontsnipperen van natuur en landschap langs de N16 en begeleidende maatregelen bij de heraanleg van de N16.</b>				
6.1 het realiseren van natuur- en openruimteverbindingen begeleidend bij de heraanleg N16	Bornem en Puurs	AWV, Natuurpunt, VMM, ANB	coördinatie planvorming en inrichting	
6.2 het realiseren van ontsnipperingsmaatregelen voor natuur en landschap langs N16	Bornem	Natuurpunt, RLSD, AWV, ANB	coördinatie planvorming en inrichting	x
6.3 het realiseren van een recreatieve ontsluiting van de Scheldedijk naar het centrum van Bornem	Bornem	Eigenaars, W&Z, Toerisme Scheldeland, RLSD	coördinatie planvorming en inrichting	x
6.4 het onderzoeken van de mogelijkheden van groene inkleding bedrijventerreinen (ondermeer langs Puursesteenweg naar zuidelijk landbouwgebied en woonkernen Puurs en Oppuurs)	Bornem	Provincie (BIODIVA), industrie, gemeenten, intercommunales, landbouwsector	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x

<b>DEELZONE 7</b>  <b>Maatregelen voor het landbouwgebied Sint-Amands, Oppuurs, Bornem en Puurs en de verwevingsgebieden.</b>				
<p>7.1 Het landbouwgebied Sint-Amands, Oppuurs, Bornem en Puurs, met landbouw als drager van de open ruimte behouden en versterken, waarbij de ecologische basiskwaliteit gegarandeerd wordt; het onderzoeken van de mogelijkheden van versterkende maatregelen ten behoeve van landbouw (zie hoofdstuk 2.2.3); het op elkaar afstemmen van waterbeheerfunctie en landbouwfunctie; het op maat van het gebied inzetten van de nieuwe pakketten beheerovereenkomsten (PDPO III)</p>	VLM	Landbouwsector, provincie, VMM, gebruikers en eigenaars, betrokken Vlaamse overheden	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x
<p>7.2 in de verwevingsgebieden: onderzoek naar de mogelijkheden van verweving met meerwaarde voor landbouw, natuur en bos (bv door het bekijken van de mogelijkheden van herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil) en het op maat van het gebied inzetten van de nieuwe pakketten beheerovereenkomsten (PDPO III)</p>	VLM	Landbouwsector, provincie, ANB, gebruikers en eigenaars, betrokken Vlaamse overheden	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x

<b>DEELZONE 8</b>  <b>Het ontwikkelen en uitvoeren van een integrale visie voor de inrichting van de polder en de valleien van Vliet en Zielbeek</b>				
8.1 het flankeren van de infrastructuurwerken voor de gravitaire afwatering van de Vliet naar de Schelde door het realiseren van maatregelen met meerwaarde voor landschap, natuur en recreatie en het ontwikkelen van een draagvlak bij lokale overheden en bevolking	VMM	W&Z, ANB, Bornem, landbouwsector, omwonenden	coördinatie planvorming en inrichting	x
8.2 het ontsluiten van het watergebonden erfgoed rond lakennijverheid, winterdijken, ...en het realiseren van een recreatieve ontsluiting tussen het Zeekanaal en centrum van Puurs via Eikenvliet , met aandacht voor dorpsherwaardering en de verweving landbouw en natuur in de vallei van De Vliet	Puurs en Bornem	Onroerend Erfgoed, eigenaars, Toerisme Scheldeland, ANB, Natuupunt, landbouwsector, VMM, W&Z, Polder Vliet en Zielbeek	coördinatie planvorming en inrichting	x
8.3 het realiseren van natuurverbindende maatregelen tussen de habitatrictlijngebieden Het Moer, Kasteel van Kolem en de Moeren, Sauvegarde, Gebuispolder en Hof ter Zielbeek met maatregelen tot herstel van de lokale waterhuishouding	ANB	Onroerend Erfgoed, Natuupunt, landbouwsector, private eigenaars, Puurs en Bornem	coördinatie planvorming en inrichting	x
8.4 het realiseren van een recreatieve en landschappelijke verbinding tussen het centrum van Ruisbroek en de kanaaloever ter hoogte van waterskiclub Clothilde, met herinrichting en herwaardering van de kanaaloever op deze locatie	Puurs	W&Z, waterskiclub Clothilde	coördinatie planvorming en inrichting	x



<p><b>DEELZONE 9</b></p> <p>Het realiseren van de Groene Ring rond Puurs door een verwervingsbeleid, in combinatie met inrichtingsmaatregelen en een aangepast beheer.</p>	Puurs	ANB, eigenaars en gebruikers, landbouwsector, RL	coördinatie planvorming en inrichting	x
<p><b>DEELZONE 10</b></p> <p>Natuurontwikkeling en integraal waterbeheer in de vallei van de Molenbeek, met inbegrip van het vrijwaren van de erfgoedwaarden, in afstemming met het landbouwgebruik.</p>	VLM	Puurs, landbouwsector, Onroerend Erfgoed, Natuurpunt, ANB	coördinatie planvorming en inrichting	x
<p><b>DEELZONE 11</b></p> <p>De integrale inrichting van de valleien van de Grote Molenbeek en Klaverbeek, in afstemming met landbouw, door: het behoud en herstel van de kleinschalige valleilandschappen, onderzoek naar een duurzame oplossing voor de overstromingsproblematiek, maatregelen voor een betere waterkwaliteit en de recreatieve ontsluiting van het valleigebied naar Oppuurs en Sint-Amands.</p>	VLM	VMM, landbouwsector, Puurs, Sint-Amands, private eigenaars, RL	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x

<p><b>DEELZONE 12</b></p> <p>Het onderzoeken van de mogelijkheden voor bosuitbreiding in de omgeving Lippelobos door grondverwerving, met aansluitend het invullen van de ankerplaats 'Domein Hof te Melis' door: het herwaardenen van de historische relictten ism private eigenaar en de recreatieve ontsluiting naar dorpskern Sint-Amands</p>	ANB en Sint-Amands	Private eigenaars, Onroerend Erfgoed, landbouwsector	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x
<p><b>DEELZONE 13</b></p> <p>Het realiseren van een betere omgevings- en belevingskwaliteit van de open ruimte in Zwijndrecht</p>				
<p>13.1 het herwaardenen van de erfgoedwaarde van fort Sint-Marie en Defensieve Dijk (onder andere Halve Maan) met inbegrip van het accentueren van de typische landschapsstructuur van grachten en kleine landschapselementen</p>	Zwijndrecht	W&Z, provincie, Onroerend Erfgoed, Natuurpunt, private eigenaars, intercommunales, landbouwsector, Defensie	coördinatie planvorming en inrichting	x
<p>13.2 het opwaarderen van de publieke open ruimte Fort Sint Marie op een integrale (landschap, militair erfgoed, recreatie, mobiliteit, ...) en innovatieve manier (eventueel via PPS-constructie)</p> <p>Ontwerp van planprogramma landinrichting 'Schelde en Rupel'</p>	VLM en W&Z	Vlaamse bouwmeester, Zwijndrecht, Simon Stevin Vlaams Vestingbouwkundig Centrum, SLP, provincie, Natuurpunt, private eigenaars, Defensie	coördinatie planvorming en inrichting	x

13.3 het realiseren van een toeristische-recreatieve ontsluiting tussen de Defensieve Dijk, Halve maan en de forten, met fiets- en wandelverbindingen richting Beveren	Zwijndrecht	Provincie, TPA, private eigenaars, Beveren	coördinatie planvorming en inrichting	x
13.4 het onderzoeken van de mogelijkheden voor herwaardering van de omgevingskwaliteit van 'verloren gewaande' ruimtes	Zwijndrecht	Vlaamse bouwmeester, provincie, private eigenaars, ...	onderzoek met aanvullend coördinatie planvorming en inrichting	x
13.5 het aanpakken van de problematiek van wateroverlast door het onderzoeken van de mogelijkheden van herstel van de natuurlijke werking van de beken, in combinatie met mogelijkheden tot waterberging en landschapsherstel	Zwijndrecht	Provincie, Zwijndrecht	onderzoek met aanvullend coördinatie planvorming en inrichting	x
13.6 de mogelijke inzet van landinrichting in het kader van verdere bosuitbreiding, na verwerving, in de zone rond het Vredesbos, aansluitend op het Vlietbos en Middenvijver	Zwijndrecht	ANB, AWV, private eigenaars	coördinatie planvorming en inrichting	x
13.7 de open ruimte van de twee aaneengesloten landbouwgebieden met landbouw als drager behouden en versterken, waarbij de ecologische basiskwaliteit gegarandeerd wordt; het onderzoeken van de mogelijkheden van versterkende maatregelen ten behoeve van landbouw; het op elkaar afstemmen van waterbeheerfunctie en landbouwfunctie; het op maat van het gebied inzetten van de nieuwe pakketten beheerovereenkomsten (PDPO III). Herstel landschappelijke waarde door het opnieuw accentueren van de waterlopen, bijvoorbeeld door beplanting.	VLM	Landbouwsector, gebruikers en eigenaars, Vlaamse overheden en gemeenten	onderzoek, coördinatie planvorming en inrichting	x

### 3.1.3 de meerwaarde van landinrichting

De hoge belevingswaarde van de kaai van Sint-Amands kan verder uitstralen naar de wijk Ten Dam en de aanliggende Scheldepolders, richting Mariekerke en de cultuurhistorische site Steenovens. De ontwikkeling van een integrale visie, ondersteund door een participatief traject, kan de basis zijn van een betere ruimtelijke samenhang en de toeristisch-recreatieve ontsluiting van dit deelgebied, de Scheldeoevers van Sint-Amands (**deelzone 1**).

De aanpalende gebieden Sint-Jansveldbeek (**deelzone 2**) en Luipegemkouter (**deelzone 3**) liggen op een droge zandrug tussen de Scheldepolders en het oostelijk, meer uitgesproken landbouwgebied van Bornem en Sint-Amands. Natuur, bos en landbouw zijn in beide gebieden sterk verweven. De Sint-Jansveldbeek voert als blauwgroene verbinding door het natuur- en bosgebied op de zandrug, loopt meer naar het zuiden door landbouw- en woongebied en mondt uit in de Kil van Mariekerke aan de Schelde. Langs het traject zijn erfgoed, biodiversiteit, waterbeheer en behoud van grondgebonden landbouw thema's die kansen bieden tot meer samenwerking en optimalisatie door inrichting.

Op Luipegemkouter maakt landbouw meer en meer plaats voor de paardenhouderij. Het RUP dat voor dit gebied gemaakt wordt heeft de evenwichtige verweving van natuur, bos, landbouw en de paardenhouderij op het oog. Het realiseren van dit evenwicht kan door landinrichting, dat in het traject van planvorming tot uitvoering een breed draagvlak kan creëren tussen de verschillende doelgroepen.

De ankerplaatsen van de Oude Schelde tussen Bornem en Weert, de Sint-Bernardusabdij, de Polder en het kasteel van Hingene vormen samen met de N16, de vele wielen langs de oude en huidige Schelde en de Sigma-gebieden de belangrijkste ruimtelijke structuren in het noordelijk deel van het projectgebied. In deze aaneensluitende gebieden (**deelzones 4 en 5**) loopt een aantal processen/projecten waar landinrichting een aanvullende rol kan spelen. Recreatie, landschap en erfgoed zijn daarbij het bindmiddel. Zo kan in afstemming met de recreatieve maatregelen van het Sigmaplan bekeken worden met welke landinrichtingsmaatregelen recreanten van de Scheldedijken naar de achterliggende landschappen en dorpen kunnen geleid worden. Nieuwe en attractieve verbindingen naar de dorpskernen van Bornem en Sint-Amands kunnen de recreatiedruk op de Scheldedijken verminderen.

Landinrichting kan in de omgeving van de N16 (**deelzone 6**) ingezet worden om natuur- en openruimteverbindingen (begeleidend bij de heraanleg van de N16) en ontsnipperingsmaatregelen te realiseren. Ook het realiseren van een recreatieve ontsluiting van de Scheldedijk naar het centrum van Bornem en het onderzoeken van de mogelijkheden van groene inkleding van bedrijventerreinen zijn in deze deelzone mogelijke maatregelen.

In het landbouwgebied van Sint-Amands, Oppuurs, Bornem en Puurs (**deelzone 7.1**) staat het behouden en versterken van de open ruimte met landbouw als drager centraal. Er is onder andere aandacht voor het garanderen van de ecologische basiskwaliteit, het onderzoeken van de mogelijkheden van versterkende maatregelen voor de landbouw, het afstemmen van de landbouwfunctie en waterbeheerfunctie en een gebiedsgerichte inzet op maat van de pakketten beheerovereenkomsten. In de verwevingsgebieden (**deelzone 7.2**) ligt het accent op het onderzoeken van de mogelijkheden van verweving met meerwaarde

voor landbouw, natuur en bos, onder andere door het screenen op de inzet van de opportuniteiten die het nieuwe decreet landinrichting kan bieden (herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil).

Voor **deelzone 8** wordt een aaneengesloten cluster van maatregelen voorgesteld in de polder en valleien van Vliet en Zielbeek, op basis van een integrale visie voor dit gebied. Het huidige pompgemaal op de Vliet, ter hoogte van het Zeekanaal, is zowel hydrologisch (aanslibbing), ecologisch (vismigratie) als landschappelijk een hinderpaal. De VMM wil een gravitaire verbinding met de Schelde realiseren, waarin het watersysteem op een natuurlijke manier werkt. De effecten die dit met zich kan brengen (verdroging, overstromingen) moeten vooraf grondig onderzocht worden. De VMM neemt de waterbouwkundige werken voor haar rekening. Die werken kunnen door het inzetten van landinrichting geflankeerd worden door maatregelen voor landschap, natuur en recreatie. Het ontwikkelen van een draagvlak bij de lokale overheden en bevolking is een belangrijk aandachtspunt.

De Vliet tussen N16 en Zeekanaal, de naastliggende moeren, Gebuispolder en Sauvegarde zijn in het gewestplan als natuurgebied ingetekend. Ze overlappen grotendeels met habitatrictlijngebied. De doelstellingen hier zijn: het bufferen van kwetsbare natuurkernen, het creëren van voldoende grote, samenhangende natuurgebieden, het vermijden van overstromingen, een betere ontsluiting en het behoud en versterken van grondgebonden landbouw. De twee moeren liggen in twee verschillende ankerplaatsen: 'Het Moer te Eikevliet' en 'Kasteel van Kolem en de Moeren'. Deze authentieke landschappen vormen samen met de historische lakennijverheid in Eikenvliet de verhaallijn voor landschap en erfgoed. Naast de ontsluiting van dit erfgoed is een betere recreatieve ontsluiting van dit aaneengesloten gebied een doelstelling. De realisatie van deze doelstellingen vraagt om de inzet van landinrichting, naast de eigen instrumenten van VMM en ANB.

De beekvalleien van Vliet en Molenbeek vormen een groene ringstructuur rond de dorpskern van Puurs (**deelzone 9**). Deze ring verbindt verschillende natuur- en recreatiegebieden. Om de ring als een ruimtelijk samenhangend geheel te ontwikkelen is een verwervingsbeleid nodig, in combinatie met een integrale inrichting en een aangepast beheer. Landinrichting kan hier garant staan voor een geïntegreerde aanpak van de verschillende openruimthema's in een breed samenwerkingsverband.

In de ankerplaats van de 'Vallei van de Molenbeek' (**deelzone 10**) is er aandacht voor natuurontwikkeling en integraal waterbeheer in afstemming met het landbouwgebruik, en voor het vrijwaren en versterken van de erfgoedwaarden.

Ten zuiden van Puurs, in de valleien van de Grote Molenbeek en Klaverbeek (**deelzone 11**) gaat de aandacht van landinrichting naar beekherstel en het behoud en herstel van de kleinschalige valleilandschappen met de typerende houtkanten, bomenrijen en alluviale elzen-essenbroekbossen. Een duurzame oplossing voor de overstromingsproblematiek moet onderzocht worden. Samen met VMM wordt bekeken hoe aan de waterkwaliteit kan gewerkt worden. Een goede afstemming met de noden van landbouw is hierbij nodig.

In **deelzone 12** kunnen de mogelijkheden op bosuitbreiding in de omgeving Lippelobos door grondverwerving onderzocht worden. Aansluitend kan in deze zone een invulling

gegeven worden aan de ankerplaats 'Hof te Melis' door in samenwerking met de eigenaar werk te maken van het herwaarderen van de historische relict en het realiseren van een recreatieve ontsluiting naar de dorpskern van Sint-Amands.

Op het grondgebied van Zwijndrecht (**deelzone 13**) kan landinrichting op een integrale manier bijdragen aan het realiseren van een kwalitatieve omgevings- en belevingskwaliteit van de open ruimte. Inrichtingsmaatregelen voor herwaardering van de erfgoedwaarde van fort Sint-Marie (dat als publieke open ruimte op een integrale en innovatieve manier kan opgewaarderd worden) en de Defensieve Dijk kunnen samengaan met maatregelen voor landschap (het accentueren van de typische landschapsstructuur van grachten en kleine landschapselementen) en recreatie (het realiseren van fiets- en wandelverbindingen richting Beveren).

De mogelijke inzet van landinrichting in het kader van verdere bosuitbreiding, na verwerving, in de zone rond het Vredesbos, aansluitend op het Vlietbos en Middenvijver, kan onderzocht worden. Het open houden van de twee aaneensluitende landbouwgebieden, door versterkende maatregelen voor landbouw, kan gecombineerd worden met landschapsherstel, bijvoorbeeld door het opnieuw accentueren van de waterlopen.

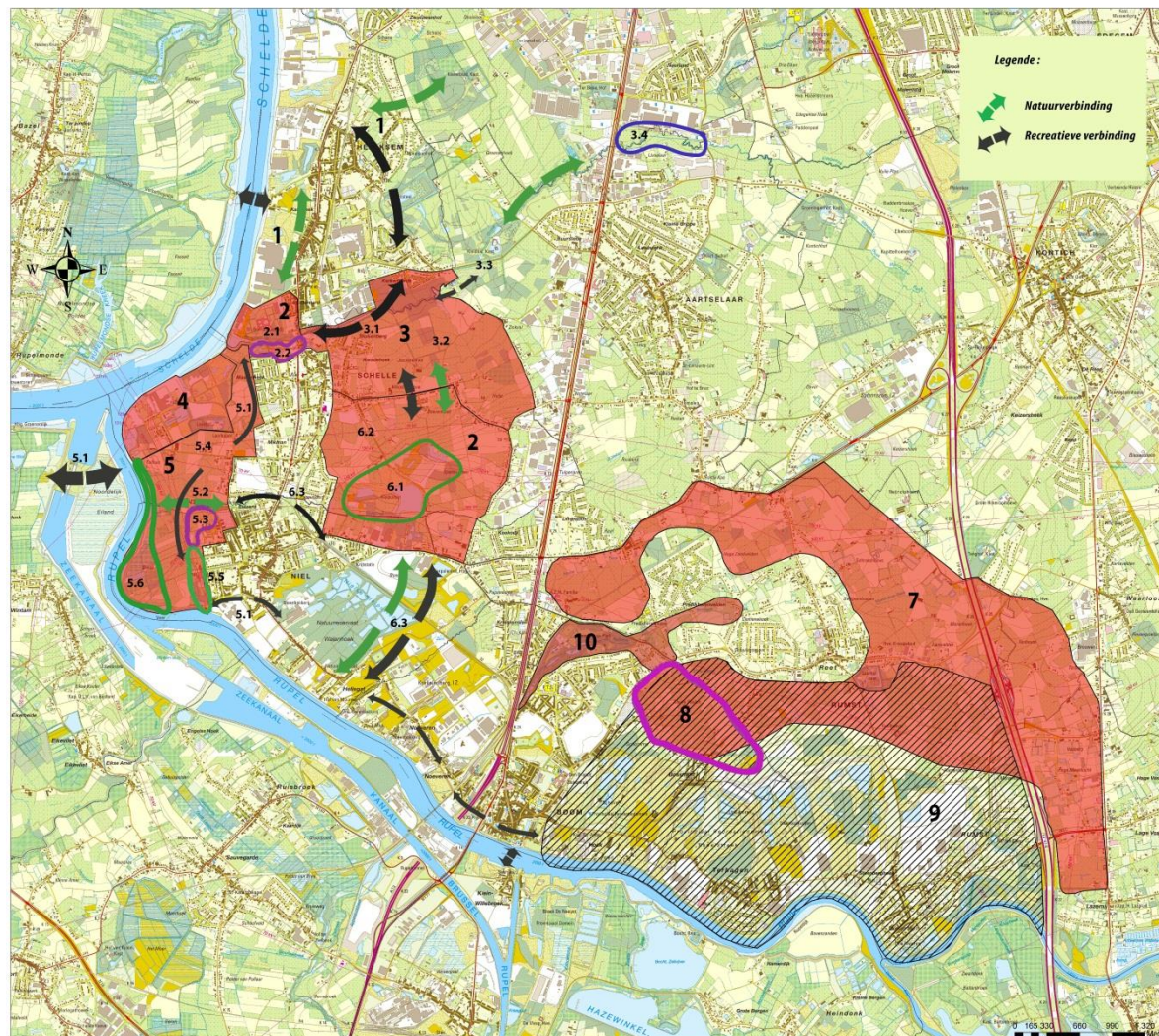
De problematiek van wateroverlast op een aantal locaties kan aangepakt worden door de natuurlijke werking van de beken te herstellen, in combinatie met maatregelen voor waterberging. Voor een aantal 'verloren gewaande' zones kan onderzocht worden met welke maatregelen de omgevings- en belevingskwaliteit van deze gebieden geherwaardeerd kunnen worden.

Het erfgoedthema, meer specifiek de aandacht voor de relict van de historische bedrijvigheid langs de Schelde (het watergebonden erfgoed, de wijmenteelt, ...) en het historisch militair erfgoed (o.a. de fortengordel) is een rode draad die doorheen alle deelzones van het landinrichtingsproject 'Klein-Brabant en Zwijndrecht' loopt. Landinrichting kan in de landinrichtingsplannen de verschillende disciplines die voor dit thema relevant zijn verzamelen, visies op elkaar afstemmen en via inrichting mee instaan voor een betere ontsluiting en ruimtelijke kwaliteit van de relictsites.



## 3.2 HET LANDINRICHTINGSPROJECT 'RUPELSTREEK'

### 3.2.1 situering deelgebieden en mogelijke inrichtingsmaatregelen



## 3.2.2 niet-limitatieve overzichtstabel mogelijke inrichtingsmaatregelen

MAATREGEL	initiatief van	mogelijke partners	soort maatregel	nood aan grondmobiliteit
<p><b>DEELZONE 1</b></p> <p><b>Het inrichten van groene stapstenen als recreatieve en groene verbindingen in de gemeente Hemiksem met</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- het Landschapspark Zuidrand,</li> <li>- het Kallebeekveer als link naar overstromingsgebied Kruibeke – Rupelmonde,</li> <li>- Sint-Bernardusabdij en Bovenvlietvallei.</li> </ul>	Hemiksem	Provincie, W&Z, private eigenaars, ANB, Natuurpunt, Regionaal Landschap Rivierenland, TPA	coördinatie planvorming en inrichting	x
<p><b>DEELZONE 2</b></p> <p><b>Het ontwikkelen en uitvoeren van een integrale visie voor de omgeving Sint-Bernardusabdij, met aandacht voor de samenhang tussen de verschillende initiatieven (erfgoed, natuur en landschap, recreatie) rond de abdijsite, het kerkplein van Schelle en de Benedenvliet.</b></p>				



2.1 het realiseren van de recreatieve ontsluiting Bovenvliet in combinatie met het ontwikkelen van industrieel erfgoed (molen, tegelfabriek) en watergebonden erfgoed (vervolgtraject quick winproject rond nautisch erfgoed Schelle) en het onderzoek van mogelijke maatregelen voor natuurontwikkeling vallei Benedenvliet (onder andere de zwaairom)	Schelle en Hemiksem	Provincie, Natuurpunt, ANB, VMM, TPA, W&Z, ELAH, RLSD, Onroerend Erfgoed	coördinatie planvorming en inrichting	x
2.2 dorpskernherwaardering van het kerkplein Schelle, in samenhang met de vallei Bovenvliet en omgevende recreatieve infrastructuur (o.a. sporthal en park)	Schelle	Private eigenaars, ondernemers, RL en VMM	coördinatie planvorming en inrichting	
<b>DEELZONE 3</b>  <b>Het integraal inrichten van de vallei van de Bovenvliet, in samenhang met het aanpalende landbouwgebied ten zuiden ervan.</b>				
3.1 het realiseren van een recreatieve ontsluiting (fiets- en wandelverbindingen) langs de Bovenvliet tussen kasteel Cleydael en Sint-Bernardusabdij	Schelle	VMM, Hemiksem, ANB, AWV, private eigenaars, Aartselaar	coördinatie inrichting en uitvoering	x
3.2 het vrijwaren en versterken van het kleinschalig halfopen landschap Schelle – Stuyvenberg, met onder andere drevenherstel en structurerende maatregelen voor landbouw (tegengaan versnippering door verstedelijkingsdruk)	Schelle en VLM	landbouwsector, ANB, private eigenaars, Aartselaar, Landschapspark Zuidrand	coördinatie planvorming en inrichting	x
3.3 het onderzoeken van de samenhang met de ankerplaats 'Domeinen Klaverblad en Cleydael en kasteel van Hemiksem' (Landschapspark Antwerpse Zuidrand)	Provincie en RV	Wilrijk, Aartselaar, Hemiksem, VMM, private eigenaars, Landschapspark	onderzoek	

		Zuidrand, Onroerend Erfgoed		
3.4 het onderzoeken van de mogelijkheid voor het inrichten signaalgebied Ijsselaar in Aartselaar (afstemmen noden industrie en waterbeheer)	VMM	Aartselaar, Wilrijk, private eigenaars, landbouwsector, ondernemers	onderzoek	
<b>DEELZONE 4</b>  Een nieuwe duurzame ruimtelijke invulling van de voormalige Electrabelsite (met onder andere ontwikkelen nieuwe passieve woonidentiteiten, herbestemming oude industriële gebouwen, kunst, multifunctionele openbare ruimte en 'nieuwe' natuur op verlaten industriële terreinen).	VLM en Schelle	Electrabel, ANB, Natuurpunt, provincie, IGS-SLP, ondernemers, W&Z, Vlaamse Bouwmeester, private eigenaars	coördinatie planvorming en inrichting	x
<b>DEELZONE 5</b>  Het open houden van de polder van Maaienhoek, Schelle en Niel, met een evenwicht tussen enerzijds het behoud en versterken van grondgebonden landbouw in de polder, en anderzijds natuurontwikkeling in het habitatrichtlijn in het Niels Broek, en het realiseren van een betere recreatieve ontsluiting.				
5.1 het realiseren van een recreatieve ontsluiting van de polder, richting abdij via Maaienhoek, het knooppunt veer Schelle – Wintam en het knooppunt kade van Niel	VLM, Schelle en Niel	TPA, landbouwsector, private eigenaars, W&Z	coördinatie planvorming en inrichting	x

5.2 inrichten van de Wullebeek als blauwgroen netwerk	Niel en Schelle	Aartselaar, private eigenaars, landbouwsector	coördinatie planvorming en inrichting	x
5.3 onderzoek mogelijkheden planologische ruil	VLM, Niel	Private eigenaars, landbouwsector, RV	onderzoek met aanvullend mogelijk coördinatie planvorming en inrichting	x
5.4 de open ruimte van de polder van Niel en Schelle met landbouw als drager behouden en versterken, waarbij de ecologische basiskwaliteit gegarandeerd wordt; het onderzoeken van de mogelijkheden van versterkende maatregelen ten behoeve van landbouw; het op elkaar afstemmen van waterbeheerfunctie en landbouwfunctie; het op maat van het gebied inzetten van de nieuwe pakketten beheerovereenkomsten (PDPO III)	VLM, Schelle en Niel	Private eigenaars, landbouwsector, betrokken Vlaamse overheden	coördinatie planvorming en inrichting	x
5.5 het onderzoeken van mogelijke maatregelen voor betere ontsluiting kasteel en hoeve Nielderbroek	Niel	Private eigenaars	onderzoek, met aanvullend coördinatie planvorming en inrichting	
5.6 het onderzoeken van mogelijkheden landinrichting in verdere ontwikkeling natuurwaarden in het Niels Broek	VLM en Natuurpunt	Private eigenaars, landbouwsector, ANB, W&Z	onderzoek	x
<b>DEELZONE 6</b>  <b>Het inrichten van groene stapstenen als ecologische en zacht-recreatieve verbindingen van de Rupel richting Walenhoek, kleiputten van Schelle en het landbouwgebied ten zuiden van de vallei van de Bovenvliet.</b>				

6.1 onderzoek naar de mogelijkheden voor bosuitbreiding Berrenheibos en de invulling van een mogelijke nabestemming van de bestaande klei-ontginning	Schelle en provincie	Private eigenaar, RL, ALBON, RV, ANB	onderzoek en mogelijke inrichting	x
6.2 het vrijwaren en versterken van het landbouwgebied met structurerende maatregelen voor landbouw (tegengaan versnippering door verstedelijkingsdruk)	Schelle	Private eigenaars en landbouwsector, ANB	coördinatie planvorming en inrichting	x
6.3 het inrichten van een groene corridor (natuur en recreatie) van omgeving Rupeldijk, rondom Niel en richting het binnenland met aandacht voor het erfgoedverhaal van de klei-ontginningen	VLM en Niel	W&Z, ANB, private eigenaars, provincie, ELAH, RL	coördinatie planvorming en inrichting	x
<b>DEELZONE 7</b>  <b>Het landbouwgebied van Rumst-Reet met landbouw als drager van de open ruimte behouden en versterken, waarbij ecologische basiskwaliteit gegarandeerd wordt, met het onderzoeken van de mogelijkheden voor structuur verbeterende maatregelen tbv landbouw en het op elkaar afstemmen van waterbeheersfunctie en landbouwfunctie; het op maat van het gebied inzetten van de nieuwe pakketten beheerovereenkomsten (PDPO III).</b>	VLM	Provincie, landbouwsector, private eigenaars, RV, ANB, Rumst en Boom	coördinatie planvorming en inrichting	x
<b>DEELZONE 8</b>  <b>Het invullen van GRUP Kleine Steylen</b>	Boom	RV, provincie, private eigenaars,	coördinatie planvorming en	x

		landbouwsector	inrichting	
<b>DEELZONE 9</b>  <b>Het onderzoeken van de mogelijke landinrichtingsmaatregelen in het ontginningslandschap Boom en Rumst, in aanvulling van de maatregelen in het gebiedsprogramma Rupelstreek (bv natuurontwikkeling in voormalige kleiputten, natuurontwikkeling langs Rupel, herbestemming voormalige kleiputten naar agrarisch gebied in aansluiting met de dorpskern Reet; uitwerking poortfuncties, fietsontsluiting Noeveren-Boom, ...).</b>	provincie	Boom, Rumst, ANB, Natuurpunt, private eigenaars, RV	onderzoeken met aanvullend mogelijk planvorming en inrichting	x
<b>DEELZONE 10</b>  <b>Het kwalitatief invullen van de open ruimtegebieden (gemeentelijk park met Bosbeek, ...) rond Boom met aandacht voor de waterhuishouding.</b>	Boom	Provincie, ANB, private eigenaars,	onderzoek, met aanvullend mogelijk planvorming en inrichting	x

### 3.2.3 de meerwaarde van landinrichting

In de ruimte rond Hemiksem die niet door bewoning en industrie ingenomen is, kan een reeks 'groene stapstenen' ontwikkeld worden (**deelzone 1**) die samen een zacht-recreatieve en ecologische verbinding vormen tussen en met het Landschapspark Zuidrand, het onthaalknooppunt Kallebeekveer (waardoor aansluiting mogelijk is op de recreatieve ontsluiting in het gecontroleerd overstromingsgebied Kruibeke-Rupelmonde op de andere Scheldeoever) en richting omgeving Sint-Bernardusabdij en Bovenvlietvallei.

Voor de omgeving van de St-Bernardusabdij (**deelzone 2**) kan landinrichting een integrale visie opbouwen en uitvoeren, waardoor verschillende initiatieven (herwaardering industrieel en watergebonden erfgoed, natuurontwikkeling, landschapsherstel, herwaardering dorpskern en recreatieve ontsluiting) omtrent de abdijsite, het kerkplein en de Benedenvliet in samenhang worden gerealiseerd.

Voor de vallei van de Bovenvliet (**deelzone 3**) kan landinrichting de recreatieve ontsluiting (fiets- en wandelverbindingen) tussen het kasteel Cleydael en de Sint-Bernardusabdij op korte termijn (haalbaarheidsonderzoek is gebeurd, draagvlak en engagementen van partners) coördineren. Dit kan in samenhang met het vrijwaren en versterken van het kleinschalig, halfopen landschap Schelle – Stuyvenberg, waar onder andere drevenherstel en structurende maatregelen voor landbouw de versnippering door druk van de verstedelijking kunnen tegengaan. In relatie met het Landschapspark Zuidrand kan de mogelijke samenhang met de ankerplaats 'Domeinen Klaverblad en Cleydael en kasteel van Hemiksem' en Fort 8 verder onderzocht worden, en de mogelijkheid van het inzetten van landinrichting voor het inrichten van het signaalgebied Ijsselaar, waar de noden van industrie en waterbeheer moeten afgestemd worden.

Voor de voormalige Electrabelsite (**deelzone 4**) ligt de weg open voor een nieuwe duurzame ruimtelijke invulling door overheden en particuliere partners. De klemtoon voor de invulling kan liggen op vernieuwende industrieën, gericht op energie en water en openruimte thema's als erfgoed, landschap, natuur en wonen. Landinrichting kan dit innovatief ontwikkelingsproject mee stimuleren en opvolgen.

In de polder van Maaienhoek, Schelle en Niel (**deelzone 5**) is het behoud en het versterken van de open ruimte een belangrijke doelstelling, waarbij een evenwicht moet gezocht worden tussen het behoud en versterken van de grondgebonden landbouw in de polder enerzijds en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in het Niels Broek anderzijds. Landinrichting kan ook een betere recreatieve ontsluiting van de polder realiseren, richting Sint-Bernardusabdij langs Maaienhoek, richting knooppunt veer Schelle-Wintam en het knooppunt van de kade van Niel.

Het inrichten van een reeks groene stapstenen (**deelzone 6**) van de Rupeldijk richting Walenhoek, kleiputten van Schelle en het landbouwgebied ten zuiden van de vallei van de Bovenvliet, zorgt voor een zacht-recreatieve en ecologische corridor doorheen het gebied, met aandacht voor het erfgoedverhaal van de klei-ontginningen. De mogelijkheden voor bosuitbreiding Berrenheibos en de invulling van een mogelijke nabestemming van de bestaande klei-ontginning worden onderzocht.

Het landbouwgebied van Rumst-Reet (**deelzone 7**), met landbouw als drager van de open ruimte, wordt behouden en versterkt, waarbij ecologische basiskwaliteit gegarandeerd wordt, de mogelijkheden voor versterkende maatregelen tbv landbouw onderzocht worden, een afstemming gebeurt tussen de waterbeheerfunctie en landbouwfunctie en de nieuwe pakketten beheerovereenkomsten (PDPO III) op maat van het gebied kunnen ingezet worden.

Landinrichting kan bijdragen aan het invullen van het GRUP Klein Steylen (**deelzone 8**) in afstemming met de visie over het gebied als een gevarieerd kleinschalig landschap met landelijk karakter in het kaderplan Boom – Rumst. waarbij het tegengaan van de versnippering door de druk van de verstedelijking een accent is.

In het ontginningslandschap van Boom en Rumst (**deelzone 9**) kan landinrichting aansluiting zoeken met en invulling geven aan de maatregelen in het Gebiedsprogramma Rupelstreek, zoals natuurontwikkeling in voormalige kleiputten en langs de Rupel, de herbestemming van voormalige kleiputten naar agrarisch gebied in aansluiting met de dorpskern van Reet, het uitwerken van de poortfuncties en fietsontsluitingen.

Voor de open ruimtegebieden rond de kern van Boom (o.a. het gemeentelijk park met de Bosbeek) (**deelzone 10**) kan onderzocht worden met welke maatregelen landinrichting deze gebieden verder kwalitatief kan invullen, met een bijzondere aandacht voor de waterhuishouding.

### 3.3 MOGELIJKE GEBIEDSDEKKENDE THEMATISCHE MAATREGELEN

#### 3.3.1 voor recreatie en toerisme

Enkele algemene toeristisch-recreatieve trends, belangrijk voor de positionering van de regio, zijn: een stijgende behoefte aan het beleven van natuur, landschap en cultuur, gepaard aan een groeiende behoefte aan interpretatie van de omgeving; een toenemende belangstelling voor zachte vormen van actief toerisme; een grote behoefte aan variatie; sterke belangstelling voor het 'beleven'; sterke waardering voor gezelligheid en sociale contacten; stijgende behoefte aan meerdere, meer verscheiden, korte vakanties; groeiende belangstelling voor een verblijf in kwalitatieve, rurale omgeving (verblijf op boerderijen); belangstelling voor milieuproblemen en groen toerisme.

In de gebiedsgerichte projecten van 'Schelde en Rupel' komen deze trends uitgesproken aan bod. Er wordt geïnvesteerd in natuur, landschapsherstel, cultuurhistorisch erfgoed, verbrede landbouw en plattelandsinitiatieven. De nodige recreatieve infrastructuur en zachte ontsluiting worden meegenomen in de inrichtingsplannen. Om deze of andere (Sigma) initiatieven te koppelen is er een overkoepelende recreatieve visie en inrichting nodig.

#### Een themagericht project rond recreatie

Recreatie op het platteland wordt gekenmerkt door buiten- en openluchtrecreatie. Met het landinrichtingsproject 'Schelde en Rupel' kunnen ontbrekende schakels in bestaande recreatieve netwerken worden opgevuld. Verder kan er ondersteuning geboden worden aan innovatieve acties rond recreatieve ontsluiting en informatie via multimedia en digitale informatiedragers.

De gemeenten Niel, Schelle, Puurs, Bornem en St-Amands en de plaatselijke bevolking zijn vragende partij om de druk op de Scheldedijken te verminderen en de toegang naar de dorpskernen aantrekkelijker te maken. De Scheldedijken hebben een grote aantrekkingskracht op wandelaars, recreatieve fietsers en wielertoeristen. In weekends en tijdens de vakantieperiode is het er zeer druk en op verschillende plaatsen is er te weinig ruimte voor wandelaars, recreatieve fietsers en snelle fietsers samen.

De hoger gelegen dijken bieden een mooi panorama over de Schelde, de rustgevende natuur en de polders. Om de dijken enigszins te ontlasten op piekuren en piekdagen en om de recreanten naar het omliggende landschap en dorpen te leiden moeten nieuwe, aantrekkelijke verbindingen gerealiseerd worden. Op deze manier wordt het plaatselijke toeristische aanbod beter ontsloten. Het bestaande wandelroute- en fietsroute netwerk is de basis om op verder te bouwen.

De bestaande fiets en wandelknooppunten op de Scheldedijken kunnen uitgebouwd worden als echte onthaalpunten / rustpunten / poorten om passanten even halt te laten houden. Hier krijgen zij informatie en kunnen zij hun route heroriënteren. De Steenovens in Sint-Amands is zo'n voorbeeld waar fietsers halt houden om te rusten. Van hieruit kunnen zij via de oude winterdijk, door de polder en de historische wijk Dam naar het centrum van Sint-Amands.



Industrieel en watergebonden erfgoed kunnen gekoppeld worden aan een thematische route. Deze route loopt over land en water langsheen de verschillende waterlopen in het gebied. Hier kan ingespeeld worden op watertoerisme en Schelde- en Rupeloevers kunnen verbonden worden in afstemming met de toeristische regio's Scheldeland en Waasland, met een mogelijke uitbreiding van blauwe haltes.

De bijenroute in Bornem en Puurs, de Emile Verhaeren fietsroute en een route rond de wondermooie wielen langs de Schelde vertellen een verhaal achter de dijken en leiden de wandelaar en fietser naar de dorpen.

De gemeente Bornem zoekt naar manieren om enerzijds de verbinding van Bornem met de Schelde terug te verbeteren, en anderzijds de verbinding tussen en Bornem en Weert te optimaliseren. Weert bevindt zich ten noorden van de Oude Schelde arm en is bijgevolg volledig ingesloten door de oude en de huidige Schelde. Er is de mogelijkheid om een betere ontsluiting te voorzien voor voetgangers en fietsers gaande van Weert, met een oversteek over de oude Schelde-arm, langs het kasteel van Marnix tot aan de Rijkenhoek. Ter hoogte van het veerhuis zou het oude voetveer hersteld moeten worden. Een tweede aansluitende route kan het Sas met het Mannewiel verbinden, langs de vaart en de Oude Schelde. Hiervoor zou een nieuw voetveer/ brug ingericht kunnen worden ter hoogte van de monding van de Vaart, in combinatie met een landschappelijk herstel van de omgeving van de Vaart en het Mannenwiel.

Voor Zwijndrecht kunnen inrichtingsmaatregelen voor herwaardering van de erfgoedwaarde van fort Sint-Marie en de Defensieve Dijk samengaan met maatregelen voor landschap en recreatie, zoals het realiseren van fiets- en wandelverbindingen richting Beveren.

De grote recreatieve as Rupeldijk – centrum Niel – Hellegat moet worden ontwikkeld om recreanten naar het centrum te trekken. Daarnaast kan een tweede as ontwikkeld worden die meer aan de plaatselijke behoeften zal voldoen. Vanaf het centrum kan een recreatieve ontsluiting gerealiseerd worden naar de Rupel via het parkbos Nielder kasteel richting de Nielse polder en het veer van Schelle.

Andere onthaalknooppunten zijn: Sint – Bernardusabdij Hemiksem – de Benedenvliet en het Tolhuis en veer in Schelle – de kaaimuur in Niel – Hellegat Hemiksem – monding van de Vliet in Puurs – het ZWOK – dorp van Wintam – jachtpaviljoen de Notelaer – het Kragenwiel in Bornem – de Buitenlandpolder – het sas van Bornem – het veer van Weert – Branst – de kil van Mariekerke.

Aan het onthaalknooppunt Callebeekpark biedt het veer naar het GOG Kruibele – Bazel – Rupelmonde verbinding met een grote eenheid natuur en een recreatief aanbod op een korte afstand van Antwerpen.

#### Recreatief samenwerkingsverband

Deze realisaties passen binnen de uitbreiding van het bestaande recreatieve wandel- en fietsrouten netwerk. Deze maatregelen worden ondersteund door Toerisme Provincie Antwerpen. Het uitwerken en financieren van de onthaalpunten in de dorpen en langs de Scheldedijken kan met middelen van landinrichting.

Een duidelijke afstemming en coördinatie is noodzakelijk en wordt bij voorkeur bovenlokaal georganiseerd door provincie (TPA) en VLM in samenwerking met Toerisme Vlaanderen en W&Z. Andere partners zijn onder meer gemeente Schelle, Niel, Hemiksem, Boom, Rumst, Bornem, Puurs en St-Amands.

### 3.3.2 voor (onroerend) erfgoed en archeologie

Binnen de historische geografie wordt landschap beschouwd als een resultante van de opeenvolging van lagen in de tijd en van een reeks beslissingen die op verschillende tijdstippen en om verschillende redenen genomen zijn. Het landschap is door de eeuwen heen herhaaldelijk opnieuw ingericht en geordend naar behoeften, ideeën en mogelijkheden van de tijd. Vandaag is er een brede interesse voor ons verleden in al zijn facetten. Het is belangrijk om het verhaal van onze gezamenlijke geschiedenis te vertellen aan de hand van relictten (per laag) die nog aanwezig zijn in het landschap. Veel van deze relictten zijn onzichtbaar voor passanten, of ze zijn vervallen of kregen een andere invulling.

In het projectgebied van 'Schelde en Rupel' komen heel wat historische elementen en structuren voor die voor de toekomst kunnen bewaard worden. Identificatie en herkenning van hun betekenis in de ruimtelijke omgeving spelen een grote rol in de gebiedsontwikkeling. Gaafheid en authenticiteit moeten in hoge mate aanwezig zijn indien we ze meenemen in onze acties. Een goede leidraad hiervoor zijn de ankerplaatsen. De ankerplaatsen, gelegen langs de Schelde in Klein-Brabant vormen één aaneengesloten hoogwaardig erfgoedlandschap. Deze plaatsen krijgen reeds een hoge waardering bij mensen die het gebied kennen. Samen met hen kunnen we werken aan de verbetering van de omgevingskwaliteit door hoog in te zetten op erfgoed.

#### Erfgoed als bindende factor.

Sterke verhalen rond erfgoed waarmee de bewoners zich kunnen identificeren zijn een belangrijk vertrekpunt. Een erfgoedverhaal kan een 'trigger' zijn voor andere sectoren om mee te participeren in projecten of anders gezegd, erfgoedprojecten vinden makkelijk een breed draagvlak en kunnen bijgevolg moeilijke projecten faciliteren (zie gebiedsgerichte projecten). Maar er is meer:

#### Erfgoed als middel.

Erfgoed kan worden ingezet als middel om gebieden een aantrekkelijk profiel te geven. Hierbij denken we in de eerste plaats aan de kleiontginningen en het steenbakkerij verleden van de **Rupelstreek**. Er wordt reeds een mooi parkoers uitgebouwd door het ELAH en de verschillende musea in het gebied. Vanuit landinrichting kan dit verhaal mee ondersteund worden via gebiedsgerichte projecten en door een erfgoed inrichtingsplan.

#### Een samenhangende aanpak voor erfgoed in Klein-Brabant

Heel wat erfgoed en archeologische relictten worden meegenomen in de gebiedsgerichte projecten. Andere erfgoedwaarden zijn niet meteen ruimtelijk gebonden (immaterieel cultureel) of te lokaliseren op één plaats. Hieronder enkele erfgoedverhalen om verder te onderzoeken met als doel de identiteit en het complete verhaal te achterhalen die dan kunnen vertaald worden in acties en inrichtingen :

- De **wijmenteelt** had een grote invloed op het gemeenschapsleven in Bornem en Buitenland. Wijmen werden gewonnen uit schorren langs de Schelde in Buitenland. Het vlechten van manden en andere gebruiksvoorwerpen was een zeer specifieke ambacht en het transport gebeurde via de haven van Bornem. Er is nood aan een sluitend verhaal om de wijmenteelt in al zijn facetten te duiden. Hiervoor moet een samenwerkingsverband worden opgezet tussen de erfgoedhouders en andere partners zoals, Natuurpunt, de gemeente Bornem, de Zilverreiger en andere streekmusea. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in het aankopen en beheren van een nieuw wijmenveld, een doorgezette opleiding mandenvlechter of het vermarkten van nieuwe producten.
- Oude **landbouwstructuren** zoals schuren donken en polders kunnen in kaart gebracht worden om ze te identificeren. Waar mogelijk kunnen ze hersteld of gerestaureerd worden en krijgen ze een hedendaagse invulling. Er kan een samenwerkingsverband ontstaan tussen de landbouwsector, musea zoals de Havesdonckhoeve en de heemkundige verenigingen in Klein-Brabant.
- De **vlasteelt** was een groter verhaal dan de wijmenteelt, maar minder bekend. Het onderzoek kan zich toespitsen op mogelijke relictten in het landschap (vlasrootputten) gekoppeld aan verhalen, gebruiken, feesten en mensen.
- **Watergebonden erfgoed** is een 'hot' item afgaande op de aanvragen en verwezenlijkingen van de Quick winprojecten 'Scheldehelden'. Het Wondermooie wielen project bracht alle wielen in kaart. Drie ervan werden ingericht voor natuur en recreatief ontsloten. Langs de Benedenvliet in Schelle werden de relictten van een oude scheepswerf terug blootgelegd in combinatie met maatregelen voor fauna en flora. Heel wat van deze structuren vinden we terug langs de Schelde, de Rupel en zijn zijrivieren: de kils, de havens van Bornem en Buitenland, de palingvisserij, de lakennijverheid in Eikevliet en de polders. Ontsluiting, inrichting en laten beleven zijn de doelstellingen.
- Het **militair erfgoed** is nog sterk aanwezig in Zwijndrecht met de Defensieve dijk, de Halve maan en drie forten. In Klein-Brabant liggen eveneens drie forten en een schans. De provincie Antwerpen heeft een strategisch project opgezet rond de forten en linies rond Antwerpen. Het landinrichtingsproject kan ondersteuning bieden en invulling geven waar nodig.

#### De meerwaarde van een erfgoedstudie

Door bij de opmaak van gebiedsgerichte projecten de focus te leggen op erfgoed (landschappen, monumenten en archeologie) kan een breed draagvlak gecreëerd worden bij overheden, particulieren en omwonenden. Via een studie in samenwerking met Onroerend Erfgoed kunnen alle gegevens rond erfgoedwaarden verzameld worden. Na analyse in functie van het erfgoedverhaal kunnen adviezen geformuleerd worden voor inrichting. Voorafgaand aan deze studie kunnen alle erfgoedhouders, specialisten gemobiliseerd worden om een overzichtskaart te maken van de cultuurhistorische waarden van het gebied. Deze kaart geeft input aan de studie, mogelijke erfgoedverhalen en inrichting. De beslissing over de opmaak van de erfgoedstudie gebeurt in het kader van de planbegeleidingsgroep.

#### Wat met landschap?

De visie op de ontwikkeling van het landschap in het projectgebied richt zich algemeen op het bestendigen en versterken van het streekeigen karakter en samenhang van de

verschillende landschappelijke eenheden zowel naar inrichting, naar functioneel gebruik als naar ruimtelijke structuur. Bij deze algemene doelstelling staan de bescherming en versterking van oude cultuurlandschappen en de herwaardering en ontwikkeling van jonge, nieuwe landschappen centraal.

### Landschapsontwerp

Ons landschap staat onder voortdurende druk door uitbreiding van steden of de productie van voedsel of energie, industriële ontwikkelingen en nieuwe wegen infrastructuur. Deze behoeften leggen voortdurende eisen op aan de open ruimte. Individuele of sectorale beslissingen komen hieraan tegemoet, wat in de praktijk leidt tot autonome ontwikkelingen van het landschap. Met de twee landinrichtingsprojecten uit het planprogramma kunnen wij aan de hand van een gedegen landschapsontwerp de veranderingsprocessen sturen en beïnvloeden met als doel de kwaliteit van het landschap in de toekomst te behouden en te verbeteren. Door uiteenlopende eisen op elkaar af te stemmen kunnen duurzame en kwalitatieve oplossingen aangereikt worden.

Landschapsontwerp is een manier om landschap gerelateerde onderzoekdisciplines, zoals landschapsarchitectuur, erfgoed, archeologie, groenbeheer, ecologie en architectuur enerzijds en ruimtelijk ontwerp anderzijds samen te brengen in een consensusplan. Dit visieplan vormt de ruggengraat van een inrichtingsplan. Van hieruit worden alle doelstellingen en maatregelen uitgewerkt.

### **3.3.3 voor groenblauwe verbindingen**

Met inrichting van het groenblauwe netwerk van zowel Klein-Brabant als Rupelstreek wordt een integraal waterbeheer nagestreefd waarbij de doelstellingen van de Europese kaderrichtlijn water worden nagestreefd. Hierbij worden kenmerken en functies van een beek vanuit een multifunctionele aanpak onderzocht en kunnen doelen van diverse sectoren verwezenlijkt worden zoals het verhogen van de waterkwaliteit en -kwantiteit, het natuurlijk meanderen, het verhogen van de biodiversiteit, het oplossen van vismigratieknelpunten, het tegengaan van vertuining, recreatieve beleving, waterafvoer en waterberging.

Groenblauwe verbindingen kunnen in dit randstedelijk gebied de verschillende openruimtegebieden, recreatieve voorzieningen, watergebonden erfgoed en waardevolle natuur- en landbouwgebieden met elkaar verbinden. De zijrivieren van Schelde en Rupel waren eeuwenlang de levensaders van de streek met heel wat bedrijvigheid. Haventjes, kils, aanlegsteigers, en vergeten nijverheden kunnen ons het verhaal vertellen van vorige generaties en bieden aanknopingspunten om de versnipperde gebieden functioneel in te vullen en te versterken tot een aaneengesloten lint van corridors en stapstenen. Tegelijkertijd wordt zo parallel aan de groenblauwe verbindingen een recreatief netwerk opgebouwd, zodat een fietser of wandelaar vanuit de bebouwde omgeving zonder wagen een natuur- of recreatiegebied bezoeken. De inrichting van groenblauwe verbindingen werkt voort op de resultaten van de afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur en op het deelbekkenbeheerplan voor Vliet en Zielbeek en het deelbekkenbeheerplan voor de Beneden-Vliet.

In de Rupelstreek lopen de beken als de Bovenvliet en de Wullebeek van oost naar west, dwars door de eerder noord-zuid gerichte openruimtevingers. Inrichting van deze

beekvalleien geeft kansen om verbindingen tussen verschillende gebieden tot stand te brengen en om op die manier natuur tot in de stedelijke omgeving te brengen. Dit wordt vertaald in de projectvoorstellen van de gemeenten Hemiksem, Schelle en Niel waarbij men op zoek gaat naar resterende open ruimten, ook in woongebied, en hoe die open kunnen gehouden worden. Met landinrichting kunnen die stapstenen verbonden worden met de Bovenvliet, de Wullebeek en met de Schelde en de Rupel. Deze groene dooradering verhoogt op plekken waar wonen, werken en recreëren samenkomen de omgevingskwaliteit voor de inwoners van deze gemeenten.

De projectvoorstellen omtrent de Sint-Jansveldbeek in Bornem, de groene ring rond Puurs en de Vlietvallei tussen Puurs en Bornem zijn de groenblauwe verbindingen in Klein-Brabant waarmee waterbeheersing, biodiversiteit en het behoud van de open ruimte in inrichtingsplannen worden ontwikkeld. Ook hier kunnen zij het binnenland ontsluiten voor recreanten op de grote recreatieve as van de Schelde- en de Rupeldijk.

In de gemeente Zwijndrecht kunnen waterlopen zoals de Rotbeek een kapstok zijn om kleine en versnipperde open ruimten tussen landbouwgebied, woongebied en industriegebied als een bufferruimte kwalitatief in te richten.

### 3.3.4 voor grondmobiliteit

#### Overlap met de lokale grondenbank Sigma

De Sigma-projectgebieden Oudbroekpolder, Schellandpolder, Groot Schoor en Stort van Hingene zijn gelegen op het grondgebied van de gemeente Bornem en binnen het landinrichtingsproject 'Klein-Brabant en Zwijndrecht'. In het kader van het Sigmaplan werd een lokale grondenbank opgericht die als doel heeft getroffen landbouwers een alternatief aan te bieden voor de gronden die ze verliezen in de Sigma-projectgebieden: ruilgrond of een financiële vergoeding. De ruilgronden worden gezocht binnen het zoekgebied van de lokale grondenbank. Alle gemeenten betrokken in landinrichting 'Schelde en Rupel' zijn gelegen in het zoekgebied van de lokale grondenbank Sigma.

Conform de Grondenbank Sigmaplan<sup>5</sup> kunnen, om op vrijwillige basis zo veel mogelijk gronden te verwerven in het projectgebied en een reserve aan compensatiegronden in het zoekgebied op te bouwen, onder andere volgende extra financiële vergoedingen ingezet worden ten voordele van de eigenaars en/of gebruikers in het kader van het flankerend (landbouw)beleid, bovenop de venale waarde, de eindpachtvergoeding of de vergoeding voor het stopzetten van het landbouwgebruik:

- Wijkersstimulus
- Toeslag voor het vrijwillig beëindigen van het gebruik
- Toeslag voor bedrijfsverplaatsing
- Eigenaarstoeslag projectgebied
- Eigenaarstoeslag zoekgebied
- Pachtaanvaardingsvergoeding

<sup>5</sup> Overeenkomst tussen ANB en VLM houdende oprichting van de grondenbank Sigmaplan dd. 23 april 2007, aangepast overeenkomstig addendum 1 dd. 3 maart 2010, addendum 2 dd. 17 februari 2011 en addendum 3 dd. 8 mei 2013.

Met de inzet van bijkomende financiële vergoedingen wordt gestreefd naar een versnelde vrijmaking van het projectgebied wat het risico op gedwongen onteigening verkleint.

### Grondverwerving in het kader van landinrichting

Vooruitlopend op de goedkeuring en de uitvoering van een landinrichtingsplan kunnen onroerende goederen aangekocht worden voor de realisatie van de landinrichting. Aangezien het voor de projectvoering wenselijk is onroerende goederen zoveel als mogelijk in der minne te verwerven, is het noodzakelijk daarvoor een aankoopstrategie te voeren met spreiding in de tijd. Dit betekent ook reeds voorafgaand aan de uitvoering van het landinrichtingsplan.

Er kunnen onroerende goederen verworven worden binnen en buiten het landinrichtingsplan. De onroerende goederen buiten het landinrichtingsplan zullen aangewend worden om te ruilen met onroerende goederen binnen het landinrichtingsplan.

De Vlaamse Landmaatschappij kan goederen verwerven voor een landinrichtingsproject van zodra het betreffende planprogramma goedgekeurd is. Zolang de verwerving niet past binnen een goedgekeurd landinrichtingsplan is het engagement van een partner om de goederen over te nemen noodzakelijk. Verwerving van goederen gebeurt steeds binnen de grenzen van de goedgekeurde begrotingskredieten. De Vlaamse Landmaatschappij kan deze goederen verwerven in het kader van haar eigen werking of in het kader van een lokale grondenbank gekoppeld aan het landinrichtingsproject. De verwerving van onroerende goederen in het kader van een landinrichtingsproject komt onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor subsidies landinrichting.

### Subsidies landinrichting voor grondverwerving

De verwerving van onroerende goederen (aankoopprijs plus kosten) komt in aanmerking voor subsidies landinrichting indien volgende twee voorwaarden zijn vervuld:

- De verwerving van de goederen is voorzien in een goedgekeurd landinrichtingsplan (IP)
- De verwerving door de finale begunstigde mag niet eerder gebeurd zijn dan na de opmaak van het ontwerp landinrichtingsplan (= na kennisgeving van het landinrichtingsplan aan de Commissie voor Landinrichting).

verwerver	subsidies landinrichting		voorwaarden tijdspip verwerving	overige financiering	
	subsidiebesluit (17/03/1998)	subsidie LI		wie	wanneer
VLM voor Vlaamse Gewest gemeente of provincie	art. 3 art. 4	max. 100% max. 50%	na goedkeuring PP na goedkeuring PP	Vlaamse Gewest gemeente of provincie	bij overdracht goederen bij overdracht goederen
gemeente of provincie	art. 5	max. 50%	na opmaak ontwerp ip (= datum kennisgeving CvL)	gemeente of provincie	bij overdracht goederen

Instrumenten mbt grondmobiliteit ter ondersteuning van het landinrichtingsproject

In functie van het realiseren van de maatregelen binnen landinrichting is het noodzakelijk om voldoende eigendom te verwerven. Een lokale grondenbank kan hieraan tegemoet komen. De nodige grondmobiliteit in het gebied kan de uiteindelijke inrichting van het volledige gebied immers in grote mate faciliteren.

Via landinrichting kan VLM in dit gebied, in samenspraak met de partners, al haar instrumenten voor grondmobiliteit inzetten: kavelruil, lokale grondenbank, grondenruil, ruilverkaveling in der minne, ... . De VLM is lokaal géén belanghebbende partij en dat maakt het makkelijker om op een onpartijdige manier voorstellen te formuleren. Zo kan een grondenbank een belangrijke hefboom zijn om gebiedsgerichte initiatieven, zoals inrichting en ontwikkeling van sites (erfgoed, historisch, bedrijventerreinen,...), inrichting en herstel van valleigebeden, realiseren van (recreatieve) verbindingen en ontsluiting, natuurontwikkeling, integraal waterbeheer, optimalisatie van landbouwstructuren, ... een impuls te geven.

Reeds vóór de goedkeuring van het landinrichtingsplan kan, met het oog op de verwerving van de nodige gronden voor de uitvoering van het project, een lokale grondenbank worden opgestart. De VLM richt zich daarvoor tot een betrokken partner (vb. waterbeheerder, wegbeheerder, gemeente, provincie,...). Op basis van de inrichtingsvisie die later vertaald wordt in een concreet landinrichtingsplan worden door de VLM in het kader van de lokale grondenbank gronden aangekocht met het oog op de uitvoering van het landinrichtingsproject. De verwerving gebeurt met budget dat door de partner ter beschikking wordt gesteld. Deze aanpak biedt als voordeel dat onteigening wordt vermeden of beperkt en dat er na goedkeuring van het landinrichtingsplan sneller kan overgegaan worden tot effectieve realisatie op het terrein.

Indien na verder onderzoek blijkt dat een lokale grondenbank de realisatie van (een deel van) landinrichting 'Schelde en Rupel' kan faciliteren, is het aangewezen dat er bij de oprichting van de lokale grondenbank voldoende aandacht besteed wordt aan de overlap met de lokale grondenbank Sigma: welke doelen wil een lokale grondenbank 'Schelde en Rupel' bereiken, hoe interfereren deze doelen met de lokale grondenbank Sigma, welke invloed zullen de extra financiële stimuli van de lokale grondenbank Sigma hebben op de verwervingsmogelijkheden in functie van de lokale grondenbank 'Schelde en Rupel',.... Hieromtrent dienen duidelijke afspraken gemaakt te worden met de partners van de eventueel nieuw op te richten lokale grondenbank 'Schelde en Rupel' maar ook met de opdrachtgevers van de lokale grondenbank Sigma.

Instrumenten voor verwerving en grondmobiliteit ikv het nieuwe decreet landinrichting

Doelstelling van het decreet landinrichting, dat principieel werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 24 mei 2013 en op 19 juli 2013, is het bieden van een breed inzetbare 'instrumentenkoffer' om oplossingen op maat te bieden voor projecten in de ruimte. De 'instrumentenkoffer' bevat diverse inrichtingsinstrumenten op het gebied van inrichting, beheer, grondverwerving, grondmobiliteit en flankerend beleid die op maat en in onderlinge samenhang kunnen worden ingezet ter realisatie van breed scala aan plannen en projecten die bijdragen aan het behoud en de ontwikkeling van de ruimte in Vlaanderen.

Tevens biedt het decreet een kader om te komen tot een volwaardig flankerend beleid in functie van de uitvoering van projecten met een impact op de open ruimte en haar eigenaars en gebruikers, zoals grote infrastructuurwerken. Het decreet landinrichting bevat de juridische basis van de instrumenten voor het flankerend beleid. Het maakt het mogelijk dat per project instrumenten worden toegepast die effecten op open ruimte gebruikers kunnen flankeren.

De vraag naar flankerende maatregelen voor huidige grondgebruikers bij de realisatie van ingrepen met een impact op de open ruimte is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Het geactualiseerd Sigmaplan legde de basis voor een flankerend beleid landbouw. Grondenruil, vergoedingsmechanismen en begeleidende inrichtingsmaatregelen zijn hierbij sleutelbegrippen om de impact op getroffen open ruimte functies te verminderen. Instrumenten voor een flankerend beleid worden omschreven en projectmatig inzetbaar gemaakt in het decreet landinrichting.

Het nieuwe decreet landinrichting voorziet een aantal instrumenten voor verwerving en grondmobiliteit waarvan de inzetbaarheid in het kader van het landinrichtingsproject 'Schelde en Rupel' verder onderzocht zal worden: verwerving, 'projectmatig' recht van voorkoop, vrijwillige herverkaveling, herverkaveling uit kracht van wet en herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil. Daarnaast voorziet het decreet landinrichting ook in een aantal instrumenten gekoppeld aan inrichting of verwerving zoals vergoedingen bij een lokale grondenbank (voor eigenaars, gebruikers of pachtaanvaarding) en koopplicht.

### **3.3.5 voor klimaat en energie**

De relatief snelle opwarming van de aarde en het hiermee wijzigend klimaat hebben verstrekkende en wereldwijde gevolgen voor veiligheid (oa zeespiegelstijging), watervoorziening, voedselproductie, leefbaarheid en biodiversiteit. In de Milieuverkenning 2030 (uit 2009) heeft de VMM de resultaten samengebracht van onderzoeksprojecten naar mogelijke klimaatveranderingen in Vlaanderen. Enkele hoofdlijnen daarvan: toename van risico's op overstromingen van rivierstelsels, verschuivingen in hoeveelheden infiltrerend water naar het grondwater, verlies en verschuivingen in biodiversiteit, gebrek aan water gedurende de zomer, ...

Waterbeheerders in Vlaanderen moeten bij het opvangen van de klimaatverandering dus zoeken naar ingrepen die vlot bij te sturen zijn en onder verschillende omstandigheden nuttig zijn, om zowel het overstromingsrisico te beperken als om watertekorten te voorkomen en op te vangen.

Twee belangrijke benaderingen om het klimaatvraagstuk aan te pakken zijn: mitigatie (reductie van de emissie van broeikasgassen om de klimaatverandering te temperen door: terugdringen energieverbruik, inzetten duurzame energie, recyclage en hergebruik van grondstoffen, behoud en vergroten van natuurlijke CO<sub>2</sub> in bossen ed, ...) en adaptatie (het aanpassen aan klimaatveranderingen door het proactief inspelen op veranderende weerpatronen en de gevolgen hiervan).

De provincie Antwerpen wil samen met 45 gemeenten als organisatie 'klimaatneutraal' worden tegen 2020. Dit wil zeggen dat ze de eigen uitstoot van koolstofdioxide (CO<sub>2</sub>), lachgas (N<sub>2</sub>O) en methaan (CH<sub>4</sub>) zo veel mogelijk willen verminderen en vanaf 2020 de



resterende uitstoot compenseren. Hiermee willen ze als lokale besturen, in afwachting van internationale akkoorden, hun verantwoordelijkheid in het klimaatbeleid opnemen.

In het projectgebied 'Schelde en Rupel' nemen de gemeenten Boom, Bornem, Schelle, Sint-Amands en Zwijndrecht deel aan de actie.

Binnen landinrichting 'Schelde en Rupel' werden de voorziene maatregelen in beide landinrichtingsprojecten 'Klein-Brabant en Zwijndrecht' en 'Rupelstreek' ook systematisch getoetst op hun bijdrage aan het klimaatbeleid, door mitigatie en/of adaptatie. In het niet-limitatieve overzicht hieronder wordt een beperkte staalkaart gegeven van (clusters van) mogelijke maatregelen, een korte beschrijving van hun bijdrage in adaptatie/mitigatie, waarbij telkens één of meerdere concrete maatregelen uit het planprogramma als voorbeeld worden aangehaald:

**- het creëren van robuuste natuurgebieden en ecologische verbindingen**

waardoor: deze gebieden beter bestand zijn tegen effecten van klimaatverandering zoals langere droogteperiode tijdens de zomer en nattere winters, er meer ruimte is voor een natuurlijke waterhuishouding en de 'sponswerking' van een gebied vergroot wordt;

zoals in: het inrichten van de Sint-Jansveldbeek als blauwgroen netwerk; het ontwikkelen van groene stapstenen in groene corridors in zowel Klein-Brabant als Rupelstreek.

**- het creëren van groen in en om de stad**

waardoor: het 'hitte-eiland effect' van het stedelijk gebied kan getemperd worden, zacht recreëren wordt gestimuleerd en er bijkomend CO<sub>2</sub> wordt opgeslagen

zoals in: het verder ontwikkelen van de Groene Ring rond Puurs, het ontwikkelen van groene corridors naar de stadsranden in zowel Klein-Brabant als Rupelstreek, ...

**- bebossing**

waardoor: bijgedragen wordt tot het vastleggen van CO<sub>2</sub>

zoals in: het onderzoeken van de mogelijkheden van bosuitbreiding in omgeving Berrenheibos (Schelle), Lippelobos (Puurs), ...

**- integraal waterbeleid**

waardoor: het water langer in het gebied zelf wordt vastgehouden, er minder piekafvoeren zijn en er een grotere waterbuffer is om drogere periodes te overbruggen. Ruimte voor waterberging vermindert het risico op het overstromen van 'kapitaalintensieve' functies als wonen, werken, recreatie.

zoals in: natuurlijk herstel van een aantal beekvalleien in Zwijndrecht, de gravitaire afwatering van de Vliet thv het Zeekanaal, ...

**- energie uit biomassa**

waardoor: een gunstigere CO<sub>2</sub>-balans verkregen wordt, die voor de tweede generatie biobrandstoffen (houtige biomassa) potentieel 80 tot 90% lager kan over de hele keten.

zoals in: het onderzoek naar de mogelijkheden van een verwerkingsinstallatie voor lokale biomassa (bv groenteresten) in Klein-Brabant, houtkanten als biomassa voor hernieuwbare energie-opwekking met een mogelijke rol voor agrobeheergroepen, ...

**- ondersteunen en stimuleren van de zachte weggebruiker en openbaar vervoer**

waardoor: een goede ontsluiting van het buitengebied voor fietsers en wandelaars en voor openbaar vervoer het autogebruik inperkt.

zoals in: het voorzien van nieuwe recreatieve verbindingen naar de dorpen en bijbehorende erfgoedverhalen achter de Scheldedijken

**- stimuleren van gesloten en lokale agrarische productieketens**

waardoor: geïntegreerde productieketens die op een meer regionaal of zelfs lokaal niveau georganiseerd worden grote CO2-winsten kunnen boeken

zoals in: maatregelen voor het maximaal behoud van de grondgebonden landbouw in het open landbouwgebied van Klein-Brabant, stimuleren korte ketens groententeelt in Klein-Brabant, ...

### **3.3.6 voor mobiliteit**

Mobiliteit is een belangrijk thema in het verstedelijkingsscenario dat Vlaanderen wacht. De projectregio 'Schelde en Rupel' ligt midden in het metropolitaan gebied, kent een hoge bevolkingsdruk en een sterk, zich nog steeds ontwikkelend economisch weefsel langs A12, N16 en E19. Het dicht infrastructuurnet ontsluit het randstedelijk gebied en de economische concentratiegebieden zoals de Brabantse poort en zorgt voor een hoge bereikbaarheid. Dit is belangrijk voor ontwikkeling en innovatie, niet alleen in de centra maar ook in de kernen daarbuiten.

Om te zorgen dat het openbaarvervoersnetwerk sturend zou zijn in de gebiedsontwikkeling moet de bestaande infrastructuur naar woon- en werkgebieden geoptimaliseerd worden. Enkel dan kan er een beweging ontstaan naar een frequenter gebruik van het openbaar vervoer. De kansen zijn er. Zo doorkruisen de treinverbindingen 52 en 54 en aansluitende buslijnen het projectgebied maar kampen de trein- en busverbindingen met een onvoldoend kwalitatief en gebiedsdekkend aanbod. Er is duidelijk nood aan een globale mobiliteitsvisie voor de regio, waarbij in een samenwerking tussen verschillende overheden lokale aandachtspunten worden meegenomen. Zo bestaat er een lokale vraag tot heropening van de treinverbinding 52 tussen Puurs en Dendermonde, en naar een haalbaarheidsonderzoek van personenvervoer over de Schelde en Rupel waarbij de verschillende vervoersnetwerken op elkaar aansluiten.

De voorbije jaren werd reeds ingezet op fietsnetwerken. Het recreatief fietsroutenetwerk en de veren over Schelde en Rupel kennen een zeer hoge aantrekkingskracht. Het bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk wordt momenteel ook in deze regio uitgevoerd. Vermeldenswaard hierbij is de aanleg van fiets-o-strades langs de spoorlijn 52 en 54.

Hoe alle vervoersvormen in elkaar kunnen passen en hoe een bovenlokale projectopzet kan opgezet worden is onderwerp van verder onderzoek. De aansluitingen tussen de verschillende openbaarvervoersmiddelen kunnen leiden tot een gebiedsdekkend

vervoersnetwerk. Dit intermodaal vervoersnetwerk is eveneens van belang voor de ontsluiting van bv. groenblauwe verbindingen en voor toegankelijke groene ruimten. De inzet van landinrichting wordt binnen dit kader gesitueerd en draagt zo bij tot het naast elkaar bestaan van het groenblauwe, het randstedelijke en het logistieke netwerk.

### 3.4 MOGELIJKE MAATREGELEN PLATTELANDSONTWIKKELING

Bij de opmaak van de landinrichtingsplannen kan onderzocht worden op welke manier (bijvoorbeeld door het stimuleren van onderzoek, het samenbrengen van partners, het screenen van financiële middelen, ...) deze plattelandsinitiatieven een plaats kunnen krijgen in 'Schelde en Rupel', en welke rol landinrichting hierin kan spelen.

MAATREGEL	vraag van	mogelijke partners	thema
1. het onderzoeken van mogelijkheden voor de recreatieve verblijfstoerist, op kleine schaal (cf kamperen in de boomgaard, aansluitend op bestaande netwerk van b&b en logies).	Toerisme Scheldeland	gemeenten provincie Antwerpen, RLSD, ondernemers	investeren in verbrede plattelandseconomie
2. het onderzoeken van de mogelijkheden 'waterpas' nav proefproject overzet Hoboken – Kruibeke	Toerisme Rupelstreek	Provincie, gemeenten, beheerder veer, Vlaamse overheden	verbrede plattelandseconomie
3. kansen onderzoeken van plattelandsinitiatieven 'kamperen in de boomgaard', 'bijen en bestuiven', 'levendige en leefbare dorpen'	Sint-Amands	Toerisme Scheldeland, RLSD, lokale inwoners, landbouwers,	verbrede plattelandseconomie
4. stadsjongeren beleven het platteland	provincie	jeugdsector, landbouwsector, natuurverenigingen, plattelandsklassen	verbrede plattelandseconomie
5. het onderzoek naar mogelijkheden en organiseren van rechtstreekse afzet van land- en tuinbouwproducten en andere vormen van korte keten-initiatieven in 'Schelde en Rupel' op basis van het actieplan 'korte keten'	ADLO	provincie, VLAM, landbouwsector, Pure Hubs, kleinhandel	verbrede plattelandseconomie
6. het bevorderen van de teelt van vergeten groenten, het gebruik van streekproducten en dit in relatie tot vergeten nijverheden	Landbouwsector, Onroerend Erfgoed	Provincie, gemeenten, streekmusea, landbouwsector, erfgoedsector,	verbrede plattelandseconomie, streekidentiteit

Ontwerp van planprogramma landinrichting 'Schelde en Rupel'

		ondernemers	
7. het ontwikkelen en uitvoeren van een strategie tegen de bestuivingscrisis veroorzaakt door het achteruitgaan van de bijenpopulatie	Provincie VLM	Landbouw, imkers, lokale inwoners, natuurpunt, VLM, ANB, RL, ILVO, INBO	verbrede plattelandseconomie
8. het inzetten van een landbouwconsulent: het stimuleren van initiatieven voor een duurzame landbouw zoals compostering op de boerderij en verbeteringsvoorstellen voor bedrijfsvoering	landbouwsector	VLM, DLV,	verbrede plattelandseconomie
9. het onderzoeken van de nood aan zorgfunctie van landbouwbedrijven	Provincie en landbouwsector	Steunpunt groene zorg, landbouwers, sociale sector	stad en platteland
10. het onderzoek naar het ondersteunen van kleinhandel in de dorpskern en bevorderen sociale cohesie in de dorpen voor levendige en leefbare dorpen	Unizo, gemeenten	Provincie, landbouwsector, kleinhandel	stad en platteland
11. het toetsen van de haalbaarheid van een strategie voor een landschapsfonds Klein-Brabant en Rupelstreek	VLM	provincie Antwerpen, bedrijven, landbouwers, lokale inwoners	stad en platteland
12. het bewaken en sturen van impact van nieuwe functies en economische dynamieken op de ruimtelijke kwaliteit in het projectgebied zoals: vertuining, verpaarding (in afstemming met het Vlaams actieplan voor de Paardenhouderij), verrommeling, toename hobby land- en tuinbouw, inname door 'problematische ruimtevragers', ..., onder andere door een optimale afstemming tussen bestaande initiatieven voor landschapszorg	VLM	Provincie, gemeenten, RV, RL, landbouwsector, private eigenaars en gebruikers, paardenhouderij, ...	stad en platteland

(beheerovereenkomsten, erfbeplanting, landschapsbedrijfsplannen, ...)			
13. het streven naar voldoende aanbod en een duurzame inrichting van 'volkstuintuinen' in 'Schelde en Rupel'	VLM	provincie, gemeenten, volkstuintuinenverenigingen, landbouwsector, lokale inwoners	stad en platteland
14. het lanceren en coördineren van participatief traject van quick win projecten, kleinschalige projecten waarbij lokale overheden, verenigingen en particulieren zelf het initiatief nemen om aan de omgevingskwaliteit te werken	VLM	Provincie, lokale overheden, verenigingen, particulieren	stad en platteland
15. het onderzoek naar mogelijkheden gebiedsgerichte projecten rond een stiltegebied, op basis van burgerparticipatietrajecten (onder andere in Bornem en in het randstedelijk gebied van de Rupelstreek)	VLM, Bornem	Provincie, gemeenten,	stad en platteland
16. het inpassen van de aanbevelingen leidraad 'Agrarische Architectuur. Sleutel voor de toekomst' in het projectgebied 'Schelde en Rupel' (cf IPO-advies)	VLM	Gemeenten, provincie, landbouwsector	stad en platteland
17. het ondersteunen van initiatieven omtrent landbouw- en plattelandsonderwijs	VLM, landbouwsector	Vzw Plattelandsklassen, provincie, landbouwsector	stad en platteland
18. aandacht voor aanbod minder mobiele mensen (bv uitwerken autoroute binnen netwerk kleinschalige verblijven)	Toerisme Scheldeland	provincie Antwerpen, RLSD, ondernemers	mobiliteit
19. maatregelen voorzien tegen het oneigenlijk gebruik van landelijke wegen onderzoeken (cf IPO-advies)	VLM	Gemeenten, landbouwsector, provincie	mobiliteit

20. het onderzoeken van opportuniteiten van een project 'energieke houtkanten', hernieuwbare energie uit ongebruikte biomassa	VLM	gemeenten landbouwsector eigenaars provincie Antwerpen bedrijven	klimaat en energie
21. het bekijken van de mogelijke meerwaarde van een biogasinstallatie in de regio, onder andere om de problematiek van het verwerken van de resten groententeelt aan te pakken	Bornem	Landbouwsector, provincie, intercommunales	klimaat en energie
22. het stimuleren en realiseren van energie-neutrale gemeenschappen en bedrijven(clusters) binnen het project	provincie	Gemeenten, bedrijven, Vlaamse overheden	klimaat en energie
23. het onderzoek naar alternatieve energiezuinige vervoersmiddelen en het organiseren van gebruiksvriendelijke overgangen tussen de verschillende vervoersnetwerken (cf proefproject overzet Hoboken – Kruibeke	IGS-SLP	TPA, De Lijn, NMBS, rondvaart, gemeenten, provincie, W&Z	klimaat en energie, mobiliteit
24. het afstemmen van plattelandsinitiatieven op het plattelandsbeleid van de provincie Antwerpen (quick wins, PDPO-projecten, ...)	VLM en Provincie	Vlaamse overheden	samenwerking en overleg
25. het organiseren van samenwerkingsverbanden met andere open ruimtebeheerders in het projectgebied 'Schelde en Rupel' als Regionale landschappen, bosgroepen, ...	VLM	Provincie, Vlaamse overheden, RL, bosgroepen, ...	samenwerking en overleg
26. kwaliteitsvolle open ruimte voor kinderen en jongeren	Lokale inwoners	Gemeente, wijk- en buurtverenigingen, scholen, Toerisme Scheldeland, RL, ondernemers, Kind en Samenleving	samenwerking en overleg

## **4. toetsing van de gewenste projecten aan de kwaliteitscriteria en de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse regering**

### **4.1 HET RUIMTELIJK BELEID OP VLAAMS, PROVINCIAAL EN GEMEENTELIJK NIVEAU**

#### **4.1.1 Ruimtelijk beleid Vlaanderen**

Momenteel wordt het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (opvolger Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen ofwel RSV) geoperationaliseerd. Voor het einde van de legislatuur (mei 2014) wordt een Kernnota voorgelegd aan de Vlaamse Regering. De voorgestelde beleidskaders zijn momenteel nog redelijk globaal en onder voorbehoud van politieke besluitvorming over de Kernnota. Het projectgebied is centraal gelegen in het gebiedsgericht beleidskader 'Metropolitaan Kerngebied'. Het beleidskader biedt een alternatief beleid voor ontwikkelingen in het metropolitaan kerngebied uit het RSV. Het herbekijkt de methode gebaseerd op categoriseren en selecteren vanuit een strategische netwerkgedachte.

Ruimte Vlaanderen wenst voor elk beleidskader een strategische alliantie te vormen van partners die mee uitvoering willen en kunnen geven. Men wil inzetten op het verder vorm geven van gebiedsgerichte meerjarenprogramma's, waarbij middelen en prioriteiten van verschillende partners en departementen nader op elkaar worden afgestemd om zo tot een gecoördineerde gebiedsgerichte inzet te komen. Ruimte Vlaanderen kijkt hiervoor ook naar de Vlaamse Landmaatschappij.

Het goed functioneren van het metropolitaan Kerngebied is van cruciaal belang. Het gebied vormt een belangrijke motor voor Vlaanderen. De hedendaagse dynamiek wordt op een goede manier aangewend om economische kansen te benutten enerzijds en de leefbaarheid in het gebied te versterken anderzijds. Hiervoor richt het Vlaams ruimtelijk beleid zich op het uitbouwen van een hoogwaardig vervoersysteem om belangrijke kernen met een hefboomfunctie en voorzieningen met internationale allure vlot bereikbaar te maken. Tegelijk wordt ingezet op de ontwikkeling van een metropolitaan veerkrachtige open ruimte en een nieuw productief landschap om het gebied van de nodige rust, koelte, groen en openheid te voorzien.

De invulling en het behoud van de belangrijke resterende openruimtegebieden tussen woongebieden en infrastructuren vormen een belangrijke opgave voor het Kerngebied. Voorliggend ontwerp van planprogramma is een onderdeel van een complex van diverse projecten die lopende of gepland zijn in de Rupelstreek en de Zuidrand van Antwerpen. Het is belangrijk dat de visies en acties van deze verschillende projecten worden gesynchroniseerd. In dat kader wordt door de Vlaamse administraties gewerkt aan een ruimtelijk programma waarin het verdere (breder) proces wordt uitgestippeld. Dit programma zal een meer globaal kader bevatten, waarin een gerichte (operationele) visie op de openruimte, een efficiënte overlegstructuur en vooral een gebundelde inzet van instrumenten en middelen voor de realisatie worden uitgewerkt. Door de stroomlijning van procedures is een gecoördineerde opvolging mogelijk, wat het maatschappelijk draagvlak zal vergroten, groeit de realiseerbaarheid van de lopende projecten en kan het planprogramma verder worden geconcretiseerd. In de loop van het voorjaar 2014 zal dit gezamenlijk traject worden voorbereid.



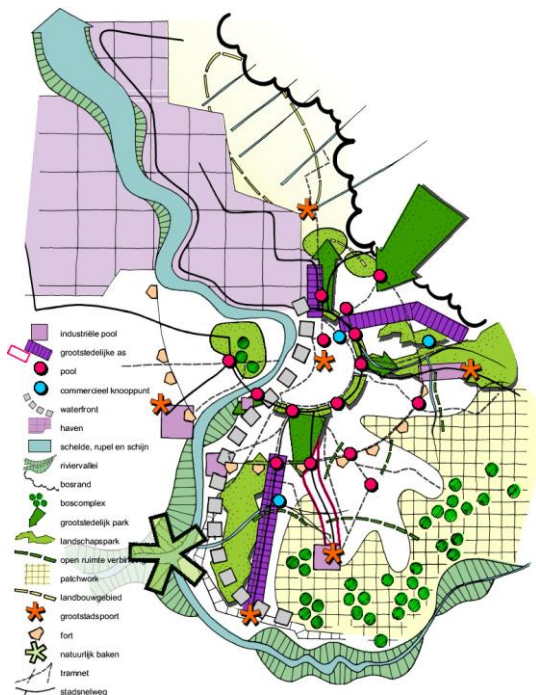
## Afbakening Grootstedelijk gebied Antwerpen

De gemeenten Hemiksem, Schelle en Niel zijn volledig opgenomen binnen het grootstedelijk gebied Antwerpen. De gewenste ruimtelijke structuur van dit afbakeningsproces werd onder andere als kader gebruikt bij de opmaak van het programma van initiatieven.

Antwerpen neemt binnen Vlaanderen een belangrijke plaats in als economische motor en is binnen het metropolitaan kerngebied een stedelijk netwerk van internationaal niveau. Om dat waar te maken is er niet enkel invulling nodig van economische activiteiten maar ook van de leefbaarheid in verstedelijkte gebieden. Investerings in de uitbouw van vlot bereikbare natuurlijke, landschappelijke en recreatieve ruimten op verschillende niveaus met een hoge kwaliteit onderstrepen dit ambitieniveau.

Op grootstedelijk niveau komen de groene vingers als sterk structurerend naar voren. De transformatie binnen deze groene vingers van landbouw naar recreatief medegebruik, wonen en natuur zorgt voor een tussengebied dat zowel samenhangt met het grootstedelijk gebied als met het buitengebied. De ingesloten groene vingers (tussen A12 de E19, ten westen van de A12 en langs de Schelde) zijn opgenomen in het grootstedelijke gebied Antwerpen.

Structurerende ruimtelijke principes uit de visie met relatie tot landinrichting zijn: de Schelde en Rupel als sterke ecologische dragers met een hoge ecologische kwaliteit, meer ruimte voor water, open ruimtevingers als patchwork van kleinschalige landschappen én als ondersteunende ruimte voor het grootstedelijk gebied, grootstadpoorten, A12 en haven met de industrieband Hoboken – Hemiksem als structurerende economische dragers en het zoeken naar evenwicht tussen bedrijvigheid, wonen, grootstedelijke openbare voorzieningen en recreatie.



*Gewenste ruimtelijke structuur – gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan – afbakening grootstedelijk gebied Antwerpen*

## **Kaderplan kleinstedelijk gebied Boom – ontginningsgebied Boom-Rumst**

Het grootstedelijk Antwerpen is afgebakend ten westen en ten noorden van Boom en Rumst. Boom is een kleinstedelijk gebied en economisch knooppunt op provinciaal niveau, Rumst is een buitengebiedgemeente. In het kader van het strategisch project Rupelstreek en de afbakening van het kleinstedelijk gebied Boom heeft de provincie een opdracht lopen voor de opmaak van een kaderplan voor een ruimtelijke visie op lange termijn, met afstemming op andere projecten en processen en met afspraken over het te voeren ruimtelijk beleid. Parallel aan de visievorming is een ontsluitingsstudie uitgevoerd. De uitdagingen liggen op het vlak van natuurontwikkeling, bijkomende woningen, bijkomende bedrijvigheid en (duurzame) mobiliteit en verkeersleefbaarheid in het kleinstedelijk gebied en in het ontginningsgebied. Een ontwerp van visienota is beschikbaar.

Het kaderplan geeft aan dat voor Kleine Steylen de nadruk eerder ligt op verweving en minder op enkel landbouw, en dat het gebied mee kan ingeschakeld worden in de ruimere natuurlijke en recreatieve netwerken, met ANB als belangrijke partner.

## **Ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos, regio Antwerpse gordel – Klein-Brabant, 2008**

‘Klein-Brabant’ en ‘Schelde en Rupel’ zijn twee deelgebieden uit de gewenste ruimtelijke structuur voor deze regio.

In de deelruimte ‘Schelde en Rupel’ worden geen agrarische gebieden herbevestigd maar ligt de klemtoon tijdens de opmaak van gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen op het behoud en versterken van natuurwaarden en bossen en het uitwerken van verweving tussen landbouw, natuur en bos, veelal in samenhang met de cultuurhistorische en landschappelijke context:

- het behouden en versterken van natuurwaarden in Walenhoek;
- het behouden of behalen van een zo gunstig mogelijke fysische toestand voor de natuurwaarden op het Zuidelijke en noordelijk eiland;
- het behouden en versterken van de bossen te Sauvegarde en Gebuispolder;
- het behouden en versterken van de natuurwaarden in de polders ter hoogte van Hingene –Wintam;
- het nader uitwerken van de verweving voor het landbouwgebieden zuidelijk van de Sigmagebieden en zuidelijk van de dorpen Hingene en Wintam (bv. Engelse Hoek, Hof van Coolhem, Oud Broek);
- het behouden en versterken van natuurwaarden in de polders ter hoogte van Bornem-Branst-Mariekerke-Sint-Amands, met behoud van de beheerslandbouw en de samenhang met de ankerplaats Oude Schelde.

De deelruimte Klein-Brabant begint vanaf de valleiranden tot aan de provinciegrens. In de deelruimte ‘Klein-Brabant’ worden verschillende aaneengesloten agrarische gebieden herbevestigd, zoals het agrarisch gebied tussen Sint-Amands, Bornem, Oppuurs en Puurs, Oppuurs en Liezele en Liezele-Breendonk. Daarnaast wordt de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen voorzien voor:

- het behouden en versterken van de zeer waardevolle en kwetsbare Moeren van Bornem en Puurs, met aandacht voor de waterhuishouding en voldoende buffering, in samenhang met de cultuurhistorische en landschappelijke context;
- het uitwerken van de verweving van landbouw, natuur en bos voor de landbouwgebieden Eikenvliet en Hof van Coolhem als buffer voor de moeren, Kraaienhoek en Luipegemkouter en voor de realisering van een verbinding tussen Lippelose beek en de Klaverbeek;
- het behouden en versterken van natuurwaarden voor het natuurcomplex Orchis-Breeven;
- het behouden en versterken van natuurwaarden voor het gebied Hoge Heide;
- het behouden en versterken van de natuurwaarden in de vallei van de Vliet, Lippelosebeek en Molenbeek en het hernemen van de agrarische bestemming voor de landbouwgebieden buiten de valleigebieden;
- het behouden en versterken van het Lippelobos en omgeving met mogelijkheid tot bosuitbreiding.

### **Ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos, regio Waasland, 2008**

Zwijndrecht behoort tot de deelruimte Land van Waas, tussen de Durme- en Scheldevallei in het zuiden en de expresweg in het noorden. Landbouw is er structuurbepalend en bos, natuur en landschapselementen binnen de landbouwgebieden worden gevrijwaard en versterkt. Zo is het wenselijk de defensieve dijk ten noorden van Zwijndrecht te vrijwaren binnen het havengebied. Het landbouwgebied tussen Beveren, Haasdonk en Kruike wordt herbevestigd. Hierbij wordt afgestemd met de afbakening van het grootstedelijk gebied Antwerpen. Er wordt gezocht naar beleidsruimte voor de opmaak van een ruimtelijk uitvoeringsplan voor de landschappelijke bescherming van het 'bolle akker-landschap'. De opmaak van een gewestelijk uitvoeringsplan moet gebeuren in afstemming met het afbakeningsproces van het grootstedelijk gebied Antwerpen, voor de Waaslandhaven en de planningsprocessen rond glastuinbouw bij Schaarbeek (Beveren), voor de historische elementen van de linies rond Antwerpen (Fort van Zwijndrecht, grachten, Halve Maan) met aandacht voor de aanwezige erfgoed en natuurwaarden. Verder onderzoek en overleg is nodig voor het in kaart brengen van het landbouwgebruik, een gevoeligheidsanalyse voor bestaande landbouwbedrijven en van concrete mogelijkheden voor uitbreiden van bos- en natuurgebieden en de mogelijkheden voor waterberging.

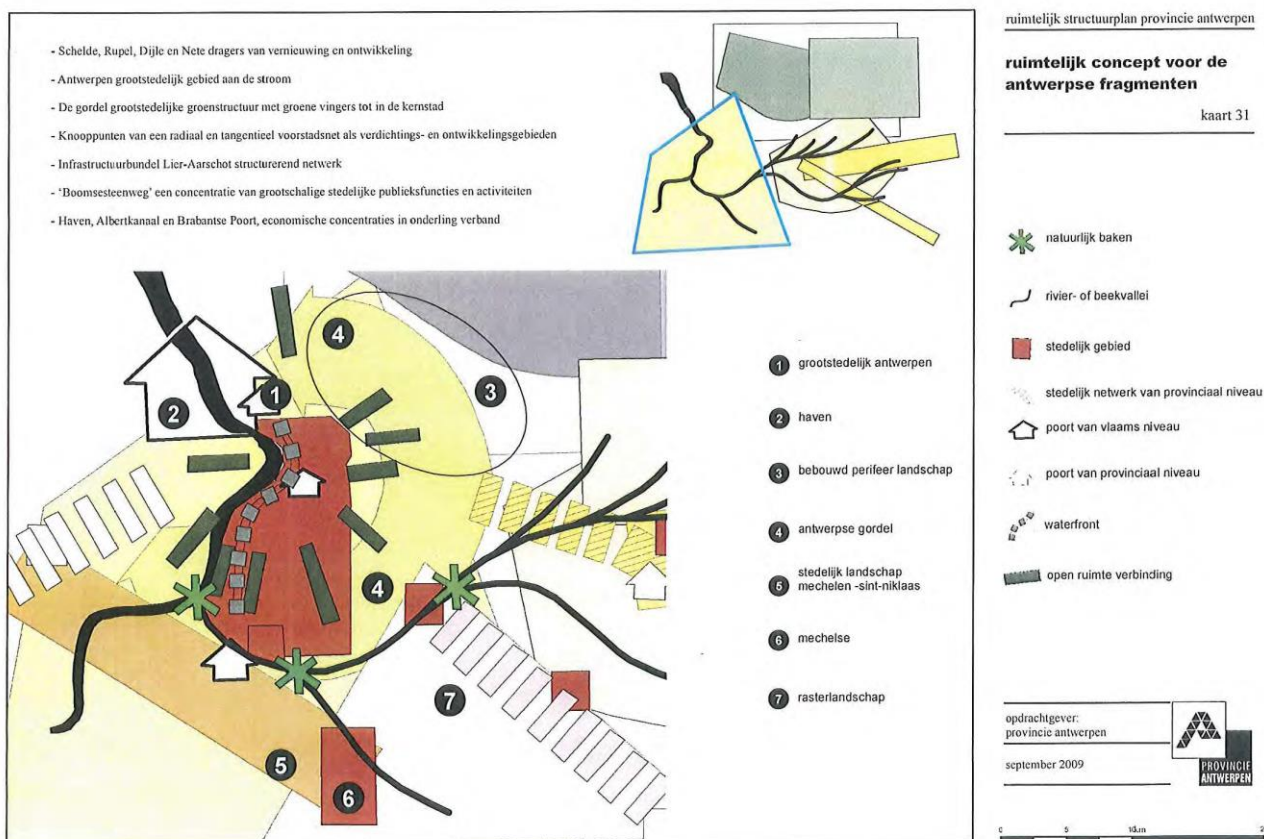
#### **4.1.2 ruimtelijk beleid provincie Antwerpen**

In het **provinciaal ruimtelijk structuurplan** schaarde de provincie Antwerpen zich achter het beeld van de Vlaamse ruit zoals opgenomen in het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen. De 'Antwerpse fragmenten' is dat deel van de Vlaamse ruit dat op het grondgebied van de provincie Antwerpen ligt. In het provinciaal structuurplan wordt een beleid van omgaan met fragmentatie voorgesteld.

In het richtinggevend deel van het ruimtelijk structuurplan provincie Antwerpen wordt gevraagd naar een samenwerkingsverband met het Vlaams gewest om de potenties van de Vlaamse ruit, waarin landinrichting 'Schelde en Rupel' ligt, gezamenlijk te ontwikkelen. Daarbij wordt in eerste instantie gedacht aan het optimaliseren van de knooppunten, het ontwikkelen van de internationale functies en aan projecten die de stedelijke vernieuwing stimuleren en de leefbaarheid van het gebied verhogen.

Enkele ordeningsprincipes die het ruimtelijk concept dragen zijn relevant voor landinrichting 'Schelde en Rupel':

- *Schelde, Rupel, Dijle en Nete als dragers van vernieuwing en ontwikkeling:*  
ontwikkeling van de haven, de ontwikkeling van de Brabantse poort (economische concentratie tussen Rupel en Zeekanaal), vernieuwing historische woonkernen, nieuwe relaties met de rivieren, ontwikkeling van landschappelijke en ecologische waarden, de samenloop van Schelde en Rupel is een baken in het landschap en structuurbepalend.
- *Gordel grootstedelijke groenstructuur met groene vingers tot in de kernstad:*  
fortengordel, de open landbouwgebieden, bosgebieden, groene vingers gewestplan, delen van riviervalleien vrijwaren van bebouwing, nieuwe activiteiten mogen het open en groen karakter niet aantasten. Volgende groene vingers liggen in het projectgebied landinrichting :
  - o gebied tussen E19 en A12 tussen Rumst en Edegem (bij uitbreiding van het landinrichtingsproject met de gemeenten Boom en Rumst);
  - o de rechteroever van de Scheldevallei vertrekkend vanuit de Scheldepolders van Bornem, de Scheldeboorden in Schelle en Hemiksem;
  - o de aaneenschakeling van kleinere open ruimten tussen N49 en de as Antwerpen-Sint-Niklaas, grondgebied gemeente Zwijndrecht maar grotendeels gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen .
- *Haven, Albertkanaal en Brabantse poort als economische concentratie in onderling verband:*  
De Brabantse poort is een economische concentratie van provinciaal niveau en zorgt voor een noord-zuid relatie met de haven van Antwerpen, een economische concentratie op Vlaams niveau. Het zeekanaal Brussel-Schelde en het knooppunt A12 spelen een belangrijke rol.
- *Zeven deelruimten binnen de Antwerpse fragmenten:*  
Deze zeven deelruimten liggen verspreid rond het grootstedelijk gebied Antwerpen. De Schelde en het complex van rivier- en beekvalleien nemen in die deelruimten een cruciale plaats in. Met betrekking tot het projectgebied behoort Hemiksem tot grootstedelijk Antwerpen, Niel, Schelle, Boom en Rumst tot de deelruimte Antwerpse gordel, Bornem en Puurs tot het stedelijk landschap Mechelen-Sint-Niklaas. Voor elke deelruimte zijn een visie en doelstellingen beschikbaar. Hierin zijn het vrijwaren van de groene vingers met gecoördineerde acties voor realisatie, het versterken van de openruimtefuncties, het beschermen en beheren van grote natuurlijke gehelen waaronder Scheldeland en de Rupel als verbinding naar Nete en Dijle, het verbeteren van de bereikbaarheid en het optimaliseren van infrastructuur belangrijk.



## Strategisch project Rupelstreek

De ontginning van de klei drukte een stempel op de Rupelstreek. Het landschap bestaat daardoor nog voor een groot deel uit open ruimte met landbouw, natuur en ontginningsactiviteiten. Enkele kleiputten kregen een nieuwe bestemming (bv de Schorre), in andere kleiputten is de nabestemming nog niet gerealiseerd. Nog andere gebieden staan ingekleurd als reserve-ontginningsgebied op het gewestplan. Er is nood aan een gedragen en gebiedsgerichte visie van voormalige, huidige en toekomstige ontginningsgebieden.

Het strategisch project Rupelstreek is voor de periode 2010 – 2013 een samenwerkingsverband tussen de provincie Antwerpen, de gemeenten Boom en Rumst en met de firma Wienerberger (actieve ontginning) als partner. De Vlaamse Regering subsidieert dit project als een strategisch project dat bijdraagt aan de uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Het heeft als doel het openruimtegebied tussen de kernen van Boom, Rumst en Reet als een samenhangend en toekomstgericht geheel te ontwikkelen vanuit zowel economische als maatschappelijke behoeften. Het strategisch project Rupelstreek wordt gecoördineerd door de provincie Antwerpen die samen met partners het gebied wil herwaarderen op vlak van natuur, landschap, recreatie en ontginning.

Vanaf 2014 ontwikkelt het strategisch project Rupelstreek zich naar een gebiedsprogramma Rupelstreek dat ook de gemeenten Hemiksem, Schelle en Niel omvat. Dit vervoltraject en de afstemming met landinrichting 'Schelde en Rupel' worden verder behandeld in *hoofdstuk 5.1 'het vervoltraject'*.

### **Strategisch project Landschapspark Zuidrand**

De gemeenten Hemiksem, Aartselaar, Edegem, Kontich, Lint, Hove, Mortsels, Boechout en Borsbeek maken deel uit van het Landschapspark Zuidrand. Zij vormen de schakel tussen de Rupelstreek en de stadsrand van Antwerpen. Het landschapspark Zuidrand is eveneens erkend als een strategisch project in het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De provincie Antwerpen start er samen met de negen gemeenten, de Vlaamse overheid en de verenigingen met een landschapswerking. De overblijvende open ruimten in deze Zuidrand, getypeerd door beekvalleien, kasteeldomeinen en hoeves, sluiten aan bij de open ruimte vingers in de Rupelstreek. Het afstemmen en het zoeken naar een samenhang tussen het Landschapspark Zuidrand en de Rupelstreek zal belangrijk zijn om die openruimtefragmenten op termijn als één geheel te ontwikkelen.

### **Strategisch project Fortengordel rond Antwerpen**

Het project 'Fortengordels rond Antwerpen' als strategisch project in het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen werd voor de periode 2009 – 2012 en voor de periode 2014 – 2017 goedgekeurd. De doelstellingen van dit strategisch project:

1. Versterken van de ruimtelijke samenhang van beide fortengordels.
2. Behouden en versterken van de ecologisch-landschappelijke waarde van de fortengordels.
3. Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarde van de fortengordels.
4. Zoeken naar een optimale functie van de fortengordels.
5. Verhogen van de toegankelijkheid van de fortengordels.

De provincie Antwerpen heeft een kaderplan laten opmaken om de samenhang in het beleid inzake de Antwerpse fortengordels aan te sturen. Het provinciebestuur wenst een overkoepelende rol op te nemen ten aanzien van tal van actoren die zich engageren voor dit uniek militair-historisch erfgoed, met belangrijke recreatieve, landschappelijk en ecologische waarden en potenties in de Antwerpse stadsrand. In het kaderplan wordt een niet bindend kader uitgewerkt. De gebiedsgerichte invalshoek is gestructureerd volgens de historische opbouw en/of geografische samenhang van de fortengordels. Het kaderplan is een globaal plan dat een strategie formuleert om het beleid inzake de fortengordel verder concreet te maken. De ontwikkelingsstrategie is op hoofdlijnen uitgewerkt maar geeft wel per deelruimte de mogelijke aandachtspunten, kansen en positie aan van ieder onderdeel binnen de samenhang van de desbetreffende linie/gordel. Op deze basis kunnen vlot prioriteiten in de aanpak worden gesteld en kan een specifiek fort, ruimtelijke component of landschapselement verder worden uitgewerkt of kan een project worden gerealiseerd zonder dat daarbij de samenhang uit het oog wordt verloren. Het kaderplan is geen bindend plan, maar een visie waarnaar de provincie streeft bij (nieuwe) ontwikkelingen rond de forten. Hierbij moet elke actor het bestaande juridische instrumentarium volgen.

#### **4.1.3 ruimtelijk beleid gemeenten**

Het planprogramma 'Schelde en Rupel' zal gebruik maken van de resultaten van de gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen. Hierin staan suggesties en voorstellen met betrekking tot verschillende gebiedsgerichte projecten uit het programma van initiatieven.

Voor enkele projectvoorstellen bestaan er goedgekeurde RUP's en verschillende gemeenten bereiden RUP's voor. Tijdens het vervolgtraject van 'Schelde en Rupel' zal afstemming gezocht worden met deze planningsprocessen.

## 4.2 DE BELEIDSNOTA'S 2009-2014 VAN DE VLAAMSE REGERING

### 4.2.1 beleidsnota leefmilieu en natuur

In de *strategische doelstelling 15 (beleid en beheer van watersystemen verbeteren en enten op een integrale visie en kennis van de watersystemen)* wordt ingezet op een breed draagvlak voor integraal waterbeheer, op een goede ecologische toestand van oppervlakte- en grondwater, op een betere samenwerking tussen overheden voor een betere waterkwaliteit, op een verbetering van de ecologische toestand van de onbevaarbare waterlopen en op beperken en voorkomen van schade door overstromingen. In 'Schelde en Rupel' zijn vooral in de gebiedsgerichte projectfiches van *uitdaging 1 waterrijk landschap als bron van inspiratie*, water en biodiversiteit de rode draad. Samen met VMM en de dienst water van de provincie Antwerpen streeft inrichting hier naar een samenhangende uitvoering van een langetermijnvisie voor het waterbeheer van de groenblauwe verbindingen in de regio, wordt wateroverlast teruggedrongen en worden effecten op ecologie, landschap en landbouw onderzocht. De Vliet en Molenbeek in Puurs en Bornem en de Benedenvliet in Schelle in het Benedenscheldebekken zijn speerpuntgebieden van de 1<sup>ste</sup> stroomgebied-beheerplannen, met als doelstelling een belangrijke kwaliteitsverbetering.

In de *strategische doelstelling 50 (we zorgen voor een duurzame en afgewogen winning van oppervlaktedelfstoffen in Vlaanderen)* krijgen ontginningsgebieden hun plaats in de ruimtelijke ordening en gaat er aandacht naar de kwaliteitsvolle realisatie van de nabestemmingen. Landinrichting 'Schelde en Rupel' ondersteunt het strategisch project Rupelstreek. Ontwikkelingsperspectieven van voormalige ontginningsgebieden krijgen hierin bijzondere aandacht, en er wordt ingezet op een ruimtelijke ordening die de open ruimten verbindt.

In de *strategische doelstelling 54* ligt de klemtoon op *het verhogen van de biodiversiteit en het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen door een efficiëntere inzet van middelen (instrumentenmix) en door een doorgedreven samenwerking tussen beleidsvelden en sectoren*. De uitvoering van het Sigmaplan is een prioritaire actie om instandhoudingsdoelstellingen te realiseren, waarbij het flankerend beleid rond landbouw en plattelandsrecreatie in de praktijk wordt gebracht. Instandhoudingsdoelstellingen buiten de Sigmaplangebieden kunnen in de beekvallei van de Vliet ingevuld worden met natuurontwikkeling of binnen de mogelijkheden van het nieuwe decreet landinrichting. Een landbouwstudie en een gerichte (eco)hydrologische studie kunnen noodzakelijk zijn om tot een juiste analyse te komen.

*Strategische doelstelling 62* stelt dat een blijvende inspanning geleverd wordt om *beleefbaarheid en toegankelijkheid van natuurgebieden en bossen* te verbeteren. 'Schelde en Rupel' vult het Sigmaplan mee in door de ontwikkeling van een samenhangend recreatief concept en het ontwikkelen en toegankelijk maken van natuur, landbouwgebieden en erfgoed langs de blauwgroene linten tussen de Schelde- en

Rupeldijken en de dorpskernen. Nieuwe en aantrekkelijke recreatieve verbindingen naar de achterliggende landschappen en dorpen kunnen gerealiseerd worden, waardoor de recreatieve druk op de dijken vermindert.

*Strategische doelstelling 90* beschrijft hoe een *gebiedsgerichte aanpak uitvoering geeft aan een beleidsdomein overschrijdende aanpak en aan de ruimtelijke afbakeningsprocessen*. Landinrichting is een belangrijk instrument om de kwaliteit van de open ruimte te versterken. Door inhoudelijke verbreding (zoals initiatieven voor duurzame energievoorziening, lokale initiatieven van kleinschalige tewerkstelling en impulsen aan het cultuurbeleid) kunnen projecten als het Schelde-Landschapspark hiervoor als inspiratie dienen. In ‘Schelde en Rupel’ wordt het voorstel gedaan om hernieuwbare energie te verkrijgen uit onbenutte lokale biomassa, wat ook kan zorgen voor lokale werkgelegenheid. Erfgoedprojecten met betrekking tot kleinschalig nautisch erfgoed en vergeten teelten en nijverheden kunnen een breder publiek bereiken en verschillende openruimthema’s samenbrengen.

#### **4.2.2 beleidsnota landbouw, visserij en plattelandsbeleid**

De beleidsnota stelt dat binnen landbouw het bedrijfsadviesstelsel (BAS) belangrijk is bij de optimalisatie van de bedrijfsvoering, zowel economisch als op het gebied van milieueffecten. In ‘Schelde en Rupel’ is het inzetten van BAS wenselijk voor projectideeën over de uitbouw en een gezamenlijke verkoop van hoeveproducten, het inzetten van lokale landbouwconsulenten in samenwerking met landbouworganisaties, het departement landbouw en visserij en de private sector, en voor de mogelijkheden van compostering op de boerderij. Het zoeken naar een concrete invulling van een zorgboerderijproject is een ander verbredingsalternatief.

In de afbakening van het agrarisch gebied worden in de deelruimte Klein-Brabant verschillende aaneengesloten agrarische gebieden herbevestigd en wordt in landbouwgebied een landschapsecologische basiskwaliteit vooropgesteld. Daarnaast worden in de komende jaren RUP’s voorbereid voor het uitwerken van verwevingsgebieden. In deze minder samenhangende gebieden (zoals tussen Oppuurs en Lippelo, ter hoogte van Eikenvliet in Bornem) blijft landbouw de drager van de open ruimte en vormt het een buffer tegen de oprukkende verstedelijking.

Over de afstemming landbouw met water meldt de beleidsnota dat de verdere uitwerking en uitvoering van de waterbeheerplannen en bijhorende actie- en maatregelenprogramma’s zullen gebeuren met respect voor de landbouw. De uitwerking en de uitvoering van de waterbeheerplannen zullen inzetten op win-winsituaties voor landbouw en waterbeheer en de best beschikbare instrumenten om nadelige effecten voor de land- en tuinbouw te beperken. De waterlichamen Benedenvliet (Schelle) en Grote Molenbeek-Vliet (Bornem en Puurs) hebben binnen de stroomgebied-beheerplannen een belangrijke kwaliteitsverbetering als doelstelling.

De door de EU opgelegde instandhoudingsdoelstellingen hebben een invloed op de Vlaamse land- en tuinbouw. In afstemming met natuur is het belangrijk om bij landbouw een draagvlak te creëren, flankerende maatregelen te voorzien en de openruimteprocessen en agromilieu-maatregelen te laten samen sporen. In ‘Schelde en Rupel’ liggen in de zone



tussen Puurs, het Sigmagebied Oudbroekpolder en de monding van de Vliet gebieden die deel uitmaken van het habitatrictlijngebied Schelde- en Durme-estuarium. Inzet van het instrument natuurinrichting (in samenspraak met ANB) of onderzoek van de mogelijkheden van het nieuwe decreet landinrichting worden door VLM overwogen.

In het deel landbouwgrondstoffen als bron voor energie staat in de beleidsnota dat de landbouwsector substantieel kan bijdragen tot de hernieuwbare energieproductie en indirect door de productie van biomassa. In 'Schelde en Rupel' kan de mogelijkheid onderzocht worden om lokale biomassa te laten bijdragen aan een lokale en duurzame energie-voorziening.

De plattelandsmiddelen worden verdeeld over 3 sporen (Vlaams regeerakkoord 2009-2014). Het eerste Vlaams plattelandsbeleidsplan met actieprogramma 2013-2015 is op te vatten als een leidraad voor plattelandsaccenten in het Vlaams beleid en de lokale besturen op korte en middellange termijn, en schetst volgend overzicht van het instrumentarium:

- Het eerste spoor is een beleidsmatig spoor waarbij het Vlaams plattelandsbeleid plattelandsthema's en hiaten in het beleid signaleert en bespreekbaar maakt. Instrumenten zijn het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg (IPO) en het Platform voor plattelandsonderzoek. In het ontwerp van planprogramma 'Schelde en Rupel' werd in het hoofdstuk 3.4 een tabel opgenomen met 'mogelijke maatregelen voor plattelandsontwikkeling'. Bij de opmaak van de landinrichtingsplannen kan onderzocht worden op welke manier (bijvoorbeeld door het stimuleren van onderzoek, het samenbrengen van partners, het screenen van financiële middelen, ...) deze plattelandsiniciatieven een plaats kunnen krijgen in 'Schelde en Rupel', en welke rol landinrichting hierin kan spelen
- Het tweede spoor is projectmatig en focust op initiatieven op Vlaams niveau. Instrumenten zijn het Vlaams plattelandsfonds, de bestuurskrachtmeting van gemeenten, pilootprojecten in het kader van het IPO en plattelandsiniciatieven.
- Het derde spoor is eveneens projectmatig maar focust op gebiedsgerichte projecten. De gebiedsgerichte werking van het PDPO is een belangrijk instrument (PDPO III 2014-2020 in opmaak). Daarnaast ondersteunt de Vlaamse overheid actief geïntegreerde, gebiedsgerichte projecten in een aantal gebieden (zoals het Schelde-Landschapspark) waar naast reguliere Vlaamse middelen (bv. inrichting), mogelijk ook middelen uit Europese programma's in worden benut (PDPO, EFRO doelstelling 2, INTERREG, LIFE+, ...). Ten derde vormen de quick-wins mee de integrale aanpak binnen deze projecten (zoals 'Scheldehelden' in het Schelde-Landschapspark).

#### 4.2.3 beleidsnota ruimtelijke ordening

De beleidsnota 2009-2014 ruimtelijke ordening zet in de *operationele doelstelling 1* verder in op de *effectieve uitvoering van het RSV*. De beleidsnota stelt dat het essentieel is dat het instrumentarium van ruimtelijke planning maximaal afstemt met in de instrumenten van het gebiedsgericht natuurbeleid en het beleid inzake landinrichting. In 'Schelde en Rupel' versterkt de gewenste samenwerking met het Strategisch project Rupelstreek van de provincie Antwerpen het kader voor uitvoering van landinrichtingsprojecten.

Volgens de beleidsnota moet prioritair ingezet worden op de planningsprocessen van het Sigmaphan. In 'Schelde en Rupel' vult onder andere het projectvoorstel 'onthaasten weg van de Scheldedijken' het recreatief beleid Sigmaphan in. In de nabijheid van de Sigmaphangebieden in Klein-Brabant versterken andere, meer gebiedsgerichte projecten de landschappelijke verbindingen en de verwevenheid tussen landbouw, natuur en bos.

*Operationele doelstelling 6 garandeert 'groen' in de steden.* Bijzondere aandacht gaat hierbij naar waterlopen doorheen stedelijk gebied, stedelijke groenpolen, stedelijke landbouwgebieden en aaneengesloten terreinen in de stadsrand waar natuur zich kan ontwikkelen of herstellen. In 'Schelde en Rupel' vullen projecten over de ontwikkeling van de openruimtecorridors en groene vingers in de Rupelstreek en over waterberging in Zwijndrecht de realisatie in van deze doelstelling.

Onder *doelstelling 8, Werken aan een aantrekkelijk, vitaal en leefbaar platteland*, worden in overleg met de minister van leefmilieu toekomstgerichte proefprojecten op het vlak van ecobedrijventerreinen en ecowoonwijken in het vooruitzicht gesteld. 'Schelde en Rupel' kan onderzoeken op welke manier landinrichting kan bijdragen aan het invullen van lokaal beschikbare en hernieuwbare energiebronnen.

In de *operationele doelstelling 9, Beschermen en versterken van de open ruimte, landbouw, natuur en bos*, wordt ingezet op openruimtegebieden met garantie op het functioneren van landbouw, het behalen van biodiversiteitsdoelstellingen, meer ruimte voor het realiseren van waterbergingsprojecten en van het realiseren van ontsnippering. In 'Schelde en Rupel' worden onder andere voorstellen ontwikkeld met betrekking tot de ontsnippering van de N16, het ontwikkelen van de Sint-Jansveldbeek als blauwgroene draad, het creëren van een groene ring rond Puurs, natuurontwikkeling in De Vliet, die deze doelstelling mee invullen. Verder dient volgens deze doelstelling de rechtszekerheid van landbouw te worden geoptimaliseerd in herbevestigd agrarisch gebied en in niet herbevestigd agrarisch gebied, zonder afbreuk te doen aan voorheen gemaakte planologische keuzes. Met een actief partnerschap tussen de instrumenten ruimtelijke ordening, natuurbeleid en landinrichting worden kwaliteitsvolle openruimteprojecten ingezet als hefboom voor de effectieve realisatie van bestemmingen, infrastructuurprojecten en het verlagen van de druk van economische ontwikkelingen op biodiversiteit en milieu. In 'Schelde en Rupel' wordt bijvoorbeeld de inzet van landinrichting gevraagd voor de realisatie van het actieprogramma uit het kaderplan Boom en Rumst (afbakening kleinstedelijk gebied Boom en ontginningsgebied Rumst), en voor het afstemmen van paardenhouderij, natuur en bos op Luipegemkouter.

Volgens de beleidsnota liggen de prioriteiten voor inrichtingsinitiatieven voor de natuurlijke en agrarische structuur op de realisatie van de IHD –doelstellingen, de uitvoering van het Sigmaphan en de rechtszekerheid en duurzame ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwers in goed gestructureerde agrarische gebieden die inspelen op de kwaliteiten van de open ruimte en innovatieve functiecombinaties (bv energieopwekking).

De actuele transformaties op het platteland (zoals paardensport, plattelandstoerisme) mogen de basisfunctie landbouw en de biodiversiteitsdoelstellingen en erfgoedwaarden niet in het gedrang brengen. *Strategieën voor meervoudig ruimtegebruik (operationele doelstelling 10)* en de verweving van functies in alle bestemmingsgebieden zullen moeten

ontwikkeld worden. In ‘Schelde en Rupel’ zijn de voorstellen over de mogelijkheden van natuurontwikkeling/landinrichting De Vliet en de verweving van paardenhouderij, natuur en bos op Luipegemkouter hiervoor relevant.

*Operationele doelstelling 15* handelt over de ondersteuning van *multimodaal transport* voor bijvoorbeeld personen- en goederenvervoer en het voeren van een locatiebeleid door samenwerking met andere partners. Klein-Brabant en de Rupelregio zijn doelregio voor investeringen in lijninfrastructuur (uitbreiding tramnetten van Brussel en Antwerpen). Een onderzoeksproject van de NV Scheldelandschapspark onderzoekt de kansen voor multimodaal vervoer op de schaal van een groter gebied. Landinrichting kan in zijn gebiedsgerichte projecten de inplanting van deze activiteiten en de afstemming op andere vervoerssystemen binnen de grenzen van ‘Schelde en Rupel’ ondersteunen.

#### **4.2.4 beleidsnota toerisme**

De beleidsnota toerisme van de Vlaamse regering zet met de *strategische doelstelling 1* (*‘de aantrekkingskracht en belevingswaarde van de toeristische bestemmingen in Vlaanderen vergroten’*) in op het verder ontwikkelen van sterke productlijnen in Vlaanderen. Voor ‘Schelde en Rupel’ zijn fietsen en wandelen, erfgoed en watertoerisme enkele sterke productlijnen. In *zijn tweede strategische doelstelling* (*stimuleren van het toeristisch ondernemerschap*) legt de beleidsnota het accent ook op de ondersteuning met betrekking tot professionalisering, vorming en innovatie van onder andere plattelandstoerisme. Plattelandstoerisme is een sector die in ‘Schelde en Rupel’ groeikansen heeft, wat onder meer blijkt uit verschillende projectvoorstellen die in het programma van initiatieven werden opgenomen.

#### **4.2.5 beleidsnota cultuur**

De *strategische doelstelling 7* wenst *eco-cultuur* als groene draad doorheen het cultuurbeleid te laten lopen. Kunst met een specifieke focus op natuur en leefmilieu kan vaststellingen maken over duurzaamheid en tijdelijke kunst in de publieke ruimte. Concrete landschappelijke projecten kunnen gestimuleerd worden in samenwerking met het team Vlaams Bouwmeester. In ‘Schelde en Rupel’ bieden voorstellen over onder andere een betere ontsluiting van kleinschalig nautisch erfgoed, de herwaardering van vergeten nijverheden, en een betere synergie tussen landschap en erfgoed aan de Schelde-oeveren in Sint-Amands kansen tot een pilootproject over duurzaamheid in samenwerking met de lokale cultuurdiensten.

#### **4.2.6 beleidsnota mobiliteit en openbare werken**

In de beleidsnota is de co-modaliteit (vervoersmiddelen vullen elkaar aan) een aandachtspunt. In ‘Schelde en Rupel’ is co-modaliteit voor personenvervoer een projectidee. De optie vervoer over het water wordt onderzocht en kadert in hoofdzaak in de recreatieve ontsluiting van de projectgebieden.

Bij de uitbouw van het openbaar vervoersnetwerk worden nieuwe tram of light rail projecten gerealiseerd. Klein-Brabant en de Rupelstreek liggen in een regio waar light railprojecten vanuit Brussel en Antwerpen in de planning zijn opgenomen. Landinrichting kan een rol spelen in de landschappelijke integratie van verschillende modi.

Volgens de nota is er nog een potentieel voor toename van het functioneel fietsgebruik in het woon-werk, woon-schoolverkeer en het woon-winkelverkeer. Hoewel landinrichting in 'Schelde en Rupel' geen allesomvattende fietsnetwerken of –routes voorstelt kunnen in de gebiedsgerichte projecten ontbrekende schakels in functionele of recreatieve routes worden aangelegd, zoals langs de Bovenvliet.

De beleidsnota streeft bij de aanleg en het beheer van de waterwegen naar een integratie van de economische functie, de waterbeheersingsfunctie, de recreatief-toeristische, de landschappelijke en de ecologische functie. Bij uitvoering van infrastructuurwerken zal de inpassing in het omgevende milieu worden onderzocht en gevolgd worden door natuurtechnische milieubouw en mitigerende maatregelen. De landschappelijke functie van waterwegen zal ook aandacht krijgen om te komen tot rivierherstel en het vrijwaren van het landschap.

#### **4.2.7 beleidsnota energie**

De beleidsnota wil in uitvoering van het Europees energie- en klimaatpakket 2020 onder andere het gebruik van groene warmte ondersteunen. Het voldoende beschikbaar zijn van biomassa is cruciaal om de doelstellingen te halen. De nota stelt dat een bijkomend potentieel kan worden gerealiseerd via landschapsbeheer (maaisel en takhout) en aanplantingen. Door een gerichte inzameling kan verwerking op een duurzame manier gerealiseerd worden. In 'Schelde en Rupel' kan een voorstel omtrent 'energieke landschappen' verder onderzocht worden en eventueel tot een pilootproject leiden waarin landbouw en natuur een bijdrage leveren in de productie van biomassa.

#### **4.2.8 beleidsnota Onroerend erfgoed**

De beleidsnota zet met de strategische doelstelling 1 ('naar een geïntegreerde beschermingsstrategie voor onroerend erfgoed') in op het scheppen van een correct afwegingskader over wat bewaard dient te worden voor de volgende generaties. Bestaande instrumenten worden op elkaar afgestemd. Doelstelling 2: ('meerdere partners zorgen voor het Onroerend Erfgoed') stelt dat het succes van de geïntegreerde beschermingsstrategie afhankelijk is van de talloze partners die de onroerend erfgoedzorg op het terrein mogelijk maken. In doelstelling 4 ('de onroerend erfgoedzorg speelt in op de maatschappelijke dynamiek') gaat veel aandacht naar bescherming en behoud. Te weinig investeren we in ontsluiting, maatschappelijke inbedding en optimale marktpositionering van ons onroerend erfgoed. De zorg voor het onroerend erfgoed kent echter een meerwaarde door het te integreren in de moderne samenleving. Erfgoed sluit immers rechtstreeks of onrechtstreeks aan bij uiteenlopende maatschappelijke thema's.

Deze doelstellingen kunnen mee uitgewerkt worden in landinrichting 'Schelde en Rupel'. Uit de projectvoorstellen in het programma van initiatieven 'Schelde-Landschapspark' komen een grote interesse én mogelijkheden naar boven voor onroerend erfgoed in het gebied, waaronder het herwaarderen van het nautisch erfgoed langs Schelde en Rupel, het herwaarderen van vergeten teelten en vergeten nijverheden, de ontsluiting van de fortengordel en de Defensieve dijk in Zwijndrecht.

## 5. vervolgtraject, prioriteitenstelling en financiering

### 5.1 HET VERVOLGTRAJECT

#### *- de planbegeleidingsgroepen*

Voor elk landinrichtingsproject zal een landinrichtingsplan worden opgemaakt. Elk landinrichtingsplan zal bestaan uit één of meerdere inrichtingsplannen. Elk inrichtingsplan zal een concreet uitvoeringsprogramma en een financieringsplan omvatten.

De opmaak van een landinrichtingsplan gebeurt door de VLM, onder begeleiding van een planbegeleidingsgroep.

De samenstelling van een planbegeleidingsgroep wordt geregeld door artikel 3, §2, van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 mei 2004. De Vlaamse minister, bevoegd voor de landinrichting, duidt de voorzitter aan, bepaalt welke afdelingen van de departementen en agentschappen van de Vlaamse Overheid en welke doelgroepen betrokken zijn bij het landinrichtingsproject en bepaalt welke deskundigheden aan de orde zijn. Ook de betrokken lokale besturen (provincies en gemeenten) en de erkende natuur beherende verenigingen worden opgenomen in de planbegeleidingsgroep. De VLM verzekert het secretariaat van de planbegeleidingsgroep.

Een aandachtspunt bij de samenstelling en werking van de planbegeleidingsgroep voor het landinrichtingsproject 'Rupelstreek' is een goede afstemming met de overleg- en beslissingstructuren van het Gebiedsprogramma Rupelstreek. Voor deze afstemming worden voorbereidende stappen gezet door VLM en provincie Antwerpen.

#### *- de afstemming met de provincie*

De VLM en de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) willen in de toekomst nauwer samenwerken en ondertekenden in 2013 een **engagementsverklaring**. De partners zetten onder andere in op gebiedsgerichte samenwerking. De provincies geven hun visie vorm op het terrein als regisseurs van het gebiedsgericht plattelandsbeleid, met uitzondering van de gebiedsgerichte projecten van de Vlaamse Landmaatschappij. De provinciebesturen en de VLM wensen in dat kader afstemming in lopende en toekomstige initiatieven.

Binnen de provincie Antwerpen wil men gebiedsgericht beleid specifiek invullen met gebiedsprogramma's waarin verschillende sectoren en beleidsdomeinen aan elkaar gekoppeld worden. De provincie Antwerpen diende een strategisch project Rupelstreek in bij het Vlaams Ruimtelijk beleid. De ervaring die de provincie de voorbije jaren in de streek heeft opgebouwd op het vlak van recreatie, ruimtelijke planning, cultuur en economie - o.a. door de opmaak van het Kaderplan Boom-Rumst en het 'streekverhaal Rupelstreek' - vormde hiervoor de basis. Dit strategisch project werd goedgekeurd in het kader van de uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en is voor de provincie een prioriteit.

De doelstellingen van het gebiedsprogramma Rupelstreek zijn:

- een afsprakenkader voor bundeling van kennis en middelen;
- een gemeenschappelijke visie over de thema's streekbeleving, ruimtelijke ordening en mobiliteit, landschapontwikkeling en natuur en economische ontwikkeling;

- het versterken van bovenlokale acties door afstemming in beleid, tijd en ruimte
- afstemming in besluitvorming op alle niveaus.

In de Rupelgemeenten zal landinrichting Schelde en Rupel afstemming zoeken met het gebiedsgericht en strategisch project Rupelstreek. Tijdens het voortraject van landinrichting Schelde en Rupel werden al voorbereidende stappen gezet naar samenwerking. Er was de deelname van de provincie Antwerpen aan het participatief project Scheldehelden, gevolgd door een intensief overleg over het programma van initiatieven met gedeputeerde en verschillende provinciale diensten, met een gecoördineerd advies als resultaat. Met een samenwerkingsovereenkomst wordt er gezocht naar synergie en complementariteit met provinciale beleidskaders of inhoudelijke leidraden. De gemeenschappelijke doelstellingen en plannen vormen de basis voor uitvoering door middel van provinciale jaarplannen en door landinrichtingsplannen.

In Klein-Brabant zal de afstemming gebeuren op basis van de reguliere werking van de provincie Antwerpen.

<b>Stappenplan Rupelstreek (provincie)</b>	<b>Stappenplan 'Schelde en Rupel' (VLM)</b>
2014: opmaak gebiedsprogramma	2014: verfijning planprogramma (o.a. consultaties)
2014: opmaak projectstructuur met een stuurgroep en een plangroep in afstemming met VLM	2014: opmaak projectstructuur met een planbegeleidingsgroep in afstemming met provincie
2014-2019: uitvoering gebiedsprogramma d.m.v. jaarplannen (actielijst)	2015: voorbereiding eerste inrichtingsplannen
	2017: eerste vastlegging subsidies landinrichting

### **- de studies in het vervolgtraject**

In het kader van landinrichting kunnen inrichtingsplannen voorbereid worden met studiewerk. In samenwerking met de planbegeleidingsgroep zal VLM de ontbrekende kennis in een lijst opnemen. Indien de studie als noodzakelijk wordt ervaren zullen binnen de werking van de planbegeleidingsgroep afspraken gemaakt worden over het tijdspad en de financiering.

Landinrichting 'Schelde en Rupel' zal ook mee als piloot-gebied functioneren voor twee studies waarvan de VLM opdrachtgever is:

#### *a) studie 'omgevingskwaliteit':*

Het begrip 'omgevingskwaliteit' kreeg zowel in het laatste Milieubeleidsplan (Mina - plan 4) van de Vlaamse Regering als in het Strategisch Plan 2011-2015 van VLM een centrale plaats. Gebiedsgericht werken aan het verbeteren van de omgevingskwaliteit op het platteland en in het randstedelijk gebied staat voorop. Recent gunde VLM een onderzoeksopdracht (2013-2015) voor de opmaak en doorwerking van een hanteerbare begripsomschrijving van 'omgevingskwaliteit' in haar projecten en processen.

Opdrachthouder is een consortium bestaande uit Idea Consult (trekker), Studiegroep Omgeving, Tri-zone en Jusbox, dat borg staat voor diverse specialisaties zowel inhoudelijk als op vlak van procesbegeleiding als communicatie.

In deze opdracht weegt de gebiedsgerichte invalshoek sterk door, en wordt vanuit de beoogde omgevingskwaliteit in een gebied nagegaan welke de aangewezen instrumenten zijn. VLM wenst voor haar medewerkers en partners de betekenis van het begrip 'omgevingskwaliteit' verder uit te diepen, zodat het concreet hanteerbaar is in projecten en processen, en beter opgevolgd kan worden. Zo wordt de evaluatie van hoe VLM vandaag werkt aan omgevingskwaliteit in haar projecten en processen mogelijk.

De Vlaamse Landmaatschappij wil gebiedsgericht werken samen met alle stakeholders. Om het begrip omgevingskwaliteit binnen een gebiedsgerichte context beter te definiëren en te operationaliseren, werden pilootgebieden aangeduid waaronder 'Schelde en Rupel'. Motivatie is de dienst overschrijdende samenwerking, de randstedelijke context (belevingswaarde), de link met het onderzoek 'Open Ruimteoffensief' en de interessante bestuurlijke context (overlap strategisch project Rupelstreek van de provincie Antwerpen).

Voor het projectgebied betekent het professioneel begeleid onderzoek, methodieken, bevindingen, etc. die onmiddellijk toepasbaar zijn in landinrichting 'Schelde en Rupel'.

*b) studie toekomstverkenning VLM:*

VLM heeft een opdracht uitbesteed aan Architecture Workroom Brussels en Bovenbouw Architectuur om de uitdagingen voor de open ruimte in Vlaanderen te beschrijven en te verbeelden in ruimtelijke toekomstscenario's. Het vertrekpunt hierbij is dat landschap en verstedelijking op vele plaatsen sterk met elkaar zijn verweven en dat stad en landschap niet langer apart ontwikkeld kunnen worden. Er wordt gezocht naar een evenwichtige verhouding tussen stad en platteland die onder andere gebaseerd wordt op de productieve diensten van de open ruimte. In plaats van de open ruimte te beschermen tegen verstedelijking kan het landschap mee de verstedelijking sturen. Ook VLM zoekt in haar gebiedsgerichte werking naar synergie met nieuwe uitdagingen zoals energie-opwekking en mobiliteit. De studie leidt tot een advies voor het nieuwe strategische plan van de VLM.

De vertaalslag van de toekomstscenario's gebeurt aan de hand van casestudies. Landinrichting 'Schelde en Rupel' is een mooi voorbeeld van een randstedelijke context. De opbouw van het planprogramma en de eerste aanzet voor landinrichtingsplannen betekenen voor deze studie een aanbod van een praktijkgericht traject en garanderen een geïntegreerde aanpak en een overlegproces. Twee relevante cases uit de projectenlijst van landinrichting 'Schelde en Rupel' worden door VLM geselecteerd om met betrokkenheid van partners over te gaan tot een projectdefinitie en een ontwerpend onderzoek.

**- de tijdslijn van landinrichting 'Schelde en Rupel'**

Na de goedkeuring van het planprogramma 'Schelde en Rupel' in 2014 worden de eerste inrichtingsplannen gradueel voorbereid met begeleiding door de planbegeleidingsgroepen en in afstemming met de partners. Er wordt rekening gehouden met een gemiddelde tijdsduur van maximaal twee jaar voor de periode van opmaak en goedkeuring van een inrichtingsplan en een gemiddelde tijdsduur van drie jaar voor de uitvoering van een

inrichtingsplan op terrein. Afgestemd met andere inrichtingsplannen kan de periode van uitvoering starten in 2017 en eindigen tegen 2027.

## 5.2 PRIORITEITENSTELLING

Zoals in *hoofdstuk 2.1* aangehaald, werd voor het opmaken van het niet-limitatief overzicht van de gewenste landinrichtingsmaatregelen een procesaanpak gevolgd waarbij zowel bij het beleidsniveau, het ambtelijk niveau als de organisaties die actief zijn in de open ruimte op een gefaseerde manier al gepeild werd naar een prioriteitenschikking.

Binnen de marges van de beschikbare mankracht en financiële middelen zullen in het vervolgtraject van het planprogramma verdere keuzes gemaakt worden over a) de volgorde waarin inrichtingsplannen worden gepland en uitgevoerd en b) het al dan niet (volledig) uitvoeren van een aantal geplande maatregelen.

De keuzes worden gemaakt op basis van een aantal criteria die mee de inzet van landinrichtingsmiddelen bepalen. Zo is er bijvoorbeeld de hiërarchische lijn van de initiatieven, waarbij in eerste instantie de focus op Vlaamse, bovenlokale projecten ligt. Ook de mate van engagement en inbreng van andere besturen, het aantal partners dat zich voor een project wil engageren en de planning van de partners die mee investeren spelen een belangrijke rol.

Zo ontving de VLM in 2011 vanuit het kabinet van minister Schauvliege de vraag om de haalbaarheid van een fiets- en wandelpad langs de Bovenvliet in Schelle en Hemiksem te onderzoeken. De haalbaarheidsstudie is afgerond. In de haalbaarheidsanalyse voor het fiets- en wandelpad Bovenvliet werden afspraken gemaakt over het engagement dat partners willen nemen en over een gedeelde financiering. Deze onderbouwing kan een argument zijn om het project *fiets- en wandelpad langs de Bovenvliet* naar voren te schuiven als een prioritair op te maken inrichtingsplan.

Bij het ordenen van prioriteiten zal verder rekening gehouden worden met veranderend beleid, met de doorlooptijd van de procedures voor grondverwerving in de inrichtingsplannen waar dat relevant is, de afstemming met de planning van het Gebiedsprogramma Rupelstreek, de opportuniteiten van het nieuw decreet landinrichting na publicatie van de uitvoeringsbesluiten, de doorlooptijd voor het opbouwen van een maatschappelijk draagvlak voor maatregelen waar dat onontbeerlijk is, ...

De prioriteitenstelling wordt voorbereid binnen de werking van de planbegeleidingsgroepen, op maat van de landinrichtingsprojecten.

## 5.3 FINANCIERING

Het is in deze fase van landinrichting 'Schelde en Rupel' moeilijk om de nodige subsidies voor landinrichting te schatten. Heel wat factoren zijn immers nog niet bekend: de concrete inrichtingsmaatregelen, de gewenste grondinnames, concrete medefinanciering door partners.

Om toch een schatting te kunnen maken, wordt uitgegaan van enkele veronderstellingen en vergelijkingen:

Ontwerp van planprogramma landinrichting 'Schelde en Rupel'



- Het uitgangspunt is dat inrichtingsmaatregelen die betrekking hebben op “domeinen” beheerd door het Vlaams gewest (of in de toekomst te beheren door het Vlaams gewest) niet gesubsidieerd worden vanuit het instrument landinrichting, maar gefinancierd zullen worden vanuit de reguliere middelen van de betrokken diensten (bv. Agentschap voor Natuur en Bos, Waterwegen en Zeekanaal, VMM, ...). De inzet van landinrichting voor die gebieden wordt dan niet uitgedrukt in subsidies maar in de inzet van personeel voor opmaak studies, procesbegeleiding, grondaankopen en dergelijke. Ook projecten waar mogelijkheden tot publiek-private samenwerking bestaan, of waar landinrichting eerder ingezet wordt ter begeleiding van projecten van “harde” sectoren, zullen minder subsidies landinrichting nodig hebben.
- De regio van ‘Schelde en Rupel’, gelegen in het metropolitaan kerngebied, is een regio die onder sterke verstedelijkingsdruk staat, waardoor de druk op grondverwerving en grondgebruik groot is. Dat houdt onder meer in dat grondverwerving en uitvoering van landinrichtingsplannen gemiddeld duurder zullen zijn dan in andere landelijke regio’s van Vlaanderen.
- Anderzijds ligt het accent in het overzicht van mogelijke maatregelen voor ‘Schelde en Rupel’ niet op projecten waar vooral in ‘harde infrastructuren’ (bv aanleg recreatieve routenetwerken) wordt geïnvesteerd, met hogere uitvoeringskosten dan projecten met ‘zachte maatregelen’ (bv realisatie groene corridors) die in ‘Schelde en Rupel’ de bovenhand hebben.
- Afstemming met andere vergelijkbare ontwerp planprogramma’s, zoals Brugse Veldzone of Vlaamse Rand, is een factor die mee werd genomen in de inschatting van de benodigde subsidies voor landinrichting ‘Schelde en Rupel’. Rekening houdend met deze elementen wordt over de uitvoeringsperiode een gemiddeld jaarlijks budget van 0,65 miljoen euro aan landinrichtingssubsidies vooropgesteld. Over de geplande uitvoeringsperiode van 10 jaar houdt dit een bedrag van 6,5 miljoen euro subsidies landinrichting in. In de indicatieve meerjarenplanning landinrichting heeft VLM gezocht naar een evenwicht tussen de lopende en de nieuwe landinrichtingsprojecten.

Onderstaande tabel plaatst de voor ‘Schelde en Rupel’ voorziene landinrichtingssubsidies op de meerjarenbegroting:

<b>periode</b>	<b>voorziene landinrichtingssubsidie</b>
2017 - 2019	500.000 euro
2020 - 2023	1.500.000 euro
na 2023	4.500.000 euro

Deze subsidies zullen aangevuld worden met een maximale inzet van reguliere financieringskanalen van projectpartners en door actief in te zetten op externe financieringskanalen, onder andere Europese middelen.

De **personeelsinzet** voor planvorming en uitvoering van landinrichting ‘Schelde en Rupel’ kan binnen het huidig personeelskader van de VLM.

## 6.1 ADVIES VAN DE COMMISSIE VOOR LANDINRICHTING OVER DE AGENDERINGSNOTA SCHELDE EN RUPEL

### Vraag naar landinrichting “Schelde Rupel”

#### Commissie voor Landinrichting

#### Advies bij agenderingsnota

### 1. Inleiding

Het Besluit van de Vlaamse regering van 28 mei 2004 betreffende de procedure tot opmaak van landinrichtingsplannen en houdende opheffing van het Besluit van de Vlaamse regering van 6 juni 1996 houdende nadere regelen betreffende de landinrichting en houdende wijziging van het Besluit van de Vlaamse regering van 17 maart 1998 houdende subsidiëring van de landinrichtingswerken voorziet in artikel 4 dat: *“de minister of de commissie kunnen gebieden voorstellen die in aanmerking komen voor landinrichting op vraag van de bevoegde diensten van de Vlaamse regering, de bevoegde agentschappen of in voorkomend geval de bevoegde lokale besturen. De minister duidt de gebieden aan die bij voorrang in aanmerking komen voor landinrichting”*.

De agenderingsnota behandelt de vraag naar landinrichting zoals vastgelegd door de Commissie voor Landinrichting in zitting van 4 oktober 2004. De agenderingsnota wordt samen met het advies van de Commissie voor Landinrichting overgemaakt aan de Vlaamse minister bevoegd voor landinrichting. Op basis van de nota en het advies van de Commissie voor Landinrichting kan de minister het gebied aanduiden voor landinrichting en de VLM de opdracht geven tot opmaak van een ontwerp van planprogramma.

### 2. Situering van de vraag naar landinrichting “Schelde Rupel”

Het projectgebied is centraal in de Vlaamse Ruit tussen Antwerpen en Brussel gelegen. Dit zorgt in het projectgebied ‘Schelde en Rupel’ voor een sterke ruimtelijke druk en verstedelijking. Het gebied is goed ontsloten via de hoofdwegen E19, A12 en N16, die structuurbepalend zijn op Vlaams niveau. Verder is er het watergebonden economisch netwerk langs Schelde, Rupel en het Zeekanaal, waterweginfrastructuur op Vlaams niveau. Tussen Boom en Puurs liggen de bedrijventerreinen van de Brabantse poort, een bundeling van economische activiteiten op provinciaal niveau.

Ondanks de sterke beïnvloeding van industrialisatie en stedelijke functies bezit deze regio nog belangrijke Vlaamse en bovenlokale natuur- en landschappelijke waarden. Het bereiken van een evenwicht is de uitdaging voor deze regio. Het behoud en de kwalitatieve invulling van de openruimtevingers tussen de Rupel en de aangehaalde infrastructuren en van de open ruimte langs de Scheldevallei vanaf Bornem tot en met Hemiksem, zijn hiervan een voorbeeld.

Deze mandaatvraag vindt haar oorsprong in het programma van initiatieven ‘Schelde-Landschapspark’ dat de VLM op vraag<sup>1</sup> van de Vlaams Minister bevoegd voor

<sup>1</sup> Mandaat van maart 2008 om ‘ter ondersteuning van het Schelde-Landschapspark en de opdracht van het flankerend beleid SIGMA-plan een plan van aanpak uit te werken, een programma van openruimte-initiatieven te definiëren en met partners tot uitvoering ervan over te gaan.’

Plattelandsbeleid en in overleg met het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Schelde-Landschapspark<sup>2</sup> (IGS-SLP) opmaakte.

Het programma van initiatieven werd in het voorjaar van 2013 opgemaakt op basis van een ruime consultatieronde bij de colleges van burgemeester en schepenen en ambtenaren van de Antwerpse gemeenten, lid bij het IGS-SLP, bij een aantal Vlaamse administraties en regionale en lokale experts in de brede waaier aan thema's die in de open ruimte spelen. De consultatieronde peilde naar mogelijke initiatieven, zowel op korte als op langere termijn, voor een duurzame en kwaliteitsvolle inrichting van de open ruimte van de Antwerpse gemeenten van het IGS-SLP. Het accent lag op projectvoorstellen die effectief op uitvoering gericht zijn en waarbij de inzet van VLM-instrumenten als landinrichting en natuurinrichting een meerwaarde heeft.

Een screening van de projectfiches en een analyse van hun thematische en gebiedsgerichte samenhang tonen aan dat landinrichting het geschikte instrument kan zijn om nieuwe initiatieven en lopende processen in de open ruimte van deze Antwerpse gemeenten op elkaar af te stemmen en via gebiedsgerichte inrichtingsprojecten te realiseren.

Aan de minister wordt gevraagd het gebied Schelde Rupel aan te duiden voor landinrichting en aan VLM de opdracht te geven om een planprogramma op te maken.

### 3. Advies van de Commissie voor Landinrichting

De Commissie is voorstander van het project en geeft unaniem gunstig advies over de agenderingsnota Schelde en Rupel.

De Commissie voor landinrichting lanceert het voorstel om te werken met een begeleidingsgroep voor de opmaak van het planprogramma (een voorafname aan de planbegeleidingsgroep) om te helpen bij de prioritering. Dit kan bijvoorbeeld door maximaal aan te sluiten bij de samenwerkingsverbanden die op vandaag bestaan rond het strategisch project Rupel.

Brussel, 8 november 2013

De secretaris

ir. Griet Celen  
Secretaris

voor de voorzitter, afwezig

ir. Marnix De Vrieze  
plaatsvervangend voorzitter

<sup>2</sup> Het project Schelde-Landschapspark werd op 17 december 2004 door de Vlaamse regering goedgekeurd in het kader van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Schelde-Landschapspark (IGS-SLP) werd opgericht om uitvoering te geven aan het Scheldecharter via diverse projecten rond bv. dorpskernherontwikkeling, natuur en landschap, toerisme, recreatie en erfgoed. Het IGS-SLP bestaat sinds 11 augustus 2008 uit 15 gemeenten. Voor de provincie Antwerpen gaat het om Bornem, Brasschaat, Heriksem, Niel, Puurs, Schelle, Sint-Amands, en Zwijndrecht.

## 6.2 BEKNOPT VERSLAG TERUGKOPPELING PROGRAMMA VAN INITIATIEVEN NAAR DE STREEKPARTNERS (zomer 2013)

Uit de verslagen van de informatieronde over het programma van initiatieven naar de streekpartners worden hieronder een aantal elementen verzameld die relevant zijn met betrekking tot het draagvlak van landinrichting en bijkomende vragen/behoefte/aandachtspunten die bij het opmaken van het planprogramma en vervolgtraject een plaats verdienen:

- Voor **Ruimte Vlaanderen** is het programma van initiatieven een voorbeeldproject van een bottom-up proces waarbij lokaal invulling gegeven wordt aan ruimteprojecten die op Vlaams niveau strategisch zijn. Het programma koppelt lokale vragen aan de ruimtelijke opgave voor de regio.

Het voorgestelde projectgebied maakt deel uit van het metropolitaan kerngebied (Vlaamse Ruit) met een sterke ruimtelijke druk en een sterk suburbanisatie. Opgaven voor deze regio zijn onder andere: het kanaliseren van deze druk, het versterken van het metropolitaan vervoerssysteem, de versterking van laagdynamische netwerken en de invulling en het behoud van de belangrijke resterende openruimtegebieden tussen woongebieden en infrastructuur. Voor een optimale samenwerking is er nood aan een realistisch openruimteprogramma. Een voorwaarde hiervoor is dat de Vlaamse overheid haar rol opneemt, bijvoorbeeld in de planbegeleidingsgroep van landinrichting 'Schelde en Rupel'.

Door het samenleggen van middelen en instrumenten, het aangaan van partnerschappen en door het opnemen van een regierol moet het volgens Ruimte Vlaanderen mogelijk zijn om op termijn het hele gebied tussen Rupel en de Antwerpse stadsrand als één gebied te ontwikkelen. Wanneer landinrichting 'Schelde en Rupel' tot uitvoering overgaat blijft het zoeken naar een samenhang met het gebied van de zuidrand van Antwerpen belangrijk. Dit vergt in de fase van planprogramma een zorgvuldige afweging van waar met landinrichting wordt op ingezet.

- De **gemeenten** merken op dat verschillende initiatieven (IHD, fortengordels Antwerpen, 2<sup>de</sup> generatie stroomgebiedbeheerplannen, strategisch project Rupelstreek, SIGMA, afbakening grootstedelijk gebied Antwerpen, AGNAS ... ) tegelijkertijd lopen. Ze vragen onderlinge afstemming, integratie en bundeling van middelen. De inzet van landinrichting kan ervoor zorgen dat ruimtelijke inrichtingsvoorstellen vanuit de verschillende sectoren op elkaar worden afgestemd.

- De gemeenten **Puurs, Sint-Amands en Bornem** ondersteunen de voorgestelde gebiedsgerichte projecten in Klein-Brabant en de meer plattelandsgerichte projecten. De projectvoorstellen bieden perspectieven voor een kwalitatieve invulling en het behoud van de open ruimte in Klein-Brabant in samenwerking met andere partners. De gemeenten zullen actief deelnemen aan het vervolgtraject. Grondverwerving zal noodzakelijk zijn om projecten te realiseren, bijvoorbeeld in de Vlietvallei. Afstemming met de lopende grondverwerving voor de realisatie van het Sigmoplan is noodzakelijk. VLM zal samen met de gemeenten en de landbouwsector bekijken of er in het landbouwgebied actuele vragen/voorstellen bestaan ten behoeve van de landbouw.

- Voor de gemeenten **Hemiksem en Niel** biedt het programma perspectieven voor het behoud en de invulling van de open ruimte tussen de woongebieden, bedrijvzones en de Schelde en Rupel. Deze gebieden kunnen omgevormd worden tot een natuurlijk netwerk rond de bebouwde kom van Hemiksem en een noord-zuid toegankelijkheid in Niel. In de polder van Niel wenst de gemeente gebruik te maken van één van de mogelijkheden van het nieuwe decreet landinrichting. Met een herverkaveling uit kracht van wet met een planologische ruil kan een bestaande open ruimte gevrijwaard worden.

- De gemeente **Schelle** ondersteunt de voorgestelde projecten. De gemeente legt het accent op de Bovenvliet als groene corridor en de nieuwe invulling van de voormalige Electrabelsite.

- De **provincie** vraagt om de projectvoorstellen uit het programma van initiatieven en de quick winoproep Scheldehelden die verband houden met de brede thematiek van het plattelandsbeleid goed af te stemmen met het plattelandsbeleid van de provincie.

De provincie adviseert om Boom en Rumst mee op te nemen in de afbakening van het landinrichting 'Schelde en Rupel'. De gemeenten Boom en Rumst zijn zeer geïnteresseerd in de mogelijkheden van het instrument landinrichting. Het gebied uitbreiden met de gemeenten kan een ruimtelijk meerwaarde betekenen wanneer het bijvoorbeeld gaat over de invulling van de openruimtevingers tussen Antwerpen en de Rupel en over de invulling van de visie voor de ontginningsgebieden. Door de opname van Boom en Rumst is er een volledige overlap tussen het nieuwe strategisch project Rupelstreek en landinrichting 'Schelde en Rupel'.

De provincie wil op korte termijn afspraken maken over de afstemming van het tijdspad, de overlegstructuren en beslissingstrajecten en de samenwerking tussen landinrichting 'Schelde en Rupel' en het gebiedsprogramma Rupel.

De provincie benadrukt het belang van een goede afstemming tussen de verschillende overheden en bestuursniveaus met betrekking tot aspecten van ruimtelijk beleid als RUP's en bestemmingswijzigingen. Gelet op de actuele vragen van gemeentebesturen hieromtrent is een afstemming met het beleid van grondverwerving binnen landinrichting 'Schelde en Rupel' op korte termijn noodzakelijk. De VLM zal het traject naar een grondenbank met de dienst grondzaken van VLM onderzoeken en met de provincie afstemmen. De provincie adviseert de oprichting van één grondenbank voor het hele gebied.

- **ANB** vraagt of een uitbreiding van het projectgebied richting Mechelen (Zennegat, samenvloeiing Dijle – Rupel - Nete) bespreekbaar is. De VLM opteert om de beschikbare middelen en menskracht op een zichtbare wijze in te zetten in een duidelijk begrensd gebied, waar de voorbije jaren draagvlak is opgebouwd.

ANB vraagt om voorzichtig om te springen met het begrip natuurinrichting. Het agentschap is op dit moment geen vragende partij om een natuurinrichtingsproject op te starten in het valleigebied van De Vliet (geen omvangrijke inrichtingsbehoeften, weinig eigendom, focus op realisatie IHD, ...). Wanneer het instrument landinrichting wordt ingezet kan een aantal inrichtingsmaatregelen op kleinere schaal worden uitgevoerd.

- **ADLO** vraagt om te onderzoeken hoe landbouwers kunnen bijdragen aan de inrichting van een kwalitatief landbouwgebied en hoe zij ingeschakeld kunnen worden bij uitvoering van inrichtingswerken en het landschapsbeheer achteraf. Er moet aandacht zijn voor een zuinig ruimtegebruik, zeker wanneer landbouwgronden worden opgenomen in projectgebieden.

- **Toerisme Scheldeland** wenst haar nieuw strategisch plan bij voorkeur te realiseren in samenwerking met partners. Zo kan er een strategische planning worden opgemaakt en kunnen middelen geconcentreerd worden voor hefboomprojecten voor de regio. Toerisme Scheldeland hecht belang aan het verbinden van de twee Schelde-oeveren. Het GOG Kruibeke-Rupelmonde is een sterk project maar kan tot een meer marktconform product evolueren als het een onderdeel wordt van toeristische en recreatieve verbindingen over een groter gebied, waarbij toeristen via vervoer over het water het aanbod op de beide Schelde-oeveren kunnen ontdekken. De kansen voor watertoerisme worden door Toerisme Scheldeland en Toerisme Vlaanderen ernstig genomen.

- **IGS-SLP** start een 'intermodaal mobiliteitsproject' op. Het project beoogt de verbetering van de mobiliteit in de Schelderegio gekoppeld aan potentiële duurzame ruimtelijke en landschappelijke ontwikkelingen. Een van de deelprojecten is het onderzoek naar de potenties van personenvervoer over het water, het zoeken naar integratie van dwars – en langsvaart, het optimaliseren van voor- en natransport en de uitbouw van een proefproject met duurzame vaartuigen. Voor dit project wordt samengewerkt met het Vlaams Instituut voor Mobiliteit (VIM).

- **AWV** staat open voor een visie rond integratie van landschap en natuur om barrière-effecten te verminderen in het valleigebied tussen Bornem-Industrie en Puurs-dorp. Voorstellen hieromtrent die ook verband houden met het operationeel zijn van de weg, kunnen door AWV worden meegenomen in bestaande projecten. Voorstellen die geen betrekking hebben tot de kerntaken van AWV kunnen door landinrichting worden uitgewerkt.

- **W&Z** geeft aan dat er een goede taakverdeling moet zijn tussen landinrichting en de uitvoering van het Sigmoplan. De focus van landinrichting zou meer moeten liggen op de landinwaartse ontsluiting en inrichting. W&Z geeft prioriteit aan het vervoer over de waterwegen en aan de uitbouw van bedrijfsterreinen voor watergebonden bedrijven. Transport via de waterwegen, dat voordelen biedt inzake verkeersveiligheid, mobiliteit en leefbaarheid van woongebieden, kan nog uitgebreid worden. Er moet bedachtzaam worden omgesprongen met het omzetten van delen van bedrijventerreinen naar woongebied, groen en ruimte voor recreatieve doeleinden.

- **VMM** vraagt aan VLM om een planmatig proces op te starten voor het project van de gravitaire afwatering van de Vliet naar de Schelde. Het project is voor VMM zinvol als er ook ecologische, landschappelijke en recreatieve meerwaarden te realiseren zijn. VMM zal in 2014 een omvattende visie voor dit project ontwikkelen, waarbij 2021 voor VMM de deadline is voor uitvoering van de werken.

- Om de verbondenheid met de streek in landinrichtingsplannen op een zichtbare manier vorm te kunnen geven stelt **Onroerend Erfgoed** voor om de middelen te concentreren in

een beperkt aantal erfgoedprojecten, zoals de wijmenteelt in Bornem, vergeten nijverheden in Sint-Amands en Eikenvliet en de omgeving van de abdij van Hemiksem. Recreatieve geleiding van fietsers en wandelaars over oude historische dijken ( en weg van de Schelgedijken) kan worden gestimuleerd via onthaalknooppunten op historische locaties. Informatie over erfgoed is aanwezig maar is, zeker in Klein-Brabant, sterk verspreid. Het verzamelen van gegevens gelinkt aan uitvoering is wenselijk.

## 6.3 DEELNAME STREEKPARTNERS AAN EXPERTENSIESSIE TOEKOMSTBEELD SCHELDE EN RUPEL

Verslag expertenssessie Scheldehelden – 15/03/2012

### Deelnemerslijst

	organisatie	wie neemt deel	functie / deskundigheid
1	gemeente Zwijndrecht <a href="http://www.zwijndrecht.be">www.zwijndrecht.be</a>	Ilse Weynants	gemeentesecretaris
2.	gemeente Brasschaat <a href="http://www.brasschaat.be">www.brasschaat.be</a>	Dre Vanmechelen	schepen voor milieu, natuur, groen en senioren
3	gemeente Brasschaat	Anne Meeusen	diensthooft natuur en
4	gemeente Hemiksem <a href="http://www.hemiksem.be">www.hemiksem.be</a>	nog aan te duiden	
5	gemeente Schelle <a href="http://www.schelle.be">www.schelle.be</a>	Liesbeth Van Thillo	milieudienst
6	gemeente Schelle	Chrissie Christiaens	administratie en communicatie
7	gemeente Niel <a href="http://www.niel.be">www.niel.be</a>	Bart Leemans	deskundige grondgebiedsaken
8	gemeente Puurs <a href="http://www.puurs.be">www.puurs.be</a>	Etienne Vergauwen	duurzaamheidsambtenaar
9	gemeente Bornem <a href="http://www.bornem.be">www.bornem.be</a>	Roland Deurinck	beleidscoördinator techniek en planning, diensthooft
10	gemeente Sint-Amands <a href="http://www.sint-amands.be">www.sint-amands.be</a>	nog aan te duiden	
11	Regionaal Landschap Schelde-Durme <a href="http://www.rlsd.be">www.rlsd.be</a>	Stijn Van Belleghem	coördinator
12	Natuurpunt <a href="http://www.natuurpunt.be">www.natuurpunt.be</a>	Erik de Keersmaecker	Natuurpunt Rupelstreek
13	VMM <a href="http://www.vmm.be">www.vmm.be</a>	Marc Florus	afdeling water
14	VLM Leuven <a href="http://www.vlm.be">www.vlm.be</a>	Jeroen Reyniers	ruimtelijke planning
15	Landelijke gilden <a href="http://www.landelijkegilden.be">www.landelijkegilden.be</a> <a href="http://www.boerenbond.be">www.boerenbond.be</a>	Marc Van Praet	consulent landelijke gilden provincie Antwerpen
16	Agro Plan Consulting <a href="http://www.apc-bvba.be">www.apc-bvba.be</a>	Guy Claessens	landbouwconsulent
17	Ecopower <a href="http://www.ecopower.be">www.ecopower.be</a>	Karel Derveaux	projectontwikkelaar bij Ecopower, hernieuwbare energie
18	Toerisme Provincie Antwerpen <a href="http://www.tpa.be">www.tpa.be</a>	Gaston Maes	manager TPA-Scheldeland
19	Spoor 2 <a href="http://www.spoor2.be">www.spoor2.be</a> (sociale werkplaats en opleidingscentrum)	Ward De Ruyscher	directeur
20	Spoor 2	Jan Moyson	groenafdeling
20	KVNS <a href="http://www.kvns.be">www.kvns.be</a>	Carlo Jengember	historisch geograaf
21	Vlaams Bouwmeester <a href="http://www.vlaamsbouwmeester.be">www.vlaamsbouwmeester.be</a>	Sofie Troch	projectleider
22	West 8 <a href="http://www.west8.com">www.west8.com</a>	Jelle Therry of Maarten van de Voorde	landscape architect
24	WenZ afdeling Zeeschelde <a href="http://www.wenz.be">www.wenz.be</a>	Stefan Nollet	
27	Onderzoekscentrum Kind en samenleving <a href="http://www.k-s.be">www.k-s.be</a>	Peter Dekeyser	
28	Agentschap Natuur en Bos Antwerpen <a href="http://www.natuurenbos.be">www.natuurenbos.be</a>	Wim De Maeyer	regiobeheerder
29	provincie Antwerpen <a href="http://www.provant.be">www.provant.be</a>	Dirk Vandenbussche	dienst milieu



## Verslag expertensessie Scheldehelden – 15/03/2012

30	Regionaal landschap Rivierenland <a href="http://www.rlr.be">www.rlr.be</a>	Ankatrien Boulanger	coördinator
31	Locusnet Vlaams Steunpunt voor Lokaal Cultuurbeleid <a href="http://www.locusnet.be">www.locusnet.be</a>	Stafmedewerker	stafmedewerker
32	SPK Turnhout <a href="http://www.spk.be">www.spk.be</a>	Johan Verbruggen	projectmanager
33	Intergemeentelijke Samenwerking Schelde- Landschapspark <a href="http://www.schelde-landschapspark.be">www.schelde-landschapspark.be</a>	Tonny Verhamme	directeur

**Deelnemers vanuit VLM**

	VLM Antwerpen	Eddy Vermeerbergen	projectleider
	VLM Antwerpen	Peter De Graef	communicatieverantwoordelijke
	VLM Antwerpen	Stef Van Riet	landschapsdeskundige
	VLM Antwerpen	An Rombaut	geografe
	VLM Antwerpen	Korneel Gheysen	archeoloog
	VLM Antwerpen	Judith Deusings	landbouweconome
	VLM Antwerpen	Filip De Brabandere	hydroloog
	VLM Antwerpen	Tom Vermeulen	bioloog

## 6.4 OVERZICHT BILATERALE GESPREKKEN VOOR SAMENSTELLING PROGRAMMA VAN INITIATIEVEN

VLM organiseerde naar aanleiding van het verkregen mandaat van de Vlaams minister bevoegd voor Platteland een uitgebreide reeks overlegmomenten met de betrokken gemeentebesturen. Vanuit het perspectief van het opbouwen van een sterk lokaal draagvlak streefde VLM naar een structurele samenwerking met de gemeenten. Verschillende consultatierondes met de Antwerpse gemeenten van het IGS-SLP werden afgewerkt en bij elke nieuwe fase in het procestraject werd teruggekoppeld. Op die manier werden de opportuniteiten van het project 'Schelde en Rupel' voor de gemeenten duidelijk. Op haar beurt kon VLM gebruik maken van de gemeentelijke communicatiekanalen waardoor voor een bottom-up benadering mogelijk werd.

Daarnaast werden met de betrokken Vlaamse en provinciale administraties korte en lange termijn initiatieven op kaart gebracht. In onderstaande tabel worden de overlegmomenten met deze overheden en organisaties opgenomen. VLM zorgde hiermee voor een toetsing van projectideeën waardoor geïntegreerde en bovenlokale projectfiches mogelijk werden.

<b>Inforonde bilaterale gesprekken ter voorbereiding van het programma van initiatieven Schelde-Landschapspark</b>	
gedeputeerde Rik Röttger, provincie Antwerpen	24 januari 2012, 6 december 2012, 25 februari 2013
Toerisme Rupelstreek	7 maart 2012
overleg met Boerenbond indiening Europees project 'energetic landscapes'	21 maart 2012, 17 april 2012
gemeente Aartselaar	26 maart 2012
Waterwegen en Zeekanaal	20 juni 2012, 16 juli 2012
Natuurpunt Klein-Brabant	24 juli 2012
Regionaal Landschap Schelde en Durme	25 juli 2012
VMM	9 juli 2012, 26 juli 2012
Natuurpunt Rupelstreek	26 juli 2012
Regionaal Landschap Rivierenland	26 juli 2012
overleg met de diensten gebiedsgericht beleid, landbouw en plattelandsbeleid, ruimtelijke planning, integraal waterbeleid, erfgoed, duurzaam milieu- en natuurbeleid, vrije tijds- en landschapsbeleving en het strategisch project Rupelstreek van de provincie Antwerpen	24 juli 2012, 10 augustus 2012, 19 augustus 2012, 22 augustus 2012, 19 oktober 2012, 18 december 2012
Afdeling Natuur en Bos	2 augustus 2012, 22 januari 2013
UNIZO Antwerpen	20 augustus 2012
Boerenbond en Landelijke gilde	21 augustus 2012
landbouwconsulent Agro Consulting	27 augustus 2012
Spoor 2, werkgelegenheid kansengroepen	27 augustus 2012
Kind en Samenleving	29 augustus 2012, 7 februari 2013

West 8, landschapsarchitectuur	30 augustus 2012
Onroerend Erfgoed	6 september 2012
IGEMO	17 september 2012
Schelde-Landschapspark	26 september 2012, 13 november 2012, 10 januari 2013, 13 maart 2013
Vlaams Bouwmeester	27 september 2012
Kempens Landschap	23 oktober 2012
ADLO	19 november 2012
Locusnet	30 november 2012
Provinciaal steunpunt sociale economie	3 december 2012
ABS	4 december 2012
Proeftuin Sint-Katelijne-Waver	18 december 2012
Steunpunt Groene Zorg	18 december 2012
Toerisme Scheldeland en Toerisme Rupelstreek	20 december 2012
Pure Hubs	20 februari 2013

## 6.5 INFORONDE TERUGKOPPELING over PROGRAMMA VAN INITIATIEVEN SCHELDE – LANDSCHAPSPARK

Gemeentebestuur Bornem	5 juli 2013
Gemeentebestuur Puurs	9 juli 2013
IGS Schelde-Landschapspark	10 juli 2013
Onroerend erfgoed	23 augustus 2013
Gemeentebestuur Zwijndrecht	3 september 2013
Agentschap Natuur en Bos	10 september 2013
Vlaamse Milieu Maatschappij	10 september 2013
Waterwegen en Zeekanaal	11 september 2013
Provincie Antwerpen Dienst gebiedsgericht beleid Dienst landbouw en plattelandsbeleid Dienst ruimtelijke planning Dienst integraal waterbeleid Departement vrije tijd Dienst duurzaam natuurbeleid Dienst erfgoed	12 september 2013
Afdeling duurzame landbouwontwikkeling	13 september 2013
Gemeentebestuur Hemiksem	17 september 2013
Ruimtelijke Planning	18 september 2013
Afdeling wegen en verkeer Antwerpen	19 september 2013
Gemeentebestuur Sint-Amands	19 september 2013
Gemeentebestuur Schelle	19 september 2013
Gemeentebestuur Niel	23 september 2013
Toerisme provincie Antwerpen Toerisme Scheldeland	25 september 2013
Gemeentebestuur Rumst	14 oktober 2013
Gemeentebestuur Boom	15 oktober 2013

## 7. ADDENDUM BIJ HET ONTWERP VAN PLANPROGRAMMA LANDINRICHTING SCHELDE EN RUPEL

datum: 26 maart 2014

Dit document vervangt de hoofdstukken 5.2 en 5.3 (pagina's 86 en 87) uit het ontwerp van planprogramma Schelde en Rupel dat op 11 maart 2014 werd voorgesteld aan de Commissie voor Landinrichting.

### 7.1 FASERING EN PRIORITERING

Voor het opmaken van het niet-limitatief overzicht van de gewenste landinrichtingsmaatregelen werd een procesaanpak gevolgd waarbij zowel bij het beleidsniveau, het ambtelijk niveau als de organisaties die actief zijn in de open ruimte op een gefaseerde manier al gepeild werd naar een prioriteitenschikking.

Maar binnen dit ruime pakket van gewenste landinrichtingsmaatregelen is het aan te bevelen om een fasering in tijd aan te brengen in de gevraagde middelen voor landinrichting. De fasering kan steunen op een aantal keuzes die mee de inzet van landinrichtingsmiddelen bepalen. Zo is er bijvoorbeeld de hiërarchische lijn van de initiatieven, waarbij in eerste instantie de focus op Vlaamse, bovenlokale projecten ligt. Ook de mate van engagement en inbreng van andere besturen, het aantal partners dat zich voor een project wil engageren en de planning van de partners die mee investeren spelen een belangrijke rol.

In 'Schelde en Rupel' is er voor vijf clusters van samenhangende inrichtingsmaatregelen al een vrij helder zicht op het draagvlak bij de partners en de tijdslijn van plannen en uitvoeren, en is er een meer onderbouwde raming van de benodigde subsidies landinrichting voor handen. Zo ontving de VLM in 2011 vanuit het kabinet van minister Schauvliege de vraag om de haalbaarheid van een fiets- en wandelpad langs de Bovenvliet in Schelle en Hemiksem te onderzoeken. De haalbaarheidsstudie is afgerond. In de haalbaarheids-analyse voor het fiets- en wandelpad Bovenvliet werden afspraken gemaakt over het engagement dat partners willen nemen en over een gedeelde financiering.

Daarom wordt voorgesteld om deze vijf clusters van maatregelen prioritair in een eerste fase van het landinrichtingsproject 'Schelde en Rupel' op te nemen. De planningsperiode van deze eerste fase loopt van 2014 tot en met 2017 met aansluitend de periode van uitvoering tot 2023 en verder.

<b>INRICHTINGSMATREGELEN FASE 1</b>	<b>maatregelen uit deelzones</b>
<b>inrichtingsproject 'Klein-Brabant en Zwijndrecht'</b>	
inrichten van de open ruimtestructuren rond Vliet en Zielbeek	deelzones 6 (6.1 en 6.2), 8 (8.2, 8.3 en 8.4) en 9
integrale inrichting open ruimte Zwijndrecht	deelzone 13
inrichting van Luipegemkouter, de vallei van de Sint-Jansveldbeek en omgeving van de kaai van Sint-Amands	deelzones 1, 2 en 3

<b>inrichtingsproject 'Rupelstreek'</b>	
inrichting ontginningsgebieden Boom en Rumst	deelzones 8 en 9
inrichting van de vallei van de Beneden- en de Bovenvliet en omgeving	deelzones 1, 2 en 3 (3.1, 3.2 en 3.3), 6 (6.1, 6.2)

Andere inrichtingsmaatregelen die een langere planningstijd vragen (bijvoorbeeld omwille van een langlopend grondverwervingsbeleid, de afstemming op de timing van processen en projecten van andere partners, de nood aan het opbouwen van een draagvlak, de complexiteit van het planproces, ...) en waarvan de nood aan subsidies landinrichting op dit moment moeilijker kan ingeschat worden, kunnen in een tweede fase ondergebracht worden waarvan de planningsperiode aanvat vanaf 2018. Fase 2 betreft een bijkomend budget en wordt afhankelijk van de beschikbare kredieten ingepland vanaf 2020. Afhankelijk van de kansen op afstemming met of de invulling door landinrichting van projecten/processen van partners die op langere termijn lopen (bv het strategisch project Landschapspark Zuidrand) kan een derde plannings- en uitvoeringsfase volgen.

De maatregelen in de tweede fase (en een mogelijke derde fase) en de bijbehorende subsidieraming zullen telkens opgenomen en voorgelegd worden in een actualisatie van het huidige planprogramma. De fasering en prioritering van de landinrichtingsmaatregelen wordt voorbereid binnen de werking van de planbegeleidingsgroepen.

## 7.2 FINANCIERING FASE 1

In dit planprogramma wordt alleen de financiering van fase 1 voorgesteld.

De geraamde bedragen zijn onder andere gebaseerd op volgende veronderstellingen:

- Het uitgangspunt is dat inrichtingsmaatregelen die betrekking hebben op "domeinen" beheerd door het Vlaams gewest (of in de toekomst te beheren door het Vlaams gewest) niet gesubsidieerd worden vanuit het instrument landinrichting, maar gefinancierd zullen worden vanuit de reguliere middelen van de betrokken diensten (bv. Agentschap voor Natuur en Bos, Waterwegen en Zeekanaal, VMM, ...). De inzet van landinrichting voor die gebieden wordt dan niet uitgedrukt in subsidies maar in de inzet van personeel voor opmaak studies, procesbegeleiding, grondaankopen en dergelijke. Ook projecten waar mogelijkheden tot publiek-private samenwerking bestaan, of waar landinrichting eerder ingezet wordt ter begeleiding van projecten van "harde" sectoren, zullen minder subsidies landinrichting nodig hebben.
- De regio van 'Schelde en Rupel', gelegen in het metropolitaan kerngebied, is een regio die onder sterke verstedelijkingsdruk staat, waardoor de druk op grondverwerving en grondgebruik groot is. Dat houdt onder meer in dat grondverwerving en uitvoering van landinrichtingsplannen gemiddeld duurder zullen zijn dan in andere landelijke regio's van Vlaanderen.
- De personeelsinzet voor planvorming en uitvoering van landinrichting 'Schelde en Rupel' kan binnen het huidig personeelskader van de VLM.

**Overzichtstabel raming landinrichtingssubsidies fase 1:**

<b>INRICHTINGSMAATREGELEN FASE 1</b>	<b>raming subsidies fase 1</b>
<b>inrichtingsproject 'Klein-Brabant en Zwijndrecht'</b>	
inrichten van de open ruimtestructuren rond Vliet en Zielbeek	1.000.000 euro
integrale inrichting open ruimte Zwijndrecht	500.000 euro
inrichting van Luipegemkouter, de vallei van de Sint-Jansveldbeek en omgeving van de kaai van Sint-Amands	1.000.000 euro
<b>inrichtingsproject 'Rupelstreek'</b>	
inrichting ontginningsgebieden Boom en Rumst	500.000 euro
inrichting van de vallei van de Beneden- en de Bovenvliet en omgeving	1.000.000 euro
<b>Totaal</b>	<b>4.000.000 euro</b>

**Argumentering:****VOOR HET INRICHTINGSPROJECT 'KLEIN-BRABANT EN ZWIJNDRECHT'****a) inrichten van de openruimtestructuren van Vliet en Zielbeek in Bornem en Puurs**

**Wat:** het realiseren van natuurverbindende maatregelen tussen de habitatrictlijngebieden langs Vliet en Zielbeek, met aandacht voor dorpskernherwaardering, het ontsluiten van watergebonden erfgoed, de verweving landbouw en natuur, het realiseren van een open ruimtestructuur rond de dorpskern van Puurs en van recreatieve en landschappelijke verbindingen tussen het Zeekanaal en de dorpskernen. Om een ruimtelijk samenhangend geheel te ontwikkelen is een verwervingsbeleid nodig, in combinatie met een integrale inrichting en een aangepast beheer.

Aansluitend kan landinrichting hier ook in de omgeving van de N16 ingezet worden om natuur- en openruimte verbindingen (begeleidend bij de heraanleg van de N16) en ontsnipperingsmaatregelen te realiseren.

**Waarom:** landinrichting kan hier garant staan voor een geïntegreerde aanpak van de verschillende openruimtetema's in een breed samenwerkingsverband.

De hogere uitvoeringskosten worden door de investering in harde infrastructuur (bv. recreatieve infrastructuur, werken ifv waterhuishouding) en grondverwerving.

**Raming voor fase 1:** 1.000.000 euro

### **b) de integrale inrichting van de open ruimte in Zwijndrecht**

**Wat:** de inrichtingsmaatregelen voor herwaardering van de erfgoedwaarde van Defensieve Dijk en aansluitend fort Sint-Marie kunnen samengaan met maatregelen voor landschap en recreatie. Het open houden van de twee aaneensluitende landbouwgebieden, door versterkende maatregelen voor landbouw, kan gecombineerd worden met landschapsherstel, bijvoorbeeld door het opnieuw accentueren van de waterlopen. De problematiek van wateroverlast op een aantal locaties kan aangepakt worden door de natuurlijke werking van de beken te herstellen, in combinatie met maatregelen voor waterberging. De omgevings- en belevingskwaliteit van een aantal ‘verloren gewaande’ zones wordt geherwaardeerd met inrichtingsmaatregelen..

**Waarom:** op het grondgebied van Zwijndrecht kan landinrichting op een integrale manier bijdragen aan het realiseren van een kwalitatieve omgevings- en belevingskwaliteit. Gelet op de thematische en ruimtelijke samenhang van deze maatregelen kan planvorming en uitvoering integraal en op korte – middellange termijn.

**Raming voor fase 1:** 500.000 euro

### **c) het ontwikkelen van de vallei van de Sint-Jansveldbeek als blauwgroen netwerk, de inrichting van Luipegemkouter en de ruimtelijke samenhang omgeving kaai Sint-Amands**

**Wat:** de vallei van de Sint-Jansveldbeek kan als blauwgroene verbinding ontwikkeld worden, gekoppeld aan een betere ruimtelijke samenhang van de omgeving kaai Sint-Amands met de wijk Ten Dam en aanliggende Scheldepolders, richting Mariekerke en de historische site Steenoven, en de recreatieve ontsluiting richting Oppuurs-Puurs. Het RUP voor Luipegemkouter, belangrijk als infiltratiegebied voor de ruime omgeving, wordt uitgevoerd met een evenwicht tussen paardenhouderij, landbouw, natuur, bos en recreatie.

**Waarom:** de koppeling van deze inrichtingsmaatregelen geeft een bovenlokale samenhang en invulling van behoeften waarvoor bij de gemeenten Puurs, Sint-Amands en Bornem een duidelijk draagvlak bestaat.

De hogere uitvoeringskosten worden verantwoord door de investering in harde infrastructuur (bv. missing links recreatieve infrastructuur, werken ifv waterhuishouding) en grondverwerving.

**Raming voor fase 1:** 1.000.000 euro

*Tegelijk met de planvorming van deze inrichtingsmaatregelen gebeurt in deze eerste fase ook:*

- *het screenen van de mogelijkheden van afstemming met de Sigmaplangebieden, waarna inrichting in fase 2 volgt;*
- *grondverwerving in functie van de realisatie van maatregelen in fase 1 en fase 2.*



**VOOR HET INRICHTINGSPROJECT 'RUPELSTREEK':****a) de inrichting van de ontginningsgebieden Boom en Rumst**

**Wat:** in het ontginningslandschap van Boom en Rumst kan landinrichting aansluiting zoeken met en invulling geven aan de maatregelen in het Gebiedsprogramma Rupelstreek, zoals natuurontwikkeling in voormalige kleiputten en langs de Rupel, de herbestemming van voormalige kleiputten naar agrarisch gebied in aansluiting met de dorpskern van Reet, het uitwerken van de poortfuncties en fietsontsluitingen. Landinrichting kan bijdragen aan het invullen van het GRUP Kleine Steylen, het versterken van de ruimtelijke relatie tussen het natuurkerngebied en de omliggende gebieden in afstemming met de visie over het gebied als een gevarieerd kleinschalig landschap met landelijk karakter. Het tegengaan van de versnippering van dit gebied door de druk van de verstedelijking is daarbij een belangrijk accent.

**Waarom:** dit inrichtingsplan is prioritair voor de provincie Antwerpen en Ruimte Vlaanderen, in het kader van het Strategisch Project Rupelstreek en het kaderplan kleinstedelijk gebied Boom – ontginningsgebied Boom – Rumst. Op termijn wordt een natuurontwikkelingsplan en een gedeeltelijke herbestemming naar een eco-recreatiezone en natuurgebied voorbereid. Op basis van de huidige planning wordt ingeschat dat in fase 1 de helft van het totaal aan benodigde landinrichtingssubsidies (1.000.000 euro) zal besteed worden. De hogere uitvoeringskosten worden verklaard door de investering in harde infrastructuur en grondverwerving.

**Raming fase 1:** 500.000 euro

**b) de inrichting van de vallei van Boven- en Benedenvliet en omgeving**

**Wat:** de recreatieve ontsluiting en het ontwikkelen van het industrieel en watergebonden erfgoed in combinatie met natuurontwikkeling en dorpskernherwaardering van het kerkplein Schelle in samenhang met de vallei van de Benedenvliet. Aanpalend wordt de vallei van de Bovenvliet ingericht in samenhang met de inrichting van het landbouwgebied ten zuiden van de vallei en het realiseren van bosuitbreiding in het Berrenheibos richting Niel, inclusief de invulling van de nabestemming van de bestaande klei-ontginning. De ruimtelijke samenhang van deze groenblauwe verbinding wordt versterkt door het realiseren van groene, recreatief-ecologische stapstenen in Hemiksem. De hogere uitvoeringskosten worden door de investering in harde infrastructuur (bv. fietspaden) en grondverwerving verantwoord.

**Waarom:** het ruime draagvlak en de raming van het haalbaarheidsonderzoek voor de realisatie van een bovenlokaal fiets- en wandelpad langs de Bovenvliet is de ruggengraat van deze nauw samenhangende inrichtingsmaatregelen. Ook voor de bosuitbreiding Berrenheibos bestaat een consensus op verschillend beleidsniveaus.

**Raming voor fase 1:** 1.000.000 euro

*Tegelijk met de planvorming van deze inrichtingsmaatregelen gebeurt in deze eerste fase ook:*

- het onderzoek naar de mogelijkheden van herverkaveling uit kracht van wet met planologische ruil in de polder van Schelle en Niel. Mogelijke inrichtingsnoden kunnen dan in fase 2 ingevuld worden, in samenhang met de inrichting van de polder van Schelle en Niel en Niels Broek.*
- grondverwerving in functie van realisatie van maatregelen fase 1 en fase 2*